సమావేశము - V
వాల్యూము - I
నెం. 2

వెల : రూ. 60-00
8 మార్చి, 2020
ఆదివారం,
(శక సం. 1941,
ఫాల్గుణ శు. - 14)

తెలంగాణ శాసన సభ కార్యకలాపాలు

అధికార నివేదిక

విషయ సూచిక

పేజీ. నెం.

1. 2020-2021 సంవత్సరానికి గాను వార్షిక ఆదాయ-వ్యయ పట్టిక (బడ్జెట్) సమర్పణ ... 1

* * *

తెలంగాణ శాసన సభ

ప్రధాన అధికారులు

సభాపతి	:	శ్రీ పోచారం శ్రీనివాస్ రెడ్డి
ఉప సభాపతి	:	శ్రీ టి. పద్మారావు
కార్యదర్శి	:	డా. వి. నరసింహా చార్యులు
ఉప కార్యదర్శులు	:	శ్రీ ఎస్. దుర్గాప్రసాద్ శ్రీ సిహెచ్. ఉపేందర్ రెడ్డి శ్రీమతి వి.ఎస్. ప్రసన్న కుమారి
సహాయ కార్యదర్శులు	:	శ్రీ బి. కమలాకర్ శ్రీ ఇ. సంజీవరావు శ్రీమతి బి. ప్రమీల శ్రీమతి ఎస్. నాగమణి శ్రీ డి. శ్రీనివాసులు శ్రీ ఎమ్. రఘుమా రెడ్డి శ్రీ ఎ. సుధాకర్
చీఫ్ రిపోర్టర్	:	శ్రీ కె. భాస్కర శ్రీనివాస్

తెలంగాణ శాసన సభ కార్యకలాపాలు

అధికార నివేదిక

(2వ శాసన సభ)

(ఐదవ సమావేశము - రెండవ రోజు)

ఆదివారము, మార్చి 8, 2020

(సభ ఉ.గం. 11.30 లకు ప్రారంభమైనది)

(గౌరవ సభాపతి అధ్యక్ష స్థానములో ఉన్నారు)

MR. SPEAKER:- Please resume your seats. ఈరోజు అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా ప్రపంచ మహిళలందరితోబాటు తెలంగాణ రాష్ట్ర మహిళలకు మరీ ముఖ్యంగా సభలో ఉన్న మన సోదరీమణులందరికీ తెలంగాణ రాష్ట్ర శాసనసభ తరఫున హార్థిక శుభాకాంక్షలు తెలియజేస్తున్నాను.

Now, I request the Minister for Finance, Sri T.Harish Rao to present the Annual Financial Statement (Budget) for 2020-2021.

MR. SPEAKER:- The Annual Financial Statement (Budget) for 2020-2021 is presented.

SPEECH OF SRI THANNEERU HARISH RAO, HONOURABLE FINANCE MINISTER WHILE PRESENTING THE BUDGET FOR THE YEAR 2020-21 TO THE STATE LEGISLATURE ON MARCH 8, 2020.

Hon'ble Speaker Sir,

Telangana movement created a new chapter in the annals of Indian history. The movement which continued peacefully in a non-violent way was successful and resulted in the formation of Telangana State. Under the visionary leadership of Hon'ble Chief Minister, Sri Kalvakuntla Chandrasekhar Rao garu, who led the movement and succeeded in achieving a separate Statehood for Telangana, the State of Telangana is transforming into a progressive State. 2020-21 Annual Budget has been prepared realistically with the sole aim of promoting the welfare of all the sections of the society and improving the growth prospects of all the sectors of the economy. I am privileged to have this opportunity to present the Budget proposals in this August House. Budget is not about figures written on papers but a reflection of social values. This Budget is reflects the comprehensive vision, foresight and dedication of Hon'ble Chief Minister for the overall development of the State.

Economic Slowdown and its Adverse Impact:

2. This Budget has been prepared against the backdrop of overall economic slowdown gripping the Indian economy. The economy is facing slowdown for the past one and a half years. As a result, there is reduction in tax devolution and other transfers to the State by the Centre, and decline in the growth of State revenues. There is an immediate need to keep up the growth momentum in the State. The tax devolution from Centre to the State is expected tobe lower in 2019-20 by Rs.3,731 crore as compred with the budget estimates. There are delays and shortfalls in the release of State's share in Integrated Goods and Services Tax and GST compensation. Following the conomic slowdown, the growth of the State's own revenues in 2019-20 (till the end of February)

is estimated to be at 6.3%, much below the growth of 16.1% achieved in 2018-19.

3. On top of this, following the recommendations of the Fifteenth Finance Commission, there will be a reduction in the share of Telangana in Central tax devolution from 2.437% to 2,133% resulting in reduction of tax devolution by an amount of Rs. 2,384 crore in 2020-21. Let me assure the Hon'ble Members that despite these adverse developments, which are beyond our control, the Government is confident of overcoming the situation with appropriate strategies and keep up the growth momentum in the State.

4. As per the Budget for 2019-20 presented in September, 2019, an amount of Rs. 1,36,000 crores will be spent by March end. Even though there was reduction in share in Central taxes, grants from the Centre, these shortfalls are being overcome with State's own sources and we should be spending as per the budget estimates.

State Economy:

Hon'ble Speaker Sir.....

5. Now I will briefly present before the House an account of the growth of the State economy in 2019-20.

6. As per the Advanced Estimates, Gross State Domestic Product (GSDP) in 2019-20 is estimated Rs. 9,69,604 crores, at current prices indicating a growth of 12.6% over the previous year. Because of the economic slowdown, there has been a slight decline in the growth of GSDP, in current prices, from 14.3% in 2018-19 to 12.6% in 2019-20. However, the decline is much lower than that of the decline in national GDP growth from 11.2% to 7.5% in the corresponding period. Thus, to a great extent, the State economy has withstood the shocks of the economic slowdown across the Country and maintained a double digit growth rate. This resilience has been made posssible because of the foresight of our Hon'ble Chief Minister in taking up numerious and first of its kind developmental and welfare schemes in the State and putting the State economy on a higher growth trajectory.

7. I am very happy to share with the House that agriculture and allied sectors have recorded an impressive growth in 2019-20. While the crop sector is estimated to grow at 23.7% per cent, the livestock and fishing sectors are estimated to grow at 17.3 per cent and 8.1 per cent respectively. This is ample proof that the initiatives taken by the Government in the agriculture and allied sectors like irrigation, loan waiver and Rythu Bandhu, sheep distribution and development of water bodies and fisheries have not only contributed to the farmers'welfare but also contributed to the growth of the State economy. The services sector is estimated to grow at 14.1 per cent in 2019-20 at current prices.

Per Capita Income:

8. The per capita income of the State of Telangana is greater than the per capita income of our Country. Per capita income for 2019-20 for Telangana is estimated at Rs. 2,28,216/- whereas the per capita income of our Country is Rs. 1,35,050/-. The progress of our State can be understood by the fact that the per capita income of Telangana is Rs. 93,166/- higher than the per capita income of the Country.

Agriculture:

9. Government of Telangana achieved tremendours results in developing Agriculture sector where majority of people of State are depending for their livelihood. Agriculture which was in severe crisis in the combined State was infused with fresh energy and revitalised. The policies that were undertaken for development of agriculture by Government of Telangana have become a role model for the rest of the Country. Citizens of Telangana can be proud of this.

Rythu Bandhu:

10. It's a great relief to the farmers of Telangana to get the investment support from the Government at the right time. By recognizing the good results accruing through Rythu Bandhu Scheme, many State Governments have introduced similar schemes in their States. Inspired by this Scheme, Government of India had designed Pradhan Mantri Kisan Samman Nidhi (PM-KISAN). The youngest State of India had shown an unique path to the entire nation. During 2018-19, Government extended investment support @ Rs.4000/- per acre per

season i.e., Rs.8,000/- per acre per year. As per the assurance given in the election manifesto, Rythu Bandhu support has been enhanced to Rs.10,000/- per acre in a year. In 2018-19, an amount of Rs. 5,235 crores during khariff season and Rs. 5,244 crores during rabi season were disbursed through Rythu Bandhu as investment support to farmers.

11. In 2019-20, Rs. 12,000 crore was allocated in Budget @ Rs.10,000/- per acre per annum and the same is being distributed to the farmers. Due to issue of new passbooks, the number of beneficiaries will increase in ensuing year and correspondingly Rs.2,000 crore of additional funds are allocated. In this Budget, under Rythu Bandhu Scheme we are proposing an amount of Rs. 14,000 crores.

RythuBima

12. Government is implementing Rythu Bima Scheme, wherein if a farmer dies in the State due to any cause, that family will get the insurance amount of Rs.5 lakhs. Insurance cover is provided to every farmer who is in the age group of 18 to 60 years. Government is paying insurance premium amount of Rs.2,271.50 per farmer to the LIC regularly without any burden on the farmer. The insurance amount of Rs.5.00 lakhs will be paid to the deceased farmer's family within a period of ten days from the date of death of the farmer. For 2020-21, under RythuBima, we are proposing an amount of Rs.1,141 crores.

Farm Loan Waiver:

13. The purpose of election manifesto is not for targeting ballot boxes alone, but to make people live a respectable life. This is the philosophy of our Hon'ble Chief Minister. That is why, only implementable assurances have been included in the TRS Party manifesto. All the assurances are being implemented with commitment and loan waiver to the farmers is important among them.

14. In 2014 election manifesto, TRS Party announced to waive the agricultural loans of farmers upto Rs.1.00 lakh each. Accordingly, an amount of Rs.16,124 croresof farmers' loans were waived. Due to peculiar problems of Telangana farmers, TRS Party promised loan waiver in the last election manifesto also. Despite constraints on account of economic slowdown, the loan waiver assurance is going to be fully implemented keeping in view the welfare of farmers in a phased manner.

15. There are 5,83,916 farmers in the State who have outstanding loans below Rs.25,000/-. Government has decided to waive their loans completely in one go. In March 2020 itself, Government has decided to release Rs.1,198crores to waive off the loans which are below Rs.25,000/-. The loan waiver amount will be distributed by Government to every farmer individually, in the form of cheques through Hon'ble MLAs. The waiver of loans above Rs.25,000 and up to Rs. one lakh per farmer requires an amount of Rs.24,738 crores. I am glad to inform the House that this loan waiver will be taken up in four installments. In 2020-21, for farm loan waiver Rs.6,225 crores is proposed.

Seeds-Fertilizers on time:

16. Government has shown foresight in stocking fertilizers-seeds during summer every year. For this purpose, the storage capacity of godowns was increased to a great extent. The godowns storage capacity in the combined State was 4.17 lakh metric tonnes. In Telangana, 22.47 lakh metric tonnes storage capacity is available now. As seeds and fertilizers are available to farmers on time, they are able to commence agriculture operations on time. Before the formation of Telangana State, in 2013-14, only Rs.76.71 crores was sanctioned for seed subsidy. In 2019-20, the amounts released by Telangana Government alone has almost doubled to Rs.142 crores.

Incentives to Horticulture Crops:

17. It is the resolve of Hon'ble Chief Minister that the State should be self-sufficient in fruits and vegetables.To enhance the knowledge and research that is required for the growth of plantations, Government had established Konda Laxman Bapuji Horticulture University at Mulugu in Gajwel constituency, Siddipet District. Centres of Excellence were established at Jeedimetla in Medchal district and Mulugu in Siddipet district. These centres are

distributing quality seedlings and providing required training and technical support to the farmers.

Minimum Support Price:

18. Government is taking measures to provide support price to the crops grown by the farmers. By establishing purchasing centres on large scale for purchase of paddy, cotton, maize, red-gram etc., Government has helped farmers to get remunerative prices. Government of India has allowed purchase of a meager quantity of redgram.With an intention to protect redgram famers, Telangana Government has decided to spend any amount to purchase entire redgram crop.

19. In this Budget,an amount of Rs.1,000 crores is proposed towards Market Intervention Fund.

Micro Irrigation :

20. Government is encouraging sprinkler, drip irrigation on a large scale, which helps in getting more harvest with less water. Since the formation of the State, funds are being allocated regularly for micro irrigation. SC, ST farmers are being given 100% subsidy and BC, Small and marginal farmers are given 90% subsidy and others 80%. Till now 2,49,200 farmers have benefitted to the extent of Rs.1,819 crore under this Scheme.

21. Government has decided to implement Micro Irrigation projects in 2020-21 with a proposed provision of Rs.600 crores.

Rythu Bandhu Samithis:

22. Hon'ble Governor in her address had mentioned about the decision of the Government to change the name of Rythu Samanvaya Samithis to Rythu Bandhu Samithis. The main objective of Rythu Bandhu Samithis is to convert un-organized farming community into an organized one. These Samithis will play a crucial role to coordinate the farmers by creating awareness among them to cultivate crops which have demand in the market.

Rythu Vedikas:

23. Government has taken a decision to construct one Rythu Vedika, for every 5000 acre cluster so as to enable interactions among farmers.Each Rythu Vedika is estimated to cost Rs.12 lakhs.

24. Rs.350 crores is proposed for construction of RythuVedikas in this Budget.

Dairy Development:

25. To develop the agricultural and allied sectors, Government is incentivizing the dairy industry. In the combined State, Vijaya Dairy was close to the lockout stage with Rs.30 crores losses. It is irrefutable fact that for the selfish interests of leaders in the combined State, Vijaya Dairy was intentionally weakened. After the formation of Telangana, Government took special interest in Vijaya Dairy and it regained the confidence of customers by supplying quality milk products. Hence, sales increased significantly.I am happy to inform this House thatin the years 2017-18 and 2018-19, Vijaya Dairy earned profits of Rs.35 crores. Vijaya Dairy deposited Rs.16 crores as fixed deposits in different Banks, besides clearing the working capital loan of Rs.25 crores.I whole heartedly congratulate the management, employees and farmers who are striving for the progress of Vijaya Dairy and I wish that this spirit will continue in future also.

26. Government is extending an incentive of Rs.4/- per litre on milk procured from farmers in order to strengthen dairy industry. Through this, 99,282 dairy farmers have benefitted. From 2014-15 to 2018-19, Rs.248.03 crores was paid as additional incentive to dairy farmers.

27. An amount of Rs.100 crores is proposed in this Budget for extending incentives to the dairy farmers.

Irrigation Sector:

28. Great poet Dasaradhi coined the slogan of "Naa Telangana Koti Rathnala Veena" and Hon'ble Chief Minister dreamt of "Naa Telangana KotiYekarala Maaganam". To make this dream a reality, he indefatigably endeavored. For utmost utilization of water resources available in the Godavari, Krishna Rivers, Hon'ble Chief Minister personally redesigned the projects in a unique way to protect the interests of Telangana State. Government entered into historical interstate

agreements and established friendly relations with neighboring States. While allocating the lion's share of Budget to the irrigation sector, Government is constructing the major irrigation projects in an accelerated mode and pending projects are being completed.

Kaleshwaram Project:

29. Kaleshwaram Project is a boon for Telangana. The project was completed within a record time of three years and Hon'ble Chief Minister dedicated it to the nation in June, 2019. This project was acclaimed as the world's largest multipurpose lift irrigation project. This project was completed in a record time which shows the strong resolve of Hon'ble Chief Minister towards irrigation projects. The waters of the Godavari,which flow 100 meters above sea level are lifted to 618 meters high for irrigation and this project will remain in history as an engineering marvel. This project was constructed with inputs from Hon'ble Chief Minister who was "Kartha, Karma, Kriya" behind the construction and along with Telangana Engineers technological acumen and dedication of 50,000 workers. The series of barrages constructed as part of Kaleshwaram Project transformed the Godavari River as a perennial river for 150 kms. This project is a growth engine for development of Telangana as well as a boon to agriculture. Government whole heartedly congratulates the irrigation engineers, workers and stake holders who strived day and night and made this project a reality in a very short time. In the same spirit, Palamuru Ranga Reddy, Sita Rama and other projects are also being built.

30. In SRSP canals where bushes used to grow in erstwhile combined State,today they are brimming with water. Irrigation water is now available till the last mile. The first results of Kaleshwaram Project was experienced by the farmers of Karimnagar, Warangal, Mahaboobabad, Jangaon, Suryapet and Khammam Districts. The Mid Manair which is the heart of Kaleshwaram was filled to the full capacity with 24 TMC of water. Ranganayaka Sagar, Mallanna Sagar, Konda Pochamma Sagar will be completed within a short span of time and Government has decided to supply water to the lakes, tanks and reservoirsu nder this project.

Palamuru-Ranga Reddy Project:

31. Palamuru-Ranga Reddy Project is a magnificent project that will completely transform the drought affected districts of Palamuru,Vikarabad and Ranga Reddy. Even though obstructive forces are trying to delay the construction of projects in many ways, Government is undertaking these project works with determination. Efforts to complete the project within a short span on the lines of Kaleshwaram have been intensified.

Completion of Pending Projects:

32. As soon as Telangana Government came to power, it has resolved to complete all the pending projects. The pending projects which were going on at a snail pace in the combined State were put on fast track by Telangana Government. In united Palamuru district in 2018-19, 8 lakh acres are newly irrigated. More than 1000 tanks in Palamuru district were filled with water and migration has come to an halt. The agricultural production increased significantly. Singur canals in Medak district were completed and irrigation is extended to 40,000 acres.By way of completing pending projects, 20.00 lakh acres will be irrigated.

33. Bhakta Ramadasu project in Khammam District was completed in a record 11 months' time and Thummilla Lift Irrigation Scheme in Palamuru district was completed in 8 months' time. With a resolve to meet the irrigation needs of Khammam district, Sita Rama Project construction is going on in an accelerated way. Through this project,10 lakhs acres of land will be irrigated and hundreds of villages will be provided with drinking water facility.

34. An amount of Rs.11,054 crores is proposed in this Budget for irrigation sector.

Mission Kakatiya:

35. In the combined State, the system of chain tanks was severely neglected. Due to neglect of tanks, Telangana's rural economy fell into crisis. For renovating tanks, Telangana Government undertook Mission Kakatiya as a flagship programme. Mission Kakatiya, with the aim of rejuvenating 46,000 tanks yielded excellent results. 15 lakh acres of ayacut were stabilized under tanks and with the increase of water storage capacity in tanks, ground water levels have increased.

Mission Bhagiratha:

36. Without water, living beings cannot survive. Safe water is way to good health. Due to deceitful policies of administrators in the combined State, Telangana experienced severe drinking water shortage. Due to consumption of water contaminated with flouride, Telangana people experienced severe hardships and became severely ill due to weakening of bones. Aadivasis in agency areas died due to drinking of polluted water. Hon'ble Chief Minister decided to change the situation and designed the flagship Scheme of Mission Bhagiratha. Safe Drinking water is being supplied to all habitations of the State through Mission Bhagiratha. Today,safe drinking water is being supplied to the remote aadivasi gudems also.India Natural Resource Economics and Management Foundation has recently declared that no person was affected with fluorosis disease in the last six years in the State of Telangana. I am proudly informing this House that this is one of the examples of significance of achieving Telangana State.

Samkshema Telangana:

37. The welfare schemes being implemented by the Government provide social security to the poor people and hope for the future. Telangana Government is implementing various welfare schemes with Rs.40,000 crore expenditure. Telangana stands in the first place in spending money for welfareProgrammes in the Country.

38. Government is providing Aasara pensions for the security of helpless poor. Government increased the pension amount from Rs.1,000/- to Rs.2,016/- which is being given to senior citizens, widows, beedi workers, filaria victims, single women, handloom weavers,toddy tappers and AIDS victims.Disabled pensions have been enhanced from Rs.1,500/- to Rs.3,016/-per month. As per the assurance made in the election manifesto, I take immense pride in announcing that oldage pensions will be given to all the eligible people who are above 57 years from 2020-21. Due to this decision, the number of beneficiaries of Aasara pensions in the State will increase from the present 39,41,976 beneficiaries. An amount of Rs.11,758 crores is proposed in this Budget for Aasara Pensionsas compared to an amount of Rs.9,402 crores proposed for Aasara pension in the previous budget.

Welfare of Scheduled Castes and Scheduled Tribes:

39. With the firm belief that the social justice will be achieved only when fruits of development reach the down-trodden communities, Telangana Government is giving top priority to the welfare of SCs and STs. It is irrefutable truth that even today SCs and STs are in the clutches of poverty.Government is striving in a planned manner for the social, financial and political development of SCs and STs.

40. A SC/ST Special Development Fund Act was enacted which became a role model for the progress of SCs and STs in the Country. Stringent rules are framed so that the funds allocated to SCs and STsare spent fully without getting diverted. This Act provides that if the funds allocated in one annual budget are not spent fully in that financial year, the same can be carried forward to the ensuing financial year. SC and ST Funds are being spent with transparency and accountability. The full details and comprehensive information regarding the expenditure incurred on SC and ST development in 2018-19 financial year is provided to Hon'ble Members in a pen-drive along with copies of Budget Speech. I appeal to the Hon'ble Members to verify these details in respect of their respective constituencies. I am announcing that this is the commitment with which the expenditure allocated to SCs and STs is being incurred.Government is running 268 Residential Schools for SCs and 169 Residential Schools for STs. Government is giving scholarship to the extent of Rs.20 lakhs under Dr. B.R. Ambedkar Overseas Scholarship Scheme for pursuing education overseas for SCs and STs.Up to 101 units of free electricity is provided to Scheduled Castes and Scheduled Tribes for domestic purpose. The loans given through SC and ST Corporations and subsidy under micro irrigation programme have been doubled. Telangana Government is implementing reservations for SCs and STs in the election of market committee chairpersons. This was never the case before.

Tapper's families in case of accidental death of a toddy tapper.

Welfare of Fishermen:

50. Government has taken up a number of measures to develop the Pisciculture in Telangana as an industry. Opportunities have been created for development of Fishing Industry by way of restoration of tanks and constructing new reservoirs and by converting 150 kms. long Godavari River as perennial river in the State.Government supplied crores of fish and shrimp seeds for which Rs.155.64 crores were incurred. As a result of these measures, the yield of fish has increased to 2.94 lakh tonnes in the year 2018-19 as against the yield of 1.99 lakh tonnes in the year 2016-17 in the State.

51. The Government is aiming to supply 90 crore of fish seed and 10 crore of shrimp seed in this financial year. Rs.20 crore was incurred for the modernization of 28 fish seed producing centres throughout the State.An amount of Rs.750 crores has been incurred for the Fisher Women Co-operative Societies for marketing facilities, nets and vehicles in the last three years.The average income of fisherman has considerably increased due to the measures taken by the State Government.In the year 2018-19 average income of fisherman has increased to Rs.71,000 as against the Rs.48,000 in the year 2016-17.

52. In this Budget we are proposing Rs.1,586.38 crores for the development of Animal Husbandry and Fisheries Department.

Kalyana Lakshmi-Additional Funds for BCs:

53. The number of beneficiaries belonging to Backward Classes is increasing under the Scheme of Kalyana Lakshmi. Government decided to increase the fund allocation accordingly. It is proposed to make an additional allocation of Rs.650 crores in 2020-21. The total allocation proposed is Rs.1,350 crore in this Budget.

Welfare of Most Backward Classes:

54. Without stable occupation and stable living, even today people belonging to some castes are living like nomads. Most of these castes were not identified by the erstwhile Government. Keeping in view the distress of most Backward Classes, Government has established a special Most Backward Classes Corporation for their comprehensive development.

55. In this Budget, an amount of Rs.500 crores is proposed for MBC Corporation.

Athma Gaurava Bhavanalu:

56. Government is constructing buildings in Hyderabad city to enhance self-respect of all the communities in the State. These buildings contribute to the educational, cultural and social development of such communities and inculcate unity among them.Government is taking all necessary measures to construct buildings at the earliest.

57. On the whole, Rs.4,356.82 crores is proposed for the welfare of Backward Classes in this Budget.

Women and Child Welfare:

58. Today is the International Woman's Day. Dr. B.R. Ambedkar quoted that the yardstick for advancement of society is the level of development of women in Society. By remembering his words,on this occasion, I heartily congratulate all the women of the Telangana State on behalf of the Government.

59. For the overall development, empowerment and security of women and to protect their self-respect, Government is taking many decisions and implementing them. Government is providing adequate nutritious food like eggs and milk to pregnant women, lactating women and children through Aarogya Laxmi Programme on a daily basis. Government is providing free transportation facility for pregnant women to and from the hospital by Ammavodi vehicles. Financial assistance is being provided to pregnant women through KCR Kits. In Market Committees, 50% of reservation is provided for women. 33% of reservation is being implemented in police recruitment. Single women and beedi workers are being provided an amount of Rs.2,016/- as pension which is nowhere there in the Country. Government is running 53 Degree Gurukul Colleges for SC, ST, BC girl students. Girl students are being provided health and hygienic kits by the Government. Women Protection Cells, SHE Teams, Special Women Police Forces are working to control the attrocities on women.Stringent action is being initiated by the

Government on the accused who harass women.

60. Government proposes to provide Rs.1,200 crores as Vaddi Leni Runalu to women self-help groups in this Budget.

Robust Panchayat Raj Act:

61. Government is implementing Comprehensive Rural Policy to change the Telangana rural way of life. Panchayat Raj System, which started as a movement, lost its purpose and lost its way over a period of time. Government has made many reforms to transform the Gram Panchayats as dynamic agents in rural development. As a part of this, New Panchayat Raj Act has been enacted by the Government of Telangana. Government has filled up all the vacancies from Panchayat Secretary to District Panchayat Officer in Panchayat Raj Department in a full-fledged manner. Accountability has been fixed on officials and public representatives. The Act enables to take severe action against the public representatives and officials for dereliction of their duties. Separate Tribunal has been constituted for solving the disputes of panchayats.

Palle Pragathi - 30 Days Plan:

62. Government has conducted "PallePragathi" programme in two phases for preparing plans to maintain green cover and sanitation in villages and for development of villages. As a part of PallePragathi, plans have been prepared with public participation throughout the State. Measures have been taken to provide one tractor,one nursery, one crematorium and one dumping yard to every village. This is a revolutionary step. I am proud to announce that these facilities are not available in any other State in India except Telangana till now. As a part of Palle Pragathi, Haritha Plans were prepared.

63. People came to know about the strength of their unity through Palle Pragathi. People participated in Shrama Dhanam actively. People are coming forward with the thoughts that they should clean the ir own village themselves. It brought a noteworthy change in Palle Pragathi villages in two phases. Government is requesting official and public representatives to build model villages with this commitment.

Allocation of Funds for Rural Development:

64. To strengthen Gram Panchayats, Government is directly allocating adequate funds in the Budget. State Government is providing matching funds equivalent to the funds provided by Government of India as well as Finance Commission funds. Under the MGNREGS. Government is allocating Rs.65 crores towards material component every month. Government has taken up the work of laying CC Roads in villages with an outlay of Rs.600 crores. Government increased the salaries of 36,000 sanitation workers in Panchayats to Rs.8,500/-. Government has provided Rs.2 lakh Life Insurance coverage to the staff working in Gram Panchayats.

65. An amount of Rs.23,005 crores is proposed for the Panchayat Raj and Rural Development in this Budget.

New Municipal Act:

66. Urbanization is speeding up in Telangana and correspondingly cities should grow in a planned manner. Without adherence to suitable plans, cities expanded in a haphazard manner resulting in inconvenience, uncleanliness and growth of slums.Government has implemented new Municipality Act to remove the constraints to achieve transparency in the functioning of municipalities. Duties and functions of the Officials and public representative have been mentioned clearly in this new Act. Government has implemented self-declaration method to estimate the property values. Government is about to implement the TS-B Pass System to give building construction permission in an easy way, like it was done for industrial permissionwith TS-iPASS.

Pattana Pragathi:

67. Government had conducted Pattana Pragathi Programme to maintain green cover, to improve sanitation and to promote development in a planned manner in the cities.

68. People, particularly women are facing problem due to lack of public toilets in towns and cities. Government has decided to construct public toilets in Government lands to overcome this problem. Clear instructions have already been issued to public representatives and Officials to construct required toilets in all towns and cities within three months.

69. Government is providing vehicles towards wet & dry garbage collection and its transportation. Efforts are being made to acquire land towards dumping yards and start construction. As in villages,the damaged electric poles and wires are being replaced. Lands are being identified towards establishment of Vaikunta Dhamas, integrated markets complexes, parks, open gyms and play grounds. Government is allotting lands towards establishment of separate zones for parking of autos,taxies and street vendors to conduct their business. Government is releasing Rs.148 crores every month for development of towns and cities. Under Urban Mission Bhagiratha Scheme, we are proposing Rs.800 crore for the remaining 38 municipalities.

70. An amount of Rs.14,809 crores is proposed in this Budget for Municipal Department.

Development of Hyderabad City:

71. Hyderabad is the Jewel of Telangana. This city with 400 years history has got name and fame as the most affordable and livable city. Hyderabad which is having moderate climatic conditions and cosmopolitan culture is getting worldwide fame and appreciation. Due to the unscrupulous policies adopted by the erstwhile combined State, city life has become full of turmoil. Facilities have not been improved in proportionate to the growth of population.

72. Hon'ble Chief Minister had requested the Central Government to grant special funds for development of six Metro Cities in India. Central Government has not granted special funds to Hyderabad and other cities. However, the Telangana Government has estimated that Rs.50,000 crore required in the next five years to take up development works in the capital city which is being transformed into International City. An amount of Rs.10,000 crores is proposed in this Budget to carryout Musi River purification and Musi River Front Project and all other special projects and works in Hyderabad Urban Agglomeration area.

73. Hyderabad Metro Rail entered into history books as biggest Metro Rail Project after Delhi. Earlier, Metro Rail was running from Miyapur to LB Nagar, Nagole to Ameerpet, Ameerpet to Rayadurgam. Recently, Metro Rail commenced its services from Jubilee Bus Station to Imlibun. Remaining five kilometers covering old city will be completed at the earliest. In the second phase, plans are being prepared for Metro Rail from Rayadurgam to Shamshabad and from BHEL to Lakdikapool.

Education Sector:

74. Education is a great tool for transformation of the Society. Education will help to empower the marginal communities. Therefore, with a view to provide education with international standards to the poor people Government has started residential education institutions on a large scale. Government is running 959 Residential Educational Institutions for SC, ST, BC and Minority students for providing education with high standards along with nutritious meals and accommodation.

75. Government is providing overseas scholarships upto Rs.20 lakhs for SC, ST, BC and Minority Students studying overseas.

76. An amount of Rs.2,650 crores is proposed in this Budget towards Fee Reimbursement.

77. I request the Hon'ble Members to notice that apart from funds for Education Department, Government is spending for maintenance of Residential Schools, Fees Reimbursement, Scholarships for improving education in the State.

78. An amount of Rs.10,421 crores is proposed in this Budget for School Education Department.

79. An amount of Rs.1,723.27 crores is proposed in this Budget for Higher Education Department.

Total Literacy:

80. Social awareness is possible through literacy only. To achieve total literacy, Hon'ble Chief Minister has given an inspirational call "Each One-Teach One". To eradicate illiteracy in the State,Programmes are being chalked out. An amount of Rs.100 crores is proposed in this Budget for this purpose.

Health and Medical Sector:

81. With an objective to achieving Healthy Telangana, Government has taken comprehensive steps for development of health

sector. KCR Kit Scheme has achieved wonderful results. Number of institutional deliveries increased by 22%. Government provided 40 dialysis centres, 20 intensive care units in the Government hospitals. In addition, 305 standardized Labour Rooms, 200 Ammavodi Vehicles have been provided. Due to the efforts taken by the Government, confidence of the people was restored and enhanced in the Public Health system and the number of inpatients increased by 20% in Government Hospitals.

82. Earlier, there were only 5 Medical Colleges in the State. Government has established 4 new Medical Colleges thereby increased the Medical Colleges to 9 in the State.

83. 118 Basthi Dawakhanas are providing medical facilities in Hyderabad city. There was good response from the people to Basthi Dawakhanas. These are found to be very useful to the poor. Government has decided to enhance the Basthi Dawakhanas to 350. Thus, Government will start another 232 Basthi Dawakhanas shortly. Apart from starting 2 Basthi Dawakhanas for every Division, Government will establish more Basthi Dawakhanas in the places where SCs, STs, Minorities and poor people are residing.

84. Government of Telangana conducted a mega eye screening drive named 'Kanti Velugu'Programme to treat eye related ailments. Eye tests were conducted covering 1 crore 54 lakh people and medicines and spectacles were distributed freely to the needy persons.

85. Government will shortly initiate special action plan to diagnose the ear, nose, throat and dental related disease on similar lines of Kanti Velugu. Government is taking steps to conduct medical tests covering every citizen and to create Telangana Health Profile.

86. Declaration made by NITI Aayog that Telangana State stood at third place in the Country for quality of health and medical services is an example that action taken by Government to improve Public Health has yielded good results.

87. An amount of Rs.6,186 crores is proposed in the Budget to the Health Sector.

88. There is wide spread discussion on Corona Virus in the State. Government is taking all measures to avoid spreading of Corona Virus in the State. As per the opinion of experts, there is no scope for survival of virus in summer heat. As summer season started in our State, there is no need for any panic. Even then, Government has taken all preventive measures. I am requesting the people not to believe rumors spread on Corona Virus.

Success in Power Sector:

89. After the formation of the Telangana State, Government has achieved many remarkable successes in Power Sector. During the initial year of formation of the State, biggest challenge faced by Government was power crisis. Power cuts for long hours and deficit power had adversely affected all the sectors. This power problem became a main hindrance for the growth of the State and our Hon'ble Chief Minister took it as a challenge to resolve it. In order to address power problems, short term, medium term and long term strategies were conceptualized and implemented. As a result of this, within a short span, Telangana State has overcome the power problems. Today, we are able to supply 24 hours uninterrupted power supply to all sectors. Telangana State proudly stands as the only State in the Country to supply 24 hours free electricity to farmers.

90. Telangana is a number one State in the Country in percapita electricity consumption which is the main indicator of development. The percapita electricity consumption in Telangana is 1,896 units while it is 1,181 units in India, which is a yardstick for measuring the magnificent progress achieved in the power sector. In the 58 years history of the combined State, the maximum demand recorded was 13,162 MW, while in Telangana alone, the maximum demand reached was 13,168 MW. Despite the huge demand for power, we were able to supply uninterrupted power to the consumers without any powercuts even for a second. This is the sign of success in power sector.

91. An amount of Rs.10,416 crores is proposed in this Budget for Power Sector.

Industries :

92. Due to progressive industrial policy adopted by the Government, heavy

investments are coming to the State. TS-iPASS Act enacted by the Government has became a boon to the industrial sector. So far, 12,427 industries obtained permission through this system. Through this, Telangana attracted investments to the extent of Rs.2,04,000 crores.Employment opportunities have been created for 14 lakh people. International Companies and Startup Companies are entering into agreements with the State for investments.

93. An amount of Rs.1,500 crores is proposed towards industrial incentives and Rs.1,998 crores towards development of industrial sector are proposed in this Budget.

Information Technology:

94. Hyderabad became the Central Hub for investments by internationally renowned IT giants. Due to IT policy framed by the State Government, investments in this sector are booming. T-HUB which was established to encourage the startup industries has attracted the attention of the entire Country. Government established We-HUB to encourage women entrepreneurs. During the year 2013-14, IT exports from the State amounted to Rs.57,000 crores, whereas as in 2018-19, IT exports have increased to Rs.1,09,000 crores. This is proof of progress witnessed in IT Sector. International companies like Microsoft, Google, IBM, Oracle, etc., and the national giants like Infosys, Wipro, Tech Mahindra and TCS have expanded their business in Telangana. Government is expanding IT industries not only in Hyderabad, but also in Tier-2 and Tier-3 cities like Warangal, Karimnagar, etc.

Development of RTC:

95. The TSRTC which is meeting public transport requirements is slowly treading into profitable path due to mitigation measures taken up by the Government. RTC started cargo and parcel services. Government enhanced superannuation age of RTC employee to 60 years.Government is constituting Employee Welfare Board to resolve the issues of RTC employees.

96. An amount of Rs.1,000 crores is proposed for RTC in this Budget.

Double Bed Room Houses:

97. A good house to live helps the wellbeing of the entire family. Congested house makes the living conditions miserable. Hon'ble Chief Minister resolved to give double bedroom houses to poor people to sustain their self-respect and to realize their dream of a own house. Government is constructing double bedroom houses without any burden on the beneficiaries and the entire expenditure is being borne by the State Government. At present 2,72,763 houses are in different stages of construction in the State. As promised in the last election manifesto, Government is proposing to provide financial assistance to construct double bedroom houses to the poor people who are having their own land. I am glad to share that 1 lakh beneficiaries are going to get financial assistance towards house construction in the ensuing financial year.

98. An amount of Rs.11,917 crores is proposed for Housing Department in this Budget.

Haritha Haram:

99. Even with increase in wealth and material comforts, the life of a man will be miserable without proper quality of environment. The quality of life of human beings is deteriorating day by day because of rise in temperature and decrease the oxygen levels worldwide. To increase green cover upto 33% of the geographical area in our state,and thereby reduce the temperature in atmosphere and to maintain ecological balance, Government started Telanganaku Haritha haram Programme. Programmes are being organized for plantation of trees everywhere and to protect them. Government is taking stringent action to curb de-forestation and to completely eradicate smuggling of timber. Special measures were taken up for afforestation in forest areas. Urban parks are being developed. Government brought out an Act making officials and Public Representatives to undertake plantation Programmes and to conserve them. As per the new Panchayat Raj, Municipal Acts, 10 % of their Budgets are mandated to be earmarked for 'Haritha Pranalika'.

100. Rs.791crores is proposed in this Budget for Environment and Forests.

Development of Temples:

101. Temples are centers of Spirituality and Sanathana Dharma. Government is committed to bring back the ancient grandeur to temples in Telangana. Government is renovating Yadadri Shrine in a marvelous way. In this holy shrine temple is being constructed in a splendid manner. In this Budget Rs.500 crore is proposed for development of different temples in State.

102. An amount of Rs.50 crore is proposed in the budget for DhoopadeepaNaivedhyam in the temples state wide and for maintenance. Priests are being paid salaries regularly through Archakanidhi.

Roads and Buildings :

103. Government is implementing a comprehensive policy for the development and maintenance of Highways in the State. For this an amount of Rs.750 crores is proposed in this Budget. Construction of Integrated Collectorates and District Police Offices in all district headquarters in the State is being taken up in a faster pace. While constructions are completed in most of the districts, they are in final stages at other places. Government is determined to complete these works as early as possible. An amount of Rs.550 crores is proposed to complete the construction of Collectorates, District Police Offices and Police Command Control Centre in 2020-21.

104. The total amount proposed for Transport, Roads & Buildings Department in this Budget is Rs.3,494 crores.

Law and Order:

105. Government has given top priority to maintain Law and Order in the State. Government incurred huge amounts for modernization of Police Department covering, training, increase in standard of living, providing latest technology, purchase of vehicles,etc. With this measure, Police Department's performance has improved to a great extent. As a result of this, the law and order is maintained efficiently. Life is going on peacefully without any curfews and turbulence in Hyderabad.The construction of Police Command and Control Center in Hyderabad city with international standards is going to be completed very shortly. Government took measures to completely curb the Gudumba menace.

106. An amount of Rs.5,852 crores is proposed for Police Department in this Budget.

Constituency Development Fund:

107. The Hon'ble Members of Legislature who are elected by the people and who formulate policies for the development of State do not even have offices in their own constituencies. Our Hon'ble Chief Minister who identified this draw back had conceived the idea of constructing Offices for MLAs in their respective constituencies. So far, construction works completed in 82 constituencies. Government has taken a decision to give Constituency Development Funds @ Rs.3 crore for every MLA and MLC in their constituencies for taking up developmental activities. Government will shortly release the guidelines in this regard.

108. An amount of Rs.480 crores is proposed in this Budget for MLAs and MLCs Assembly Constituency Development Fund.

Augmenting Resources:

109. In the backdrop of economic recession in the country, when compared with other States, our State is somewhat better placed as the proverb goes "Something is better than nothing". For the past five years, the State's own revenue average growth rate is 21.5% and this growth rate has come down to 6.3 %this year (up to the end of February 2020). This means a decline of 15.2%. By keeping track of changed economic conditions, Government is preparing suitable strategic economic plans to address the contingencies arising from time to time.

110. Capital expenditure is the main pillar of stable development. As per the golden rule of economics, the loans which are being raised from different institutions are spent only for capital expenditure by the Government. Kaleshwaram Project and Mission Bhagiratha Project are a proof of this. Government has established many institutions like Housing Board, Rajiv Swagruha at the time when real estate sectors were not in existence. At present, real estate has become a big industry. Hence, Government has decided to sell the non-performing assets held by these institutions in a very transparent way to raise revenues. Our State has large deposits of

mineral wealth. In order to enhance the income accruing from sand and other minerals, Government has decided to implement a robust strategy.

2018-19 Accounts(Provisional):

111. As per the Finance Accounts of the State Government certified by the Accountant General, the total expenditure in 2018-19 financial year is Rs.1,57,150.80 crore. The Revenue surplus is Rs.4,337.08 crore. Fiscal Deficit is Rs.26,943.87 crores.

2019-20 Revised Estimates:

112. As per the Revised Estimates, the total expenditure in 2019-20 is estimated at Rs.1,42,152.28 crore. Out of this, the revenue expenditure is Rs. 1,10,824.77 crore while capital expenditure is Rs.13,165.72 crore. As per the revised estimates, surplus in revenue account is Rs.103.55 crore.

2020-21 Budget Estimates:

113. In 2020-21 financial year, I am proposing Rs.1,82,914.42 crore of expenditure. Out of this, the revenue expenditure is Rs.1,38,669.82 crore and capital expenditure is Rs.22,061.18 crore. It is estimated that surplus in Budget Estimates is Rs.4,482.12 crore, while the fiscal deficit is Rs.33,191.25 crore.

Conclusion :

114. The antidote to economic recession is to enhance people's purchasing power. By giving top priority to welfare, Government is enhancing standards of living of people. Government is achieving economic development through dual strategy of enhancing people's purchasing power step by step and by spending resources on capital expenditure.

115. Elections at all levels i.e., from Village level to Parliament are now over. During every election, people reposed complete faith on our Government. The mandate of people announced that the path we are treading is correct and the strategies that we are following are successful. Even though this budget is only for one year, our strategic plans are for four years. This budget is prepared keeping in view the necessities of people and clear awareness of their priorities.

116. There is no reduction in the funds pertaining to welfare programmes, but decisions are taken which are proposed in this Budget to increase the beneficiaries of welfare schemes. This Budget depicts the Telangana Government's commitment towards advance-ment of poor people.This is purely progressive Budget which is prepared with a people centric approach. I am presenting 2020-21 Annual Budget proposals for approval of this House.

//JAI HIND//

//JAI TELANGANA//

MR. SPEAKER:- The Annual Financial Statement (Budget) for 2020-2021 is presented.

Now, the House is adjourned to meet at 10.00 A.M. on Wednesday, the 11th March, 2020.

(Then House the adjourned at 12.33 P.M. to meet again at 10.00 A.M. on Wednesday, the 11th March, 2020)

2020, మార్చి 8వ తేదీన తెలంగాణ రాష్ట్ర శాసనసభకు 2020-21 సంవత్సరం బడ్జెట్‌ను సమర్పిస్తూ గౌరవనీయులైన ఆర్థికమంత్రి శ్రీ తన్నీరు హరీష్ రావుగారి ప్రసంగం

గౌరవనీయ అధ్యక్షా.....

భారత దేశ చరిత్రలో తెలంగాణ ఉద్యమం నూతన అధ్యాయాన్ని సృష్టించింది. అహింసా మార్గంలో శాంతియుత పంథాలో సాగిన ఉద్యమం ఫలించి తెలంగాణ రాష్ట్రం అవతరించింది. స్వరాష్ట్ర స్వప్నాన్ని సాకారం చేసిన ఉద్యమ నాయకుడు, దార్శనిక ముఖ్యమంత్రి గౌరవ శ్రీ కల్వకుంట్ల చంద్రశేఖర్ రావుగారి సారథ్యంలో తెలంగాణ రాష్ట్రం ప్రగతిశీల రాష్ట్రంగా రూపుదిద్దుకున్నది. అన్ని వర్గాల సంక్షేమం – అన్ని రంగాల అభివృద్ధి లక్ష్యంగా పూర్తి వాస్తవిక దృక్పథంతో 2020-21 వార్షిక బడ్జెట్‌ను రూపొందించడం జరిగింది. బడ్జెట్ ప్రతిపాదనలను ఈ గౌరవ సభలో ప్రవేశపెట్టే అవకాశం నాకు లభించినందుకు ఎంతో సంతోషిస్తున్నాను. బడ్జెట్ అంటే కేవలం కాగితాల మీద వేసుకునే అంకెల వరుస కాదు. బడ్జెట్ అంటే సామాజిక విలువల స్వరూపం. రాష్ట్ర సర్వతో ముఖాభివృద్ధి పట్ల గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారికున్న సమగ్ర దృష్టిని, శ్రద్ధాసక్తులను ఈ బడ్జెట్ ప్రతిబింబిస్తుంది.

ఆర్థికమాంద్యం-దానిప్రభావం:

2. భారతదేశ ఆర్థిక వృద్ధి రేటు గత ఏడాదిన్నర నుంచి తగ్గుతూ వస్తున్నది. దీనివల్ల కేంద్ర ఆదాయ వనరులు తగ్గడంతో రాష్ట్రాలకు వచ్చే పన్నుల వాటాలోను, గ్రాంట్లలోను కోత పడింది. ఆర్థిక మాంద్యం యొక్క ప్రభావం రాష్ట్రపన్నులు, పన్నేతర ఆదాయంపై పడింది. 2019-20 ఆర్థిక సంవత్సరంలో కేంద్రం నుంచి రాష్ట్రానికి రావాల్సిన పన్నుల వాటా, బడ్జెట్‌లో వేసుకున్న అంచనాల కంటే 3,731 కోట్ల రూపాయలు తగ్గింది. రాష్ట్రానికి కేంద్రం నుంచి రావాల్సిన ఐ.జి.ఎస్.టి.లో కాని, జి.ఎస్.టి. పరిహారంలో కాని నిధులు సకాలంలో రావడం లేదు. వచ్చే నిధులు కూడా అరకొరగా కేంద్రం విడుదల చేస్తున్నది. ఈ కారణాలన్నింటి వల్ల రాష్ట్ర రెవెన్యూ వృద్ధి రేటు 2018-19లో 16.1 శాతం ఉంటే, అది 2019-20 ఫిబ్రవరి చివరి నాటికి 6.3 శాతానికి తగ్గింది.

3. 15వ ఆర్థిక సంఘం మధ్యంతర నివేదిక ప్రకారం తెలంగాణకు వచ్చే పన్నుల వాటా 2.437 శాతం నుంచి 2.133 శాతానికి తగ్గింది. దీని వల్ల 2020-21 ఆర్థిక సంవత్సరంలో మన రాష్ట్రానికి రావాల్సిన నిధుల్లో 2,384 కోట్ల రూపాయలు తగ్గుతాయి. ఇలాంటి ప్రతికూల పరిస్థితుల్లో, సరైన వ్యూహాలను రూపొందించి, అభివృద్ధి దిశగా పురోగమించేందుకు ప్రభుత్వం ప్రయత్నాలు చేస్తున్నది.

4. సెప్టెంబర్ నెలలో ప్రవేశపెట్టిన పూర్తి 2019-20 బడ్జెట్‌లో అంచనాల మేరకు, ఈ మార్చి నెలాఖరు వరకు 1,36,000 కోట్ల రూపాయల ఖర్చు జరుగుతుంది. కేంద్రం నుంచి పన్నుల వాటా, గ్రాంట్లలో కోత పడినప్పటికీ ఆ లోటును స్వీయ ఆదాయ వృద్ధి ద్వారా పూడ్చుకోగలిగాము. బడ్జెట్ అంచనాల మేరకు ఖర్చు చేసుకోగలుగుతున్నాము.

అధ్యక్షా...

5. 2019-20 ఆర్థిక సంవత్సరంలో రాష్ట్ర ఆర్థిక పరిస్థితిని గౌరవ సభకు తెలియజేస్తున్నాను.

6. రాష్ట్ర GSDP, 2019-20లో, 9,69,604 కోట్ల రూపాయలు (ప్రస్తుత ధరల్లో) ఉంటుందని అంచనా. రాష్ట్ర GSDP వృద్ధి రేటు 2018-19లో 14.3 శాతం ఉంటే, దేశంలో నెలకొన్న ఆర్థిక మాంద్యం ప్రభావం వల్ల 2019-20 నాటికి 12.6 శాతంకు తగ్గింది. అదే సమయంలో దేశ వృద్ధి రేటు 11.2 శాతం నుండి 7.5 శాతానికి తగ్గింది. దేశం మొత్తం తీవ్రమైన ఆర్థిక మాంద్యం ఉన్నప్పటికీ తెలంగాణ రాష్ట్రం రెండంకెల వృద్ధి రేటును సాధించింది. రాష్ట్ర అభివృద్ధికి, ప్రభుత్వం ముందు చూపుతో తీసుకున్న చర్యల వల్ల మాత్రమే ఇది సాధ్యమయింది.

7. వ్యవసాయం దాని అనుబంధ రంగాల పునరుత్తేజానికి ప్రభుత్వం తీసుకుంటున్న చర్యల ఫలితంగా వచ్చిన గొప్ప మార్పు, గత ఆర్థిక సంవత్సరంలో నమోదైన గణాంకాల్లో స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నది. రాష్ట్రంలో పంటల ఉత్పత్తిలో 23.7% శాతం, పాడి పశువుల (live stock) రంగంలో 17.3 శాతం, చేపల పెంపకంలో 8.1 శాతం వృద్ధిని సాధించడం జరిగింది. రైతు బంధు, నీటి పారుదల ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం, గొర్రెలు, బర్రెల పంపిణీ, చెరువుల్లో చేపల పెంపకం వంటి పథకాలు అటు రైతుల సంక్షేమానికి, ఇటు రాష్ట్ర ఆర్థిక రంగ అభివృద్ధికి తోడ్పడుతున్నాయి. సేవారంగంలో 2019-20లో 14.1 శాతం వృద్ధి రేటు నమోదు అయింది.

తలసరి ఆదాయం:

8. మన రాష్ట్ర తలసరి ఆదాయం మన దేశ తలసరి ఆదాయం కంటే చాలా ఎక్కువ. 2019-20 నాటికి తెలంగాణ తలసరి ఆదాయం 2,28,216 రూపాయలు ఉండగా, దేశ తలసరి ఆదాయం 1,35,050 రూపాయలు. దేశ తలసరి ఆదాయం కన్నా తెలంగాణ తలసరి ఆదాయం 93,166 రూపాయలు ఎక్కువ కావడం మన ప్రగతికి స్పష్టమైన సంకేతమని తెలియచేస్తున్నాను.

వ్యవసాయం:

9. రాష్ట్రంలో అధిక శాతం ప్రజలు ఆధారపడి జీవనం సాగిస్తున్న వ్యవసాయ రంగాన్ని అభివృద్ధి పరచడంలో

తెలంగాణ ప్రభుత్వం గొప్ప ఫలితాలను సాధించింది. సమైక్య రాష్ట్రంలో తీవ్ర సంక్షోభంలో కూరుకుపోయిన వ్యవసాయానికి ప్రభుత్వం నూతన జవసత్వాలు కల్పించింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం అమలు చేస్తున్న సమగ్ర వ్యవసాయాభివృద్ధి విధానం యావత్ దేశానికి ఆదర్శంగా నిలవడం ఈ రాష్ట్ర పౌరులుగా మనందరికీ గర్వకారణం.

రైతు బంధు:

10. పంట సమయంలో రైతులకు పెట్టుబడి సాయం అందించే రైతుబంధు పథకం వల్ల రైతాంగానికి ఎంతో ఊరట కలుగుతున్నది. రైతు బంధు పథకం ద్వారా కలుగుతున్న సత్ఫలితాలను గమనించిన అనేక ఇతర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు తమ రాష్ట్రాల్లో రైతు బంధు తరహా పథకాలను ప్రవేశపెట్టాయి. కేంద్రం కూడా ఈ పథకం ప్రేరణతో ప్రధానమంత్రి కిసాన్ సమ్మాన్ నిధి ని (PM-KISAN) రూపొందించింది. మొదట్లో ఎకరానికి 4 వేల రూపాయల చొప్పున, రెండు పంటలకు కలిపి ఏడాదికి 8 వేల చొప్పున పెట్టుబడి సాయాన్ని ప్రభుత్వం రైతులకు అందించింది. గత ఎన్నికల మ్యానిఫెస్టోలో ఇచ్చిన హామీ మేరకు ప్రభుత్వం ఈ రైతు బంధు సాయాన్ని ఎకరానికి ఏడాదికీ 10 వేల రూపాయలకు పెంచి అందిస్తున్నది. రైతుబంధు ద్వారా 2018–19 సంవత్సరం వానాకాలంలో 5,235 కోట్ల రూపాయలను, యాసంగిలో 5,244 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం రైతులకు పెట్టుబడి సాయంగా అందించింది.

11. 2019–20లో ఎకరానికి పది వేల చొప్పున 12 వేల కోట్ల రూపాయలను బడ్జెట్‌లో కేటాయించి, రైతలకు పంపిణీ చేయడం జరుగుతున్నది. కొత్తగా పాస్ పుస్తకాలు మంజూరు కావడంవల్ల రైతు బంధు లబ్ధిదారుల సంఖ్య వచ్చే ఏడాది పెరుగుతుంది. పెరిగిన లబ్ధిదారుల సంఖ్యకు అనుగుణంగా బడ్జెట్‌లో రెండువేల కోట్ల రూపాయలను అదనంగా ప్రభుత్వం ప్రతిపాదిస్తున్నది. ఈ బడ్జెట్‌లో రైతు బంధు పథకం కోసం రూ. 14,000 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

రైతు బీమా:

12. రాష్ట్రంలో ఏ రైతు ఏ కారణంతో మరణించినా ఆ కుటుంబానికి వెనువెంటనే ఐదు లక్షల రూపాయల బీమా మొత్తం అందే విధంగా ప్రభుత్వం రైతు బీమా పథకాన్ని అమలు చేస్తున్నది. 18 సంవత్సరాల వయసు నుండి 60 ఏళ్ల వయసు ఉన్న ప్రతీ రైతుకు బీమా సదుపాయాన్ని వర్తింప చేస్తున్నది. రైతుల మీద ఒక్క పైసా కూడా భారం వేయకుండా, ప్రతీ రైతు పేరిట 2,271.50 రూపాయల ప్రీమియం మొత్తాన్ని ప్రభుత్వమే ఎల్ఐసి సంస్థకు క్రమం తప్పకుండా చెల్లిస్తున్నది. రైతు మరణం సంభవించిన పది రోజుల్లోపే వారి కుటుంబ సభ్యులకు 5 లక్షల రూపాయల బీమా మొత్తం అందే విధంగా ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంటున్నది. రైతు బీమా కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 1,141 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదించడమైనది.

రైతు రుణ మాఫీ:

13. ఎన్నికల మ్యానిఫెస్టో లక్ష్యం కేవలం బ్యాలెట్ బాక్స్‌లు మాత్రమే కాకూడదు, ప్రజల బ్రతుకు నిలబెట్టడం కావాలి. ఇది మన గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు నమ్మిన సిద్ధాంతం. అందుకే ఆచరణ సాధ్యమైన హామీలనే టిఆర్ఎస్ పార్టీ మ్యానిఫెస్టోలో ఇస్తూ వస్తున్నది. ఇచ్చిన హామీలను ప్రభుత్వం చిత్తశుద్ధితో అమలు చేస్తున్నది. రైతుల రుణమాఫీ అందులో ముఖ్యమైనది.

14. 2014 ఎన్నికల మ్యానిఫెస్టోలో లక్ష రూపాయల లోపు ఉన్న రైతుల వ్యవసాయ రుణాలను మాఫీ చేస్తామని టి.ఆర్.ఎస్. పార్టీ ప్రకటించింది. అందుకు అనుగుణంగా 16,124 కోట్ల రూపాయల రుణాలను పూర్తిగా మాఫీ చేసింది. తెలంగాణ రైతులకు ఉన్న ప్రత్యేక పరిస్థితుల రీత్యా గత ఎన్నికల్లో కూడా రైతు రుణ మాఫీ చేస్తామని టి.ఆర్.ఎస్. పార్టీ హామీ ఇచ్చింది. ఆర్థిక మాంద్యం ముందరి కాళ్లకు బంధం వేస్తున్నప్పటికీ లెక్క చేయకుండా, రైతు శ్రేయస్సును

దృష్టిలో పెట్టుకుని రుణ మాఫీ హామీ అమలుకు ప్రభుత్వం శ్రీకారం చుడుతున్నది.

15. 25 వేల రూపాయల లోపు రుణాలున్న రైతులు రాష్ట్రంలో 5,83,916 మంది ఉన్నారు. వారందరి రుణాలను నూటికి నూరు శాతం ఒకే దఫా మాఫీ చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ నెలలోనే 25 వేల రూపాయల లోపున్న రుణాలను మాఫీ చేయడానికి ప్రభుత్వం 1,198 కోట్ల రూపాయలను విడుదల చేస్తుంది. ఈ రుణ మాఫీ మొత్తాలను ప్రతీ రైతుకు వ్యక్తిగతంగా, చెక్కుల రూపంలో గౌరవ శాసన సభ్యుల చేతుల మీదుగా ప్రభుత్వం అందజేస్తుంది. 25 వేల నుంచి లక్షలోపు ఉన్న రుణాల మొత్తం 24,738 కోట్ల రూపాయలున్నాయి. వీటిని ప్రతీ రైతుకు వ్యక్తిగతంగా, చెక్కుల రూపంలో గౌరవ శాసన సభ్యుల చేతుల మీదుగా నాలుగు విడుతలుగా ప్రభుత్వం అందజేస్తుంది. ఈ ఏడాది రైతు రుణ మాఫీ కోసం 6,225 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

సకాలంలో విత్తనాలు – ఎరువులు :

16. ప్రభుత్వం దూరదృష్టితో వ్యవహరించి, ప్రతీ ఏటా ఎండాకాలంలోనే ఎరువులు, విత్తనాలు తెప్పించి గోదాముల్లో నిలువ చేస్తున్నది. ఇందుకోసం గోదాముల నిల్వ సామర్థ్యాన్ని పెద్ద ఎత్తున పెంచింది. సమైక్య రాష్ట్రంలో గోదాముల నిల్వ సామర్థ్యం 4.17 లక్షల మెట్రిక్ టన్నులు ఉండగా, నేడు 22.47 లక్షల మెట్రిక్ టన్నుల నిల్వ సామర్థ్యం కలిగిన గోదాములను ప్రభుత్వం అందుబాటులోకి తెచ్చింది. సీజన్ కన్నా ముందే రైతులకు విత్తనాలు, ఎరువులు అందుతుండటంతో రైతులు సకాలంలో, నిరందిగా వ్యవసాయ పనులు ప్రారంభించగలుగుతున్నారు. తెలంగాణ రాష్ట్రఆవిర్భావానికి ముందు 2013-14లో విత్తనాల సబ్సిడీ కోసం మొత్తం 76 కోట్ల 71 లక్షలు మాత్రమే ఖర్చు చేశారు. 2019-20 సంవత్సరంలో అంతకు రెట్టింపుగా 142 కోట్ల రూపాయలను తెలంగాణ ప్రభుత్వం విత్తనాల సబ్సిడీకి అందచేసింది.

ఉద్యాన వన పంటలకు ప్రోత్సాహం:

17. పండ్లు, కూరగాయల సాగులో రాష్ట్రం స్వయం సమృద్ధి సాధించాలని ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు సంకల్పించారు. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో తోటల పెంపకానికి అవసరమైన పరిజ్ఞానాన్ని, పరిశోధనను పెంపొందించేందుకు ప్రభుత్వం సిద్దిపేట జిల్లా, గజ్వేల్ నియోజకవర్గంలోని ములుగులో కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ పేరిట హార్టికల్చర్ యూనివర్సిటీని ఏర్పాటు చేసింది. మేడ్చల్ జిల్లా జీడిమెట్లలో, సిద్దిపేట జిల్లా ములుగులో సెంటర్ ఆఫ్ ఎక్సలెన్సును ఏర్పాటు చేసింది. ఈ సెంటర్లు నాణ్యమైన నారు సరఫరా చేయడంతోపాటు, రైతులకు కావల్సిన శిక్షణను, సాంకేతిక సహకారాన్ని అందిస్తున్నాయి.

కనీస మద్దతు ధర:

18. రైతులు పండించిన పంటలకు మద్దతు ధర లభించే విధంగా ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంటున్నది. వరి, పత్తి, మొక్కజొన్న, కందులు తదితర పంటల కొనుగోలుకు పెద్ద ఎత్తున కొనుగోలు కేంద్రాలు ఏర్పాటు చేయడం ద్వారా, రైతులకు సరైన ధర వచ్చేలా చేసింది. ఈ ఏడాది పండిన కందులలో కొద్ది శాతం మాత్రమే కేంద్ర ప్రభుత్వం కొనుగోలు చేసింది. కంది రైతులను ఆదుకునే లక్ష్యంతో ఎంత ఖర్చయినా సరే, మొత్తం కందులను కొనుగోలు చేయాలని రాష్ట్రప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

19. ఈ బడ్జెట్‌లో మార్కెట్ ఇంటర్వెన్షన్ ఫండ్ కోసం 1,000 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

మైక్రో ఇరిగేషన్:

20. తక్కువ నీటితో ఎక్కువ ఫలసాయం అందించే బిందు, తుంపర సేద్యాన్ని ప్రభుత్వం పెద్ద ఎత్తున ప్రోత్సహిస్తున్నది. రాష్ట్రం ఏర్పాటయినప్పటి నుంచి మైక్రో ఇరిగేషన్ కోసం విరివిగా నిధులు కేటాయిస్తున్నది. డ్రిప్ ఇరిగేషన్ కోసం షెడ్యూల్ కులాలు, షెడ్యూల్ తెగలకు 100 శాతం, బిసిలు, సన్న, చిన్న కారు రైతులకు 90 శాతం,

ఇతరులకు 80 శాతం సబ్సిడీని ప్రభుత్వం కల్పిస్తున్నది. ఇప్పటిదాకా 2,49,200 మంది రైతులకు ఈ పథకం ద్వారా 1,819 కోట్ల రూపాయల లబ్ధి చేకూర్చడం జరిగింది.

21. ఈ ఏడాది 600 కోట్ల రూపాయలతో మైక్రో ఇరిగేషన్ కార్యక్రమాలను అమలు చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

రైతు బంధు సమితులు:

22. రైతు సమన్వయ సమితుల పేరును రైతు బంధు సమితులుగా మార్చాలనే ప్రభుత్వ నిర్ణయాన్ని గవర్నర్ గారు తమ సందేశంలో పేర్కొన్నారు. అసంఘటితంగా ఉన్న రైతులను సంఘటిత శక్తిగా మార్చడం రైతుబంధు సమితుల ప్రధాన లక్ష్యం. మార్కెట్ డిమాండ్‌కు అనుగుణంగా పంటలు పండించే విధంగా రైతుల్లో అవగాహన కల్పించి, సమన్వయం కుదర్చడానికి ఈ రైతు బంధు సమితులు దోహదపడతాయి.

రైతు వేదికలు:

23. రైతులు పరస్పరం చర్చించుకోవడానికి వీలుగా రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ప్రతీ ఐదు వేల ఎకరాల క్లస్టర్‌కు ఒకటి చొప్పున రైతు వేదికలను నిర్మించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఒక్కో రైతు వేదికను 12 లక్షల రూపాయల వ్యయంతో నిర్మించాలని తలపెట్టింది.

24. రైతు వేదికల నిర్మాణం కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 350 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

పాడి పరిశ్రమ – అభివృద్ధి:

25. వ్యవసాయ అనుబంధ రంగాలను అభివృద్ధి చేయడం కోసం ప్రభుత్వం పాడి పరిశ్రమకు ప్రోత్సాహకాలను అందిస్తున్నది. సమైక్య రాష్ట్రంలో విజయ డైరీ 30 కోట్ల రూపాయల నష్టాలతో మూత పడే పరిస్థితికి దిగజారింది. సమైక్య పాలకులు తమ స్వార్థ ప్రయోజనాల కోసం విజయ డైరీని ఉద్దేశపూర్వకంగా నిర్వీర్యం చేశారన్నది నిర్వివాదాంశం. తెలంగాణ ఏర్పడిన తర్వాత విజయ డైరీ పట్ల ప్రభుత్వం ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించింది. స్వచ్ఛమైన పాలను సరఫరా చేసి వినియోగదారుల్లో విశ్వాసాన్ని పెంచింది. దీంతో అమ్మకాలు గణనీయంగా పెరిగాయి. 2017-18 మరియు 2018-19 ఆర్థిక సంవత్సరాల్లో విజయ డైరీ 35 కోట్ల రూపాయల లాభాలను గడించిందని సభకు తెలియజేస్తున్నాను. సంస్థకున్న అప్పు 25 కోట్ల రూపాయలను చెల్లించడమే కాకుండా, 16 కోట్ల రూపాయలను వివిధ బ్యాంకుల్లో ఫిక్స్‌డ్ డిపాజిట్లు చేయగలిగింది. విజయ డైరీ పురోగతికి పాటుపడుతున్న సంస్థ పాలకవర్గాన్ని, ఉద్యోగులను, రైతులను ఈ సందర్భంగా ప్రభుత్వం హృదయపూర్వకంగా అభినందిస్తున్నది. ఈ స్ఫూర్తి ఇదే విధంగా మున్ముందు కూడా కొనసాగించాలని కోరుతున్నాను.

26. పాడి పరిశ్రమను బలోపేతం చేయడం కోసం రైతులనుంచి సేకరించే పాలపై లీటరుకు 4 రూపాయల చొప్పున ప్రభుత్వం ప్రోత్సాహకాన్ని అందిస్తున్నది. దీని ద్వారా సుమారు 99 వేల 282 మంది పాడి రైతులు లబ్ధి పొందుతున్నారు. 2014-15 ఆర్థిక సంవత్సరం నుంచి 2018-19 ఆర్థిక సంవత్సరం వరకు 248.03 కోట్ల రూపాయలను పాడి రైతులకు ప్రోత్సాహకంగా ప్రభుత్వం చెల్లించింది.

27. పాడి రైతులకు అందించే ప్రోత్సాహకం కోసం ఈసారి బడ్జెట్‌లో 100 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

సాగు నీటి రంగం:

28. నా తెలంగాణ కోటి రతనాల వీణ అని మహాకవి దాశరథి నినదిస్తు... నా తెలంగాణం కోటి ఎకరాల మాగాణం కావాలని గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు స్వప్నించారు. ఈ కల నెరవేరేందుకు అహరహం పరిశ్రమిస్తున్నారు. గోదావరి, కృష్ణా నదుల్లో తెలంగాణకు లభించే నీటిని సమగ్రంగా వినియోగించుకునేందుకు, ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు స్వయంగా పూనుకుని తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రయోజనాలకు అనుగుణంగా ప్రాజెక్టులను రీడిజైన్ చేశారు. పొరుగు రాష్ట్రాలతో సయోధ్య నెలకొల్పారు. ప్రభుత్వం చారిత్రాత్మిక

అంతర్ రాష్ట్ర ఒప్పందాలు చేసుకున్నది. బడ్జెట్‌లో సింహ భాగం నిధులు నీటి పారుదల రంగానికి కేటాయిస్తూ, భారీ ప్రాజెక్టులను శరవేగంగా నిర్మిస్తున్నది. ఇంకో వైపు పెండింగ్ ప్రాజెక్టులను పూర్తి చేస్తున్నది.

కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు :

29. తెలంగాణ కలల పంట కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు. మూడేళ్ల రికార్డు సమయంలో కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు నిర్మాణం పూర్తి చేసి 2019 జూన్‌లో గౌరవ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు జాతికి అంకితం చేశారు. ప్రపంచంలోనే అతి పెద్ద బహుళ దశల ఎత్తిపోతల పథకంగా కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి గాంచింది. ఇంత పెద్ద ప్రాజెక్టు ఇంత తక్కువ సమయంలో నిర్మించగలిగామంటే దానికి కారణం మన ముఖ్యమంత్రిగారి ఉక్కు సంకల్పం. మేడిగడ్డ వద్ద సముద్ర మట్టానికి 100 మీటర్ల ఎత్తులో ప్రవహించే గోదావరి నీటిని, 618 మీటర్ల ఎత్తుకు లిఫ్టు చేసి సాగునీరు అందించే కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు ఇంజనీరింగ్ అద్భుతంగా చరిత్రలో నిలిచిపోతుంది. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు నిర్మాణం త్వరిత గతిన పూర్తి కావడం వెనుక ముఖ్యమంత్రిగారి మేధోమథనం, తెలంగాణ ఇంజనీర్ల సాంకేతిక ప్రతిభ, 50 వేల మంది కార్మికుల నిరంతరం శ్రమ దాగి ఉంది. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టులో భాగంగా నిర్మాణమైన వరుస బ్యారేజీలతో నేడు గోదావరి నది 150 కిలోమీటర్ల మేరకు జీవధారగా రూపు దాల్చింది. ఈ ప్రాజెక్టు తెలంగాణ అభివృద్ధికి ఓ గ్రోత్ ఇంజన్. వ్యవసాయానికి వరదాయిని. రేయింబవళ్లు ఎంతో శ్రమ కోర్చి, చాలా తక్కువ సమయంలోనే నిర్మాణాలు పూర్తి చేసిన నీటి పారుదల శాఖ ఇంజనీర్లను కార్మికులను, భాగస్వాములైన ప్రతీ ఒక్కరినీ ఈ సందర్భంగా ప్రభుత్వం మనస్ఫూర్తిగా అభినందిస్తున్నది. ఇదే స్ఫూర్తితో పాలమూరు-రంగారెడ్డి, సీతారామ తదితర ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం వేగంగా జరుపుతున్నది.

30. సమైక్య రాష్ట్రంలో తుమ్మలు మొలిచిన ఎస్సారెస్పీ కాలువలు నిండుగా ప్రవహిస్తున్న నీటితో కళకళలాడుతున్నాయి. చివరి భూముల దాకా సాగు నీరు అందుతున్నది. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు తొలి ఫలితం కరీంనగర్, వరంగల్, మహబూబాబాద్, జనగాం, సూర్యాపేట, ఖమ్మం జిల్లాల రైతులకు అందింది. కాళేశ్వరంకు గుండెకాయ అయిన మిడ్ మానేరు 24 టి.ఎం.సీల నీటితో నిండు కుండలా మారింది. కొద్దికాలంలోనే రంగనాయక సాగర్, మల్లన్న సాగర్, కొండ పోచమ్మ సాగర్ల నిర్మాణం పూర్తవుతుంది. ఈ ప్రాజెక్టు ద్వారా అన్ని రిజర్వాయర్లు, వాటి కింద ఉండే చెరువులు, కుంటలు నింపాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

పాలమూరు-రంగారెడ్డి ప్రాజెక్టు:

31. కరువు పీడిత ప్రాంతమైన పాలమూరు, వికారాబాద్, రంగారెడ్డి జిల్లాల రూపు రేఖలను మార్చే అద్భుతమైన ప్రాజెక్టు పాలమూరు-రంగారెడ్డి ఎత్తిపోతల పథకం, అభివృద్ధి నిరోధక శక్తులు ఈ ప్రాజెక్టు నిర్మాణానికి రకరకాల పద్ధతుల్లో అడ్డుపడుతున్నప్పటికీ, ప్రభుత్వం పట్టుదలతో ఈ ప్రాజెక్టు పనులను జరిపిస్తున్నది. కాళేశ్వరం మాదిరిగానే ఈ ప్రాజెక్టును కూడా అనతి కాలంలో పూర్తి చేసే దిశగా ప్రయత్నాలు ముమ్మరం చేసింది.

పెండింగ్ ప్రాజెక్టులు పూర్తి:

32. తెలంగాణ ప్రభుత్వం అధికారంలోకి వచ్చిన వెంటనే పెండింగ్ ప్రాజెక్టులను పూర్తి చేయడానికి నడుం బిగించింది. సమైక్య రాష్ట్రంలో నత్తనడకన సాగిన పెండింగ్ ప్రాజెక్టులను తెలంగాణ ప్రభుత్వం వేగంగా పూర్తి చేస్తున్నది. ఉమ్మడి పాలమూరు జిల్లాలో ఇప్పటికే 8 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరు అందించడంతో పాటు, వెయ్యికి పైగా చెరువులను నీటితో నింపింది. దీంతో వలసలు నివారించబడుతున్నాయి. వ్యవసాయోత్పత్తి గణనీయంగా పెరుగుతున్నది. మెదక్ జిల్లాలో సింగూరు కాల్వల నిర్మాణాన్ని ప్రభుత్వం పూర్తిచేసి, 40 వేల ఎకరాలకు సాగునీరు అందించింది. పెండింగ్ ప్రాజెక్టులు పూర్తి చేయడం ద్వారా దాదాపు 20 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరు అందుతున్నది.

33. ఖమ్మం జిల్లాలోని భక్త రామదాసు ప్రాజెక్టును 11 నెలల రికార్డు సమయంలో, పాలమూరు జిల్లాలోని తుమ్మిళ్ల ఎత్తిపోతల పథకాన్ని 8 నెలల కాలంలో పూర్తి చేసింది. ఖమ్మం జిల్లా సాగు నీటి అవసరాలను తీర్చే సంకల్పంతో సీతారామ ప్రాజెక్టు నిర్మాణం శరవేగంగా జరుగుతున్నది. ఈ ప్రాజెక్టు ద్వారా దాదాపు 10 లక్షల ఎకరాలకు సాగు నీరు, వందలాది గ్రామాలకు తాగు నీరు లభిస్తుంది.

34. సాగు నీటి పారుదల రంగానికి ఈ బడ్జెట్‌లో 11,054 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదించడమైనది.

మిషన్ కాకతీయ:

35. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో గొలుసు కట్టు చెరువుల వ్యవస్థ దారుణమైన నిర్లక్ష్యానికి గురయింది. చెరువులు విధ్వంసం కావడంవల్ల తెలంగాణ గ్రామీణ వ్యవస్థ సంక్షోభంలో పడింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం చెరువుల పునరుద్ధరణ కోసం మిషన్ కాకతీయ పథకాన్ని అత్యంత ప్రతిష్టాత్మక కార్యక్రమంగా చేపట్టింది. 46 వేల చెరువుల పునరుద్ధరణ లక్ష్యంగా సాగిన మిషన్ కాకతీయ అమోఘమైన ఫలితాలను సాధించింది. చెరువుల కింద 15 లక్షల ఎకరాల ఆయకట్టు స్థిరీకరణ జరిగింది. చెరువులలో నీటి నిల్వ సామర్థ్యం పెరగడంతో పాటు, భూగర్భ జల మట్టాలు గణనీయంగా పెరిగాయి.

మిషన్ భగీరథ:

36. నీరే ప్రాణకోటికి జీవాధారం. మంచి నీరు మంచి ఆరోగ్యానికి సోపానం. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో పాలకులు అవలంభించిన విధానాల వల్ల తెలంగాణ తీవ్రమైన తాగు నీటి కష్టాలను అనుభవించింది. ఫ్లోరైడ్ విషం నిండిన నీటిని తాగడంవల్ల ఎముకలు బలహీనపడి, నడుములు వంగి తెలంగాణ బిడ్డలు దురవస్థలను అనుభవించారు. ఏజెన్సీ ప్రాంతంలో ఆదివాసీలు వర్షాకాలంలో కలుషిత నీరు తాగి మృత్యువాతన పడ్డారు. ఈ పరిస్థితిని మార్చి తీరాలని ముఖ్యమంత్రి కే.సీ.ఆర్. గారు అకుంఠిత దీక్షతో మిషన్ భగీరథ పథకానికి రూపుదిద్దారు. నేడు రాష్ట్రవ్యాప్తంగా అన్ని ఆవాస ప్రాంతాలకు మిషన్ భగీరథ ద్వారా సురక్షితమైన తాగు నీరు లభిస్తున్నది. మారు మూల ఆదివాసీ గూడెంలకు కూడా నేను స్వచ్ఛమైన తాగు నీరు సరఫరా అవుతున్నది. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో గత ఆరేళ్లలో ఏ ఒక్కరూ ఫ్లోరోసిస్ వ్యాధి బారిన పడలేదని ఇండియన్ నేచురల్ రిసోర్సెస్ ఎకనమిక్ అండ్ మేనేజ్‌మెంట్ ఫౌండేషన్ ఇటీవల ప్రకటించింది. ఇది తెలంగాణ రాష్ట్రసాధన ద్వారా దక్కిన సార్థకతకు ఒక నిదర్శనమని సభకు సవినయంగా తెలియజేస్తున్నాను.

సంక్షేమ తెలంగాణ:

37. 40 వేల కోట్ల రూపాయలతో ప్రభుత్వం అమలు చేస్తున్న వివిధ సంక్షేమ పథకాలు పేదలకు జీవన భద్రతను, భవిష్యత్తుపై భరోసాను కల్పిస్తున్నాయి. దేశంలో సంక్షేమం కోసం అత్యధిక నిధులు ఖర్చు చేస్తున్న రాష్ట్రంగా తెలంగాణ అగ్రస్థానంలో నిలిచింది.

38. అసహాయులైన పేదలకు అండగా నిలిచే విధంగా ప్రభుత్వం ఆసరా పెన్షన్లను అందజేస్తున్నది. వృద్ధులు, వితంతువులు, బీడీ కార్మికులు, బోదకాలు బాధితులు, ఒంటరి మహిళలు, ఎయిడ్స్ వ్యాధి గ్రస్తులకు నేత, గీత కార్మికులకు అందించే పెన్షన్ మొత్తాన్ని వేయి రూపాయల నుంచి 2,016 రూపాయలకు ప్రభుత్వం పెంచింది. వికలాంగుల పెన్షన్ 1,500 రూపాయల నుంచి 3,016 రూపాయలకు పెంచింది. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరం నుంచి 57 ఏళ్లు నిండిన వారికి ప్రభుత్వం వృద్ధాప్య పెన్షన్ అందించబోతున్నదనే శుభవార్తను ఈ సందర్భంగా ప్రకటిస్తున్నాను. ఈ నిర్ణయం వల్ల రాష్ట్రంలో ఆసరా పెన్షన్ల లబ్ధిదారుల సంఖ్య 39,41,976 నుంచి మరింత పెరగనుంది. గత బడ్జెట్‌లో ఆసరా పెన్షన్లకు 9,402 కోట్ల రూపాయలు కేటాయించగా, ఈ బడ్జెట్‌లో 11,758 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

షెడ్యూల్డ్ కులాలు, షెడ్యూల్డ్ తెగల సంక్షేమం:

39. అట్టడుగు వర్గాలకు అభివృద్ధి ఫలాలు అందినపుడే సామాజిక న్యాయం సాధ్యమవుతుందనే విశ్వాసంతో

తెలంగాణ ప్రభుత్వం షెడ్యూల్ కులాల, తెగల సంక్షేమానికి అధిక ప్రాధాన్యత ఇస్తోంది. నేటికీ సమాజంలో ఎస్సీ, ఎస్టీలే అత్యంత పేదరికం అనుభవిస్తున్నారనేది నిజం. ఈ వర్గాల విద్య, సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ వికాసం కోసం ప్రభుత్వం ప్రణాళికా బద్ధంగా కృషిచేస్తోన్నది. ఎస్సీ, ఎస్టీలకు వారి జనాభా నిష్పత్తికి అనుగుణంగా బడ్జెట్‌లో నిధులు కేటాయిస్తున్నది. దేశానికే ఆదర్శంగా నిలిచేలా ఎస్సీ, ఎస్టీల కోసం ప్రత్యేక ప్రగతి నిధి చట్టాన్ని తెచ్చింది. ఆయా వర్గాలకు కేటాయించిన నిధులు వారికే సంపూర్ణంగా ఖర్చయ్యే విధంగా చట్టంలో కఠినమైన నిబంధనలు పెట్టింది. ఒక ఆర్థిక సంవత్సరంలో కేటాయించిన నిధులు పూర్తిగా ఖర్చు కాకపోతే, ఆ నిధులు వచ్చే ఆర్థిక సంవత్సరానికి బదలాయించాలని ఈ చట్టం నిర్దేశిస్తుంది. ఎస్సీ, ఎస్టీ నిధులను అత్యంత పారదర్శకంగా, జవాబుదారీ తనంతో ప్రభుత్వం ఖర్చు చేస్తున్నది.

40. ఎస్సీ, ఎస్టీల అభ్యున్నతి కోసం 2018-19 ఆర్థిక సంవత్సరంలో చేసిన వ్యయాన్ని పూర్తి వివరాలతో, సమగ్ర సమాచారంతో కూడిన పెన్ డ్రైవ్‌ను బడ్జెట్ ప్రసంగ ప్రతులతోపాటు గౌరవ సభ్యులకు అందచేయడం జరిగింది. ఈ వివరాలను తమ తమ నియోజకవర్గాల వారీగా పరిశీలించుకోగలరని గౌరవ సభ్యులకు విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను. ఎస్సీ, ఎస్టీలకు కేటాయించిన నిధులను ఖర్చు చేసే విషయంలో ప్రభుత్వ చిత్తశుద్ధికి ఇదే నిదర్శనమని ప్రకటిస్తున్నాను. షెడ్యూల్డ్ కులాల వారి కోసం 268, షెడ్యూల్డ్ తెగల వారి కోసం 169 ప్రత్యేక గురుకుల విద్యాలయాలను ప్రభుత్వం నడుపుతున్నది. ఎస్సీ, ఎస్టీ విద్యార్థులు విదేశాలలో విద్యనభ్యసించేందుకు డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేడ్కర్ ఓవర్సీస్ స్కాలర్ షిప్ పథకం కింద 20 లక్షల రూపాయల వరకు ఆర్థిక సాయాన్ని ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది. ఎస్సీ, ఎస్టీ గృహ అవసరాల కోసం 101 యూనిట్ల వరకు ఉచిత విద్యుత్‌ను అందిస్తున్నది. ఎస్సీ, ఎస్టీ కార్పొరేషన్ల ద్వారా ఇచ్చే రుణాల్లోనూ, మైక్రో ఇరిగేషన్ ప్రోగ్రాముల్లోనూ సబ్సిడీని రెట్టింపు చేసింది. గతంలో ఎన్నడూ లేని విధంగా, రాష్ట్రంలో ఎస్సీ, ఎస్టీలకు మార్కెట్ ఛైర్ పర్సన్ పదవుల్లో రిజర్వేషన్లు అమలు చేస్తున్నది.

41. ఎస్సీ, ఎస్టీలు పారిశ్రామిక వేత్తలుగా ఎదగడం కోసం ప్రభుత్వం టీఎస్ ప్రైడ్ (TS-PRIDE), సి.ఎం.ఎస్.టి.ఇ.ఐ. (CMSTEI) పథకాలను ఏర్పాటు చేసింది. పెట్టుబడుల్లో రాయితీ, తగిన శిక్షణ, వ్యక్తిగత ప్రోత్సాహకాలను అందిస్తున్నది. ఈ ఏడాది ఎస్సీ, ఎస్టీ ఔత్సాహిక పారిశ్రామిక వేత్తలకు 338 కోట్ల రూపాయల ఇండస్ట్రియల్ ఇన్సెంటివ్‌లను అందజేయడం జరిగింది. తండాలు, ఆదివాసీ గూడాలను ప్రత్యేక గ్రామ పంచాయతీలు చేయాలనే ఎస్టీల చిరకాల డిమాండును ప్రభుత్వం నెరవేర్చింది. ఆదివాసీల ఆరాధ్య దైవాలైన సమ్మక్క సారలమ్మ జాతరను 75 కోట్ల రూపాయల వ్యయంతో ప్రభుత్వం వైభవంగా నిర్వహించింది.

42. ఈ బడ్జెట్‌లో ఎస్సీల ప్రత్యేక ప్రగతి నిధి కోసం 16,534,97 కోట్ల రూపాయలు, ఎస్టీల ప్రత్యేక ప్రగతి నిధికి 9,771.27 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదించడమైనది.

మైనార్టీల సంక్షేమం:

43. ఎస్సీ, ఎస్టీల మాదిరిగానే ముస్లిం, మైనారిటీ ప్రజల్లో పేదరికం నెలకొని ఉంది. మైనారిటీలకు కూడా ఎస్సీ, ఎస్టీలకు అందించే ప్రత్యేక రాయితీలు, వసతులు కల్పించాలని ప్రభుత్వం విధాన నిర్ణయం తీసుకున్నది. ఈనిర్ణయం వల్ల మైనారిటీ విద్యార్థులు ఫీజ్ రీఇంబర్స్‌మెంటు రూపంలో ఇప్పటిదాకా 137 కోట్ల రూపాయల అదనపు ప్రయోజనం పొందారు. మసీదుల్లో ప్రార్థనలు జరిపే ఇమాం, మౌజమ్‌లకు నెలకు ఐదు వేల రూపాయలు గౌరవ భృతిని ప్రభుత్వం చెల్లిస్తున్నది. రంజాన్, క్రిస్మస్ పండుగలకు నూతన వస్త్రాలను పంపిణీ చేస్తున్నది. మైనార్టీ యువత స్వయం ఉపాధి కోసం ప్రత్యేక పథకాలు అమలు చేస్తున్నది. హైదరాబాద్ నగరం నాంపల్లిలో అనాథలకు ఆశ్రయం కల్పిస్తున్న అనీస్-ఉల్-గుర్బా నూతన భవన నిర్మాణం జరుగుతున్నది. టీ.ఎస్. ప్రైమ్ (TS-PRIME) పేరుతో మైనార్టీ పారిశ్రామిక వేత్తలకు ప్రత్యేక ప్రోత్సాహం కల్పిస్తున్నది. మైనార్టీ విద్యార్థుల

కోసం 204 గురుకుల విద్యాలయాలను నడుపుతున్నది. వచ్చే విద్యా సంవత్సరం నుంచి 71 మైనార్టీ జూనియర్ కళాశాలలను ప్రభుత్వం ప్రారంభించనుంది. మైనారిటీ విద్యార్థుల విదేశీ విద్య కోసం ఓవర్సీస్ స్కాలర్ షిప్పులు అందిస్తున్నది.

44. షాదీ ముబారక్ పథకం ద్వారా ఇప్పటి వరకు 1,44,301 మంది మైనార్టీ వర్గాల యువతులు లబ్ధి పొందారు. 2019-20 ఆర్థిక సంవత్సరం బడ్జెట్‌లో కేటాయించిన రూ. 1,369 కోట్ల నిధులు మైనారిటీ సంక్షేమం కోసం ఈ నెలాఖరి లోపు సంపూర్ణంగా ఖర్చు పెట్టబడుతాయి.

45. ఈ బడ్జెట్‌లో మైనార్టీల అభివృద్ధి, సంక్షేమం కోసం రూ. 1,518.06 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

వెనుకబడిన తరగతుల సంక్షేమం :

46. కుల వృత్తులు, చేతి వృత్తులపై ఆధారపడిన బీసీ కులాల వారికి ప్రత్యేక ఆర్థిక ప్రేరణ అందించడం ద్వారా వారి జీవితాల్లో మార్పు తీసుకు వచ్చే విధంగా ప్రభుత్వం సమగ్ర కార్యాచరణను చేపట్టింది. తద్వారా గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థకు నూతన ఉత్తేజాన్ని కలిగించింది.

చేనేత కార్మికుల సంక్షేమం :

47. చేనేత కార్మికుల జీవితాల్లో తెలంగాణ ప్రభుత్వం కొత్త వెలుగులు తీసుకురాగలిగింది. నూలు, రసాయనాలు, రంగుల మీద 50 శాతం సబ్సిడీని అందిస్తున్నది. బతుకమ్మ చీరల పనిని అప్పగించడం ద్వారా చేతి నిండా ప్రభుత్వం పని కల్పిస్తున్నది. ప్రభుత్వం తరఫున జరిపే వస్త్రాల కొనుగోళ్ల ఆర్డర్లను చేనేత, మర మగ్గాల సొసైటీలకే ఇస్తున్నది. పవర్ లూంలను ఆధునీకరించడం ద్వార ఉత్పత్తి పెంచేందుకు ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంది. పవర్ లూం కార్మికులకు ప్రతీ నెలా 15,000/- రూపాయలకు తగ్గకుండా వేతనం పొందే విధంగా పవర్ లూం యాజమాన్యాలను ఒప్పించింది.

గొల్ల కురుమల సంక్షేమం:

48. గొల్ల కురుమల కుల వృత్తి అయిన గొర్రెల పెంపకం లాభదాయకమైనది, కాల పరీక్షకు తట్టుకొని నిలిచింది. మాంసం ఉత్పత్తిలో తెలంగాణ స్వయం సమృద్ధిని సాధించాలని, గొల్ల కురుమల ఆదాయం గణనీయంగా పెరగాలన్న లక్ష్యంతో ప్రభుత్వం చరిత్రలో ఎన్నడూ లేని స్థాయిలో గొర్రెల పంపిణీ చేసింది. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 76 లక్షల 92 వేల 678 గొర్రెలను పంపిణీ చేసింది. వీటి ద్వారా మరో 70 లక్షల 88 వేల గొర్రె పిల్లలు ఉత్పత్తి అయ్యాయి. వాటి ద్వారా 3,189.60 కోట్ల రూపాయల విలువైన సంపద గొల్ల కురుమలకు, రాష్ట్రానికి సమకూరింది.

కల్లుగీత కార్మికుల సంక్షేమం:

49. గీత కార్మికుల సంక్షేమానికి ప్రభుత్వం అనేక చర్యలు తీసుకున్నది. నీరాను శీతల పానీయంగా అమ్మటం ద్వారా గీత కార్మికుల ఆదాయం పెంచడానికి ప్రభుత్వం ప్రత్యేక పాలసీ తీసుకొచ్చింది. చెట్ల పన్నును, పాత బకాయిలను రద్దు చేయడం ద్వారా గీత కార్మికులకు ప్రభుత్వం ఊరటనిచ్చింది. హరితహారం కార్యక్రమంలో భాగంగా తాటి, ఈత వనాల పెంపకం ముమ్మరంగా సాగిస్తున్నది. ప్రమాదవశాత్తూ మరణించిన గీత కార్మికుల కుటుంబాలకు ప్రభుత్వం ఆరు లక్షల రూపాయల ఎక్స్‌గ్రేషియాను అందిస్తున్నది.

మత్స్యకారుల సంక్షేమం:

50. తెలంగాణలో చేపల పెంపకాన్ని మత్స్య పరిశ్రమగా అభివృద్ధి చేసేందుకు ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకున్నది. రాష్ట్రంలో చెరువులను బాగుపర్చడం, నూతన జలాశయాలు నిర్మించడం, 150 కిలోమీటర్ల గోదావరి నదిని సజీవంగా మార్చడంవల్ల మత్స్య పరిశ్రమ అభివృద్ధికి అవకాశాలు పెరిగాయి. 155 కోట్ల 64 లక్షల రూపాయలు వ్యయం చేసి, కోట్లాది చేప పిల్లలను, రొయ్య విత్తనాలను పంపిణీ చేసింది. దీని వల్ల రాష్ట్రంలో 2016-17లో చేపల దిగుబడి 1.99 లక్షల

టన్నులు ఉండగా, 2018-19 సంవత్సరంలో 2.94 లక్షల టన్నులకు దిగుబడి పెరిగింది.

51. ఈ ఆర్థిక సంవత్సరానికి 90 కోట్ల చేప పిల్లలను, పదికోట్ల రొయ్య పిల్లలను పంపిణీ చేయాలని ప్రభుత్వం లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నది. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా 28 చేప పిల్లల ఉత్పత్తి కేంద్రాల ఆధునికీకరణకు 20 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం ఖర్చు చేసింది. మార్కెటింగ్ సౌకర్యాలు, వలలు, వాహనాల కోసం, మత్స్య కార మహిళా సహకార సంఘాల కోసం గత మూడేళ్లలో ప్రభుత్వం 750 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చు చేసింది. రాష్ట్రప్రభుత్వం చేపట్టిన చర్యల వల్ల మత్స్యకారుని సగటు ఆదాయం గణనీయంగా పెరిగింది. 2016-17 సంవత్సరంలో మత్స్యకారుని సగటు ఆదాయం 48 వేల రూపాయలు ఉండగా, 2018-19 సంవత్సరానికి 71 వేల రూపాయలకు పెరిగింది.

52. ఈ బడ్జెట్‌లో పశుపోషణ, మత్స్య శాఖకు రూ. 1,586.38 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

కళ్యాణలక్ష్మి-బీసీల కోసం అదనపు నిధులు:

53. కల్యాణలక్ష్మి పథకంలో ప్రయోజనం పొందే వెనుకబడిన తరగతులకు చెందిన లబ్ధిదారుల సంఖ్య క్రమంగా పెరుగుతున్నది. బి.సీ.లకు కల్యాణలక్ష్మి పథకం అమలు చేయడానికి ఈ ఏడాది అదనంగా 650 కోట్ల రూపాయలు కేటాయించి, ఈ బడ్జెట్‌లో మొత్తం 1,350 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదించడమైనది.

అత్యంత వెనుకబడిన వర్గాల సంక్షేమం:

54. స్థిరమైన వృత్తి, స్థిరమైన జీవనం లేకుండా నేటికి కొన్ని బిసీ కులాల ప్రజలు అత్యంత దయనీయంగా జీవనం గడుపుతున్నారు. ఇలాంటి కులాలను సమైక్య రాష్ట్రంలో ప్రభుత్వాలు గుర్తించనైనా గుర్తించలేదు. అత్యంత వెనుకబడిన వర్గాల దుస్థితిని దృష్టిలో పెట్టుకుని, వారి సమగ్ర అభివృద్ధికి ప్రభుత్వం ప్రత్యేకంగా ఎంబీసీ కార్పోరేషన్‌ను ఏర్పాటు చేసింది.

55. ఈ బడ్జెట్‌లో ఎంబిసి కార్పోరేషన్‌కు 500 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైదని.

ఆత్మ గౌరవ భవనాలు:

56. రాష్ట్రంలో అన్ని సామాజిక వర్గాల ఆత్మగౌరవం ప్రతిబింబించే విధంగా హైదరాబాద్ నగరంలో ఆత్మ గౌరవ భవనాలను ప్రభుత్వం నిర్మిస్తున్నది. ఈ భవనాలు ఆయా వర్గాల విద్య, సాంస్కృతిక, సామాజిక వికాసానికి దోహదపడతాయి. వారి ఐక్యతా నిలయాలుగా నిలుస్తాయి. ఆత్మగౌరవ భవన నిర్మాణాలను త్వరితగతిన పూర్తి చేసేందుకు ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకుంటున్నది.

57. మొత్తంగా వెనుకబడిన వర్గాల సంక్షేమం కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 4,356.82 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదించడమైనది.

మహిళా శిశు సంక్షేమం:

58. నేడు అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం. ఒక సమాజ వికాసానికి నిజమైన కొలమానం ఏదంటే.. ఆ సమాజంలో మహిళాభివృద్ధి స్థాయి మాత్రమే అని అంబేద్కర్ మహాశయుడు చెప్పారు. వారి మాటలు మననం చేసుకుంటూ మహిళా లోకానికి ప్రభుత్వం పక్షాన మహిళా దినోత్సవ శుభాకాంక్షలు తెలియజేస్తున్నాను.

59. మహిళల వికాసానికి, భద్రతకు, వారి ఆత్మగౌరవం కాపాడేందుకు ప్రభుత్వం అనేక ఆదర్శనీయ నిర్ణయాలు తీసుకుని అమలు చేస్తున్నది. ఆరోగ్యలక్ష్మిపథకం ద్వారా గర్భిణులకు, బాలింతలకు, శిశువులకు ప్రతీ రోజూ పాలు, గుడ్లతో కూడిన పోషకాహారం ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది. గర్భిణీ స్త్రీలు ఆసుపత్రులకు వచ్చిపోవడానికి అమ్మ ఒడి వాహనాల ద్వారా ఉచిత రవాణా సదుపాయాన్ని కల్పించింది. కేసీఆర్ కిట్స్‌తో గర్భిణీలకు ఆర్థిక సాయం అందిస్తున్నది. దేశంలో ఎక్కడా లేని విధంగా మార్కెట్ కమిటీల్లో మహిళలకు 50 శాతం రిజర్వేషన్‌లు, పోలీసు ఉద్యోగ నియామకాల్లో 33 శాతం రిజర్వేషన్‌లు, ఒంటరి మహిళలకు, బీడీ కార్మికులకు రూ. 2,016 పెన్షన్‌ను అందజేస్తున్నది. ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ

విద్యార్థినుల కోసం 53 డిగ్రీ గురుకుల కాలేజీలను ప్రభుత్వం ప్రారంభించింది. విద్యార్థినులకు హెల్త్, హైజీన్ కిట్స్‌లను ప్రభుత్వం అందిస్తున్నది. మహిళలపై జరిగే అత్యాచారాలను, అఘాయిత్యాలను, ఈవ్ టీజింగ్‌ను అరికట్టడం కోసం ఉమెన్ ప్రొటెక్షన్ సెల్, షీ టీమ్స్ అప్రమత్తంగా పని చేస్తున్నాయి. మహిళలను వేధించే వారి పట్ల ప్రభుత్వం కఠినాతి కఠినంగా వ్యవహరిస్తున్నది.

60. ఈ బడ్జెట్‌లో మహిళా స్వయం సహకార సంఘాలకు వడ్డీలేని రుణాల కింద 1,200 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

పటిష్టమైన పంచాయతీ రాజ్ చట్టం :

61. తెలంగాణ గ్రామీణ జీవన ముఖ చిత్రాన్ని మార్చేందుకు ప్రభుత్వం సమగ్ర గ్రామీణ విధానం అమలు చేస్తున్నది. ఒక ఉద్యమంగా ప్రారంభమైన పంచాయతీ రాజ్ వ్యవస్థ కాలక్రమంలో లక్ష్యశుద్ధిని కోల్పోయి నీరసించింది. గ్రామాల అభివృద్ధిలో గ్రామ పంచాయతీలను క్రియాశీలకంగా మార్చేందుకు ప్రభుత్వం అనేక సంస్కరణలు తీసుకొచ్చింది. ఇందులో భాగంగా కొత్త పంచాయతీ రాజ్ చట్టాన్ని తెచ్చింది. పంచాయతీ రాజ్ శాఖలో గ్రామ కార్యదర్శి నుంచి డిపిఓ (DPO) వరకు అన్ని స్థాయిల్లో ఖాళీలను భర్తీ చేసింది. అధికారులు, ప్రజా ప్రతినిధుల్లో జవాబుదారీతనాన్ని పెంచేందుకు చర్యలు తీసుకున్నది. నిధులపట్ల నిర్లక్ష్యంగా వ్యవహరించే ప్రజా ప్రతినిధులపైన, ఉద్యోగుల పైన కఠిన చర్యలు తీసుకోవడానికి చట్టం వీలు కల్పించింది. గ్రామ పంచాయతీల వివాదాలను పరిష్కరించడం కోసం ప్రత్యేక ట్రిబ్యునల్‌ను ఏర్పాటు చేసింది.

పల్లె ప్రగతి-30 రోజుల ప్రణాళిక:

62. గ్రామాల్లో పచ్చదనం, పరిశుభ్రత పెంచడం కోసం, గ్రామాల అభివృద్ధికి ప్రణాళికలు రూపొందించడం కోసం ప్రభుత్వం రెండు విడతలుగా 'పల్లె ప్రగతి' కార్యక్రమం నిర్వహించింది. పల్లె ప్రగతిలో భాగంగా రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ప్రజల భాగస్వామ్యంతో అభివృద్ధి ప్రణాళికలు రూపొందాయి. తప్పనిసరిగా ప్రతీ గ్రామానికి ఒక ట్రాక్టర్, ఓ నర్సరీ, ఒక స్మశానం, డంప్ యార్డులు ఉండేలా ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకున్నది. ఇది ఒక విప్లవాత్మక చర్య. భారతదేశంలో ఇప్పటి వరకు తెలంగాణలో తప్ప మరే రాష్ట్రంలో కూడా అన్ని గ్రామాలకు ఇలాంటి వసతులు లేవని సగర్వంగా ప్రకటిస్తున్నాను. పల్లె ప్రగతిలో భాగంగానే హరిత ప్రణాళికలు రూపొందించబడ్డాయి.

63. పల్లె ప్రగతి ద్వారా ప్రజలకు తమ సంఘటిత శక్తి గొప్పతనం తెలిసి వచ్చింది. ప్రజలంతా చేయి చేయి కలిపి ఉత్సాహంగా శ్రమ దానంలో పాల్గొన్నారు. మన గ్రామాన్ని మనమే బాగు చేసుకోవాలనే అవగాహనతో ప్రజలు ముందడుగు వేస్తున్నారు. రెండు విడతల పల్లె ప్రగతి గ్రామాల్లో గుణాత్మక మార్పు తెచ్చింది. అధికారులు, ప్రజాప్రతినిధులు ఇదే నిబద్ధతతో ఆదర్శ గ్రామాలను నిర్మించేందుకు కృషి చేయాలని ప్రభుత్వం కోరుతున్నది.

గ్రామాభివృద్ధికి నిధుల కేటాయింపు:

64. గ్రామాల అభివృద్ధికి కావాల్సిన నిధులను బడ్జెట్‌లో నేరుగా ప్రభుత్వం కేటాయిస్తుంది. ఆర్థిక సంఘం నిధులతోపాటు, దానికి సమానంగా అంతే మొత్తాన్ని కలిపి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం గ్రామాలకు అందిస్తోంది. జాతీయ ఉపాధి హామీ పథకం కింద జరిగే పనుల్లో వస్తు సామాగ్రి వ్యయం కోసం ప్రతీ నెలా 65 కోట్ల రూపాయలను ప్రభుత్వం కేటాయిస్తున్నది. 600 కోట్ల రూపాయల వ్యయంతో గ్రామాల్లో ప్రభుత్వం సిసి రోడ్ల నిర్మాణం చేపట్టింది. పంచాయతీల్లో 36 వేల మంది పారిశుద్ధ్య కార్మికులు వేతనాలను 8,500/- రూపాయలకు ప్రభుత్వం పెంచింది. గ్రామ పంచాయతీల్లో పని చేసే సిబ్బందికి 2 లక్షల జీవిత బీమా సౌకర్యాన్ని ప్రభుత్వం కల్పించింది.

65. పంచాయతీ రాజ్ గ్రామీణాభివృద్ధి కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో రూ. 23,005 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

నూతన మున్సిపల్ చట్టం:

66. తెలంగాణలో పట్టణీకరణ శరవేగంగా పెరుగుతున్నది. దీనికి అనుగుణంగా ప్రణాళికాబద్ధంగా పట్టణాలు విస్తరించాల్సి ఉంది. సరైన ప్రణాళికను అనుసరించకపోవడంతో పట్టణాలు అడ్డదిడ్డంగా పెరిగి అసౌకర్యానికి, అశుభ్రతకు ఆనవాళ్లుగా మారిపోతున్నాయి. మురికివాడలు విస్తరిస్తున్నాయి. మున్సిపాలిటీల పని తీరులో పారదర్శకతను పెంపొందించేందుకు ప్రభుత్వం నూతన మున్సిపాలిటీ చట్టాన్ని అమల్లోకి తెచ్చింది. కొత్త చట్టంలో అధికారులు, ప్రజా ప్రతనిధుల బాధ్యతలను స్పష్టంగా నిర్వచించడం జరిగింది. ఆస్తుల విలువ మదింపుకు సెల్ఫ్ డిక్లరేషన్ విధానాన్ని ప్రభుత్వం అమల్లోకి తెచ్చింది. టి.ఎస్. ఐపాస్ తరహాలో సులభ పద్ధతుల్లో భవన నిర్మాణ అనుమతులు ఇచ్చేందుకు టిఎస్ బి–పాస్ విధానాన్ని ప్రభుత్వం త్వరలో అమలు చేయబోతున్నది.

పట్టణ ప్రగతి:

67. పట్టణాల్లో పచ్చదనం – పారిశుధ్యం మెరుగుపడడానికి, ప్రణాళికాబద్ధమైన అభివృద్ధి అలవాటు చేయడం కోసం ప్రభుత్వం పట్టణ ప్రగతి కార్యక్రమం నిర్వహించింది.

68. పట్టణాల్లో పబ్లిక్ టాయిలెట్లు లేకపోవడంవల్ల ప్రజలు, ప్రధానంగా మహిళలు ఎంతో బాధ అనుభవిస్తున్నారు. దీన్ని నివారించేందుకు ప్రభుత్వ స్థలాల్లోనే పబ్లిక్ టాయిలెట్లు నిర్మించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. మూడు నెలల్లోనే అన్ని పట్టణాల్లో అవసరమైనన్ని పబ్లిక్ టాయిలెట్లు నిర్మించాలని ప్రభుత్వం ఇప్పటికే ప్రజా ప్రతినిధులకు, అధికారులకు స్పష్టమైన ఆదేశాలు జారీ చేసింది.

69. తడి, పొడి చెత్త సేకరణ, రవాణా కోసం ప్రభుత్వం అన్ని పట్టణాలకు వాహనాలను సమకూరుస్తున్నది. డంపింగ్ యార్డు కోసం స్థలాల గుర్తింపు పూర్తయింది. నిర్మాణ ప్రక్రియ ప్రారంభమయింది. పల్లెల్లో మాదిరిగానే వంగిన, తప్పు బట్టిన స్థంభాలను మార్చడం, వదులుగా ఉన్న తీగలను బిగించడం జరుగుతున్నది. వైకుంఠధామాలు, సమీకృత మార్కెట్లు, పార్కులు, ఓపెన్ జిమ్స్, ఆటస్థలాల నిర్మాణం కోసం అన్ని పట్టణాల్లో స్థలాల గుర్తింపు జరుగుతున్నది. ఆటోలు, టాక్సీలు నిలుపుకోవడానికి, వీధి వ్యాపారులు, తోపుడు బండ్లు ఏర్పాటు చేసుకోవడానికి ప్రత్యేక జోన్లను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేస్తున్నది. పట్టణాల, నగరాల అభివృద్ధికి ప్రతీ నెలా ప్రభుత్వం 148 కోట్ల రూపాయల నిధులను విడుదల చేస్తున్నది. పట్టణ మిషన్ భగీరథ కింద మిగిలిపోయిన 38 మున్సిపాలిటీలకు గాను 800 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాము.

70. మున్సిపల్ శాఖకు ఈ బడ్జెట్‌లో 14,809 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

హైదరాబాద్ నగర అభివృద్ధి:

71. తెలంగాణకు తలమానికమైన నగరం హైదరాబాద్. 400 ఏళ్ల చరిత్ర కలిగిన ఈ నగరం ప్రపంచంలోనే అత్యుత్తమమైన నివాస యోగ్యత కలిగిన నగరంగా పేరు ప్రతిష్టలు పొందింది. సమైక్య పాలకుల అస్తవ్యస్త విధానాల వల్ల నగరం జీవనం అతలాకుతలమైంది. జనాభా పెరిగినంతగా, సౌకర్యాల కల్పన జరగలేదు.

72. భారతదేశంలోని ఆరు మెట్రో నగరాల అభివృద్ధికి ప్రత్యేక నిధులు ఇవ్వాలని మన ముఖ్యమంత్రి గారు అనేక సార్లు కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని కోరారు. కేంద్రం హైదరాబాద్ సహా ఇతర నగరాలకు ప్రత్యేక నిధులు కేటాయించలేదు. అంతర్జాతీయ నగరంగా రూపుదిద్దుకుంటున్న రాష్ట్రరాజధాని హైదరాబాద్ నగరంలో అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు నిర్వహించడానికి వచ్చే ఐదేళ్లలో 50 వేల కోట్ల రూపాయలు అవసరమని తెలంగాణ ప్రభుత్వం అంచనా వేసింది. హైదరాబాద్ నగరం, దాని పరిసర ప్రాంతాల అభివృద్ధితో పాటు, మూసీ నది ప్రక్షాళన, మూసీ రివర్ ఫ్రంట్ ప్రాజెక్టు అమలు కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో ప్రత్యేకంగా 10 వేల కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

73. హైదరాబాద్ మెట్రో రైలు, ఢిల్లీ తర్వాత అతి పెద్ద మెట్రో మార్గంగా చరిత్రకెక్కింది. గతంలోనే మియాపూర్ నుండి ఎల్బీనగర్, నాగోల్ నుండి అమీర్‌పేట, అమీర్ పేట నుంచి రాయదుర్గం వరకు మెట్రో నడుస్తున్నది. ఇటీవలే పూర్తయిన జూబ్లీబస్ స్టేషన్ నుంచి ఇమ్లీబన్ వరకు మెట్రో రైలు పరుగులు ప్రారంభించింది. పాత నగరంలో మిగిలిన ఐదు కిలోమీటర్ల మార్గం త్వరలోనే పూర్తవుతుంది. రెండో దశలో భాగంగా రాయదుర్గం నుంచి శంషాబాద్, బీ.హెచ్.ఈ.ఎల్. నుండి లక్డీకాపూల్ వరకు మెట్రో రైలు ప్రణాళికలు సిద్ధం అవుతున్నాయి.

విద్యారంగం:

74. సమాజ పరివర్తనకు ఉపయోగపడే గొప్ప సాధనం విద్య. అట్టడుగు వర్గాల ప్రజలు సాధికారికతను సాధించేందుకు విద్య దోహదపడుతుంది. అందుకే ప్రభుత్వం పేద విద్యార్థులకు అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలతో కూడిన విద్య అందించాలనే లక్ష్యంతో పెద్ద ఎత్తున గురుకుల విద్యాలయాలను ప్రారంభించింది. మంచి భోజనం, వసతి, ఉన్నత ప్రమాణాలతో కూడిన విద్య అందించడం కోసం ప్రభుత్వం ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, మైనారిటీ విద్యార్థుల కోసం 959 గురుకుల విద్యాలయాలు నడుపుతున్నది.

75. విదేశాల్లో విద్యనభ్యసించే ఎస్సీ, ఎస్టీ, బీసీ, మైనారిటీ విద్యార్థులకు ఒక్కొక్కరికీ 20 లక్షల రూపాయల వరకు ఓవర్సీస్ స్కాలర్ షిప్స్ అందిస్తున్నది. వివిధ విద్యాలయాల్లో చదివే పేద విద్యార్థుల ఫీజు భారాన్ని కూడా ప్రభుత్వమే భరిస్తున్నది.

76. ఈ బడ్జెట్‌లో ఫీజు రీఇంబర్స్‌మెంటు కోసం రూ. 2,650 కోట్లు ప్రతిపాదిస్తున్నది.

77. కేవలం విద్యాశాఖ ద్వారా మాత్రమే కాకుండా, రెసిడెన్షియల్ స్కూళ్ల నిర్వహణకు, ఫీజు రీఇంబర్స్‌మెంటు కోసం, స్కాలర్ షిప్పుల కోసం వివిధ వర్గాల సంక్షేమ నిధులు కూడా విద్యారంగ వికాసం కోసం ప్రభుత్వం వెచ్చిస్తున్నదనే విషయాన్ని గౌరవ సభ్యులు గమనించాలని కోరుతున్నాను.

78. పాఠశాల విద్యాశాఖకు ఈ బడ్జెట్‌లో రూ. 10,421 కోట్లు ప్రతిపాదించనైనది.

79. ఉన్నత విద్యాశాఖకు ఈ బడ్జెట్‌లో రూ. 1,723.27 కోట్లు ప్రతిపాదించనైనది.

సంపూర్ణ అక్షరాస్యత కార్యక్రమం:

80. అక్షరాస్యత వల్ల సామాజిక చైతన్యం పెరుగుతుంది. తెలంగాణ రాష్ట్రాన్ని సంపూర్ణ అక్షరాస్యత సాధించే రాష్ట్రంగా మార్చడం కోసం ముఖ్యమంత్రి గారు ఈచ్ వన్ టీచ్ వన్ అనే స్ఫూర్తిదాయక నినాదాన్ని అందించారు. రాష్ట్రంలో నిరక్షరాస్యతను నిర్మూలించడం కోసం ప్రత్యేక కార్యక్రమాల రూపకల్పన జరుగుతున్నది. ఇందుకోసం ఈ బడ్జెట్‌లో వంద కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

వైద్య రంగం:

81. ఆరోగ్య తెలంగాణ నిర్మాణమే లక్ష్యంగా ప్రభుత్వం ప్రజా వైద్య రంగాన్ని అభివృద్ధి చేయడానికి విస్తృత చర్యలు చేపట్టింది. కేసీఆర్ కిట్ పథకం అద్భుత ఫలితాలు సాధించింది. ప్రభుత్వ ఆస్పత్రులలో ప్రసవాల సంఖ్య 22 శాతం పెరిగింది. 40 ప్రభుత్వాసుపత్రుల్లో డయాలసిస్ కేంద్రాలను, 20 ఐసీయూ కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేసింది. 305 స్టాండరైజ్డ్ లేబర్ రూములను, గర్భిణీ స్త్రీలు ఆసుపత్రికి వచ్చిపోవడానికి 200 అమ్మ ఒడి వాహనాలను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. ప్రభుత్వం చేపట్టిన చర్యల వల్ల ప్రజా వైద్యంపై నమ్మకం పెరిగింది. ప్రభుత్వాసుపత్రుల్లో ఇన్ పేషంట్ల సంఖ్య 20 శాతం పెరిగింది.

82. రాష్ట్రంలో గతంలో కేవలం ఐదు ప్రభుత్వ మెడికల్ కాలేజీలు మాత్రమే ఉండేవి. ప్రభుత్వం కొత్తగా 4 మెడికల్ కాలేజీలు ప్రారంభించి, రాష్ట్రంలో ప్రభుత్వ మెడికల్ కాలేజీల సంఖ్యను 9 కి పెంచింది.

83. హైదరాబాద్ నగరంలో 118 బస్తీ దవాఖానాలు పేదలకు వైద్య సేవలు అందిస్తున్నాయి. ఈ బస్తీ దవాఖానాలకు ప్రజల నుంచి మంచి స్పందన వచ్చింది. పేదలకు ఇవి

ఎంతగానో ఉపయోగపడుతున్నాయి. హైదరాబాద్ నగరంలో బస్తీ దవాఖానాల సంఖ్యను 350కి పెంచాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఇప్పుడు నడుస్తున్న వాటితో పాటు, నగరంలో మరో 232 బస్తీ దవాఖానాలను ప్రభుత్వం త్వరలోనే ప్రారంభిస్తుంది. ప్రతీ డివిజ్‌లో కనీసం రెండు బస్తీ దవాఖానాలు ఏర్పాటు చేయడంతోపాటు ఎస్సీలు, ఎస్టీలు, మైనారిటీలు, పేదలు ఎక్కువగా నివసించే ప్రాంతాల్లో అదనంగా బస్తీ దవాఖానాలను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేస్తుంది.

84. రాష్ట్రంలోని ప్రజల కంటి సంబంధ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి కంటి వెలుగు పేరుతో ప్రపంచంలోనే అతి భారీ ఐ స్క్రీనింగ్ డ్రైవ్‌ను తెలంగాణ ప్రభుత్వం నిర్వహించింది. కోటి 54 లక్షల మందికి ఉచితంగా కంటి పరీక్షలు చేసి, అవసరమైన వారికి ఉచితంగానే మందులు, అద్దాలు పంపిణీ చేయడం జరిగింది.

85. కంటి వెలుగు తరహాలోనే చెవి, ముక్కు, గొంతు, దంత సంబంధమైన వ్యాధుల నిర్ధారణ కోసం త్వరలో ప్రత్యేక కార్యాచరణను ప్రభుత్వం ప్రారంభిస్తుంది. తెలంగాణలోని ప్రతీ పౌరుడికి వైద్య పరీక్షలు నిర్వహించి తెలంగాణ హెల్త్ ప్రొఫైల్ రూపొందించే దిశగా ప్రభుత్వం అడుగులు వేస్తున్నది.

86. ప్రజా వైద్యాన్ని మెరుగుపరిచేందుకు ప్రభుత్వం తీసుకున్న చర్యలు మంచి ఫలితాలు అందించాయని చెప్పడానికి, అత్యుత్తమ వైద్య సేవల్లో తెలంగాణ రాష్ట్రం దేశంలోనే మూడో స్థానంలో నిలిచినట్లు నీతి అయోగ్ చేసిన ప్రకటనే నిదర్శనం.

87. ఈ బడ్జెట్‌లో వైద్య రంగానికి 6,186 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదించడమైనది.

88. రాష్ట్రంలో కరోనా వైరస్ గురించి చర్చ జరుగుతున్నది. మన రాష్ట్రంలో కరోనా వైరస్ ప్రబలకుండా ప్రభుత్వం అన్ని చర్యలు తీసుకుంటున్నది. వేసవిలో ఉండే ఎండ వేడికి వైరస్ మనుగడలో ఉండే అవకాశమే లేదని నిపుణులు చెబుతున్నారు. రాష్ట్రంలో ఎండాకాలం ప్రారంభమయినందున ప్రజలు ఆందోళన చెందాల్సిన అవసరం లేదు. అయినప్పటికీ ప్రభుత్వం అన్ని ముందు జాగ్రత్త చర్యలు తీసుకుంటున్నది. ప్రజలు కరోనా వైరస్ పై చెలరేగే వదంతులు నమ్మవద్దని కోరుతున్నాను.

విద్యుత్తు విజయం:

89. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత ప్రభుత్వం విద్యుత్ రంగంలో అద్భుత విజయం సాధించింది. రాష్ట్రంలో విద్యుత్ సమస్యను సంపూర్ణంగా పరిష్కరించింది. రాష్ట్రం అవతరించిన తొలినాళ్లలో ప్రభుత్వానికి ఎదురయిన పెను సవాల్ విద్యుత్ సంక్షోభం. భారీ స్థాయిలో ఏర్పడిన విద్యుత్తు లోటు, గంటల తరబడి విద్యుత్ కోతలతో జన జీవనం దుర్భరంగా మారింది. రాష్ట్రప్రగతికి తీవ్ర అవరోధంగా మారిన విద్యుత్ సమస్య పరిష్కారాన్ని మన ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ గారు ఛాలెంజ్‌గా తీసుకున్నారు. కరెంటు కష్టాలను రూపు మాపేందుకు వ్యూహాలను రూపొందించి అమలు చేశారు. వీటి ఫలితంగా తెలంగాణ రాష్ట్రం చాలా తక్కువ వ్యవధిలోనే కరెంటు కష్టాలను అధిగమించింది. నేడు అన్ని రంగాలకు 24 గంటల పాటు విద్యుత్ సరఫరా చేసుకోగలుగుతున్నాం. రైతులకు 24 గంటల పాటు ఉచిత విద్యుత్ సరఫరా చేస్తున్న ఏకైక రాష్ట్రంగా ఇవాళ తెలంగాణ రాష్ట్రం దేశం ముందు సగర్వంగా నిలబడింది.

90. ప్రగతి సూచికల్లో ప్రధానమైన తలసరి విద్యుత్ వినియోగంలో తెలంగాణ దేశంలోనే నెంబర్ వన్‌గా నిలిచింది. తెలంగాణలో తలసరి విద్యుత్ వినియోగం 1,896 యూనిట్లు కాగా, దేశంలో తలసరి విద్యుత్ వినియోగం 1,181 యూనిట్లు కావడం విద్యుత్ రంగంలో మనం సాధించిన అద్భుత పురోగతికి కొలమానం. 58 సంవత్సరాల సమైక్య రాష్ట్రచరిత్రలోనే 13,162 మెగావాట్ల గరిష్ట డిమాండ్ ఏర్పడితే, తెలంగాణ రాష్ట్రంలో 13,168 మెగావాట్ల గరిష్ట డిమాండ్ వచ్చింది. ఇంత డిమాండ్ వచ్చినా ఎక్కడా ఒక్క సెకను కూడా కోత విధించకుండా విద్యుత్ సరఫరా చేయగలగడం మనం సాధించిన విద్యుత్ విజయానికి ఓ సంకేతం.

91. ఈ బడ్జెట్‌లో విద్యుత్ శాఖకు 10,416 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

పరిశ్రమలు:

82. ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న ప్రగతి శీల పారిశ్రామిక విధానంవల్ల రాష్ట్రంలోకి పెద్ద ఎత్తున పెట్టుబడులు తరలివస్తున్నాయి. టీఎస్‌ఐపాస్ చట్టం తెలంగాణ పారిశ్రామిక రంగానికి వరంగా మారింది. ఇప్పటిదాకా 12,427 పరిశ్రమలు ఈ విధానం ద్వారా అనుమతులు పొందాయి. వీటి ద్వారా రెండు లక్షల నాలుగు వేల కోట్ల రూపాయల పెట్టుబడులు రాష్ట్రానికి తరలివచ్చాయి. 14 లక్షల మందికి ఉద్యోగ అవకాశాలు లభించాయి. అంతర్జాతీయ కంపెనీలు, స్టార్టప్ కంపెనీలు మన రాష్ట్రంలో పెట్టుబడులు పెట్టేందుకు ఒప్పందాలు కుదుర్చుకుంటున్నాయి. ఈ ఏడాది ఇండస్ట్రియల్ ఇన్సెంటివ్స్ కోసం బడ్జెట్‌లో 1,500 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

93. ఈ బడ్జెట్‌లో పారిశ్రామిక రంగ అభివృద్ధి కోసం రూ. 1,998 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

ఇన్ఫర్‌మేషన్ టెక్నాలజి (ఐ.టి.) :

94. అంతర్జాతీయంగా పేరుపొందిన ఐ.టి. దిగ్గజాల పెట్టుబడులకు హైదరాబాద్ కేంద్ర స్థానంగా మారింది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం రూపొందించిన ఐ.టీ. విధానంతో ఈ రంగంలో పెట్టుబడులు వెల్లువెత్తుతున్నాయి. అంకుర పరిశ్రమలను ప్రోత్సహించేందుకు ఏర్పాటు చేసిన టీ-హబ్ యావత్ దేశం దృష్టిని ఆకర్షించింది. మహిళా పారిశ్రామికవేత్తలకు ప్రోత్సాహకంగా వీ-హబ్‌ను ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసింది. 2013-14లో ఐ.టి. ఎగుమతుల విలువ 57 వేల కోట్ల రూపాయలు ఉంటే, 2018-19 నాటికి లక్షా 9 వేల కోట్లకు పెరగడం ఐ.టి. రంగంలో మనం సాధించిన అభివృద్ధికి నిదర్శనం. మైక్రోసాఫ్ట్, గూగుల్, ఐబీఎం, ఒరాకిల్ వంటి బహుళ జాతి కంపెనీలతోపాటు ఇన్ఫోసిస్, విప్రో, టెక్ మహీంద్ర, టీసీఎస్ వంటి దేశీయ ఐ.టీ. దిగ్గజాలు తమ వ్యాపారాలను తెలంగాణలో విస్తరించాయి. ఐ.టీ. పరిశ్రమను ఒక్క హైదరాబాద్‌లోనే కాకుండా వరంగల్, కరీంనగర్ తదితర టైర్-2, టైర్-3 నగరాల్లో విస్తరింపజేస్తున్నాం.

ఆర్టీసీ అభివృద్ధి:

95. ప్రజల ప్రయాణ అవసరాలను తీర్చే ఆర్టీసీ ఇటీవల ప్రభుత్వం చేపట్టిన చర్యల వల్ల లాభాల బాటలోకి వస్తున్నది. కార్గో, పార్సిల్ సర్వీసును సైతం ఆర్టీసీ ప్రారంభించింది. ఆర్టీసీ ఉద్యోగుల రిటైర్మెంట్ వయస్సును ప్రభుత్వం 60 ఏళ్లకు పెంచింది. ఆర్టీసీ ఉద్యోగుల సమస్యలను ఎప్పటికప్పుడు పరిష్కరించడానికి ఎంప్లాయిస్ బోర్డును ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేస్తున్నది.

96. ఈ బడ్జెట్‌లో ఆర్టీసీకి 1,000 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

డబుల్ బెడ్ రూం ఇళ్లు:

97. ఇల్లు మంచిగా ఉంటేనే... ఇంటిల్లి పాది మంచిగ ఉంటారు. ఇల్లు ఇరుకైతే... బ్రతుకులు అంతకంటే ఇరుకుగా మారిపోతాయి. పేదల సొంతింటి కలను నిజం చేయడమే కాకుండా వారి ఆత్మగౌరవాన్ని నిలబెట్టే విధంగా రెండు బెడ్ రూంల ఇళ్లను ఉచితంగా పేదలకు ఇవ్వాలని ముఖ్యమంత్రి గారు సంకల్పించారు. లబ్ధిదారులపై ఒక్క రూపాయి భారం పడకుండా ప్రభుత్వమే పూర్తి ఖర్చుతో డబుల్ బెడ్ రూమ్ ఇండ్లు నిర్మిస్తున్నది. రాష్ట్రంలో ప్రస్తుతం 2,72,763 ఇండ్ల నిర్మాణం వివిధ దశల్లో ఉంది. గత ఎన్నికల మ్యానిఫెస్టోలో హామీ ఇచ్చిన విధంగా స్వంత స్థలం కలిగిన పేదలు ఆ స్థలంలోనే రెండు పడక గదుల ఇళ్లు నిర్మించుకోవడానికి ప్రభుత్వం ఆర్థిక సహాయం అందిస్తుంది. వచ్చే ఆర్థిక సంవత్సరంలో లక్ష మంది లబ్ధిదారులకు తమ స్వంత స్థలంలో ఇళ్లు నిర్మించుకోవడానికి అవసరమైన ఆర్థిక సహాయం ప్రభుత్వం అందిస్తుందని సభకు సంతోషంగా విన్నవిస్తున్నాను.

98. ఈ బడ్జెట్‌లో గృహ నిర్మాణాల కోసం 11,917 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

హరితహారం:

99. పర్యావరణం సరిగా లేనప్పుడు సంపద, సౌకర్యాలు ఎంత పెరిగినా మనిషి ప్రశాంతంగా జీవనం సాగించలేడు. నేడు ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఉష్ణోగ్రతలు పెరిగి, ఆక్సిజన్ తరిగి మానవ జీవితం దుర్భరంగా మారుతున్నది. మన రాష్ట్రంలో పచ్చదనాన్ని 33 శాతానికి పెంచేందుకు తద్వారా వాతావరణ సమతుల్యం కాపాడేందుకు, అధిక ఉష్ణోగ్రత తగ్గించేందుకు ప్రభుత్వం తెలంగాణకు హరితహారం కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించింది. ప్రతీ చోట విరివిగా మొక్కలు నాటి వాటిని సంరక్షించే కార్యక్రమాన్ని నిర్వహిస్తుంది. అడవుల నరికివేతను, కలప స్మగ్లింగ్‌ను అడ్డుకోవడానికి ప్రభుత్వం అత్యంత కఠినంగా వ్యవహరిస్తున్నది. అటవీ భూములలో అడవులను పునరుద్ధరించేందుకు చర్యలు చేపట్టింది. అర్బన్ పార్కులను అభివృద్ధి పరుస్తున్నది. రాష్ట్రంలో మొక్కలు నాటడం, నాటిన మొక్కలను సంరక్షించే బాధ్యతను ప్రజా ప్రతినిధులకు, అధికారులకు తప్పనిసరి చేస్తూ ప్రభుత్వం చట్టం చేసింది. నూతన పంచాయతీ రాజ్, మున్సిపల్ చట్టాల ప్రకారం వారి వారి బడ్జెట్లలో పది శాతం నిధులను విధిగా హరిత ప్రణాళిక అమలుకు ఖర్చు చేయాలని చట్టంలో నిబంధనను పొందుపరిచింది.

100. ఈ బడ్జెట్‌లో పర్యావరణ, అటవీ శాఖకు 791 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

దేవాలయాల అభివృద్ధి:

101. దేవాలయాలు ఆధ్యాత్మికతకు, సనాతన ధర్మానికి నిలయాలు. తెలంగాణలోని దేవాలయాలకు పునర్వైభవం తేవడానికి ప్రభుత్వం చిత్తశుద్ధితో ప్రయత్నం చేస్తున్నది. యాదాద్రి క్షేత్రాన్ని ప్రభుత్వం సర్వాంగ సుందరంగా తీర్చిదిద్దుతున్నది. ఈ దివ్వ క్షేత్రంలోని దేవాలయాన్ని వైభవోపేతంగా పునర్నిర్మిస్తున్నది. ఈ బడ్జెట్‌లో రాష్ట్రంలోని వివిధ దేవాలయాల అభివృద్ధి కోసం రూ. 500 కోట్లు ప్రతిపాదించడమైనది.

102. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా దేవాలయాల్లో ధూప, దీప, నైవేద్యాల కోసం మరియు వాటి నిర్వహణ కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో 50 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదిస్తున్నాము. పూజారులకు అర్చక నిధి ద్వారా క్రమం తప్పకుండా వేతనాలు చెల్లిస్తున్నది.

రహదారులు – భవనాలు:

103. రాష్ట్రంలో రహదారుల అభివృద్ధికి సమగ్ర విధానాన్ని ప్రభుత్వం అమలు చేస్తున్నది. రహదారుల నిర్మాణం, నిర్వహణకు 750 కోట్లు బడ్జెట్‌లో ప్రతిపాదిస్తున్నాం. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా అన్ని జిల్లా కేంద్రాల్లో సమీకృత కలెక్టరేట్లు, జిల్లా పోలీసు కార్యాలయాల నిర్మాణం శరవేగంగా జరుగుతున్నది. ఇప్పటికే చాలా జిల్లాల్లో నిర్మాణాలు పూర్తికాగా, మరికొన్ని చోట్ల చివరి దశలో ఉన్నాయి. త్వరలోనే ఈ నిర్మాణాలన్నీ పూర్తి చేయాలని ప్రభుత్వం గట్టి పట్టుదలతో ఉంది. కలెక్టరేట్లు, డిపివోలు, పోలీస్ కమాండ్ కంట్రోల్ సెంటర్ నిర్మాణాలను ఈ ఏడాదిలో పూర్తి చేయడం కోసం 550 కోట్ల రూపాయలను ఈ బడ్జెట్‌లో ప్రతిపాదించనైనది.

104. మొత్తంగా రవాణా మరియు రోడ్లు భవనాల శాఖకు ఈ బడ్జెట్‌లో 3,494 కోట్ల రూపాయలను ప్రతిపాదించనైనది.

శాంతిభద్రతలు:

105. రాష్ట్రంలో శాంతి భద్రతల పరిరక్షణకు ప్రభుత్వం అత్యధిక ప్రాధాన్యత ఇచ్చింది. పోలీస్ శాఖ ఆధునీకరణకు, శిక్షణకు, వారి జీవన ప్రమాణాల పెంపుకు, ఆధునిక సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని అందించేందుకు, వాహనాల కొనుగోలుకు ప్రభుత్వం పెద్ద ఎత్తున నిధులు ఖర్చు చేసింది. ఈ చర్యలతో పోలీస్ శాఖ పని తీరు ఎంతో మెరుగుపడింది. ఫలితంగా తెలంగాణ రాష్ట్రంలో శాంతిభద్రతల నిర్వహణ సమర్థవంతంగా జరుగుతున్నది. హైదరాబాద్‌లో కర్ఫ్యూలు, కల్లోలాలు లేకుండా జన జీవనం ప్రశాంతంగా సాగుతున్నది. అంతర్జాతీయ స్థాయిలో హైదరాబాద్ నగరంలో చేపట్టిన పోలీస్ కమాండ్ అండ్ కంట్రోల్ సెంటర్ నిర్మాణం త్వరలోనే

పూర్తి కానున్నది. గుడుంబా రక్కసిని ఉక్కుపాదంతో అణచివేయడానికి ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకున్నది.

106. ఈ బడ్జెట్‌లో పోలీస్ శాఖకు 5,852 కోట్ల రూపాయలు ప్రతిపాదించడమైనది.

అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల అభివృద్ధి నిధులు:

107. ప్రజల చేత చట్టసభలకు ఎన్నుకోబడి, రాష్ట్ర అభివృద్ధికి విధానాలు రూపొందించే వారు గౌరవ శాసన సభ్యులు. ఇంతటి గురుతర బాధ్యత నిర్వర్తించే ఎమ్మెల్యేలకు తమ సొంత నియోజక వర్గాల్లో ఇంత వరకు కనీసం ఓ కార్యాలయం కూడా లేదు. ఈలోటును గమనించిన మన ముఖ్యమంత్రి గారు ఎమ్మెల్యేలకు కార్యాలయాలు కట్టించాల్సిన అవసరాన్ని గుర్తించారు. ఇప్పటివరకు 82 నియోజక వర్గాల్లో కార్యాలయాల నిర్మాణం పూర్తయింది. ఎమ్మెల్యేలు. ఎమ్మెల్సీలు తమ నియోజక వర్గాల పరిధిలో అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు నిర్వహించుకోవడం కోసం ఒక్కొక్కరికి 3 కోట్ల రూపాయల చొప్పున నియోజకవర్గం అభివృద్ధి నిధులు ఇవ్వాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ నిధుల వినియోగానికి సంబంధించి ప్రభుత్వం త్వరలోనే మార్గదర్శకాలు విడుదల చేస్తుంది.

108. ఎమ్మెల్యేలు, ఎమ్మెల్సీల ఎస్.డి.పి. నిధుల కోసం ఈ బడ్జెట్‌లో రూ. 480 కోట్లు ప్రతిపాదించనైనది.

ఆదాయ మార్గాల పెంపు:

109. దేశంలో ఆర్థిక మాంద్యం నెలకొన్న నేపథ్యంలో ఇతర రాష్ట్రాలతో పోల్చితే మన రాష్ట్ర ఆర్థిక పరిస్థితి గుడ్డిలో మెల్ల అన్న చందంగా కొంత మెరుగ్గానే ఉంది. గత ఐదేళ్లలో రాష్ట్రం సొంత రాబడి సగటు వృద్ధిరేటు 21.5 శాతం ఉంటే, ఈ సంవత్సరం ఫిబ్రవరి మాసాంతానికి 6.3 శాతానికి తగ్గింది. అంటే 15.2 శాతం తగ్గింది. మారిన ఆర్థిక పరిస్థితులను అంచనా వేసుకుంటూ, ఎప్పటికప్పుడు ఉత్పన్నమయ్యే పరిస్థితులకు తగ్గట్టు వ్యూహ రచన చేస్తూ ప్రభుత్వం ఆర్థిక ప్రణాళికలు రూపొందిస్తున్నది.

110. స్థిర అభివృద్ధికి మూల స్తంభం పెట్టుబడి వ్యయం. ఆర్థిక శాస్త్రంలో చెప్పిన గోల్డెన్ రూల్ ప్రకారం వివిధ సంస్థల నుండి తెస్తున్న రుణాలన్నింటినీ పెట్టుబడి వ్యయం కోసమే ప్రభుత్వం వినియోగిస్తున్నది. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు, మిషన్ భగీరథ దీనికి నిదర్శనం. రాష్ట్రంలో రియల్ ఎస్టేట్ రంగం ఉనికిలో లేని దశలో ప్రభుత్వం హౌసింగ్ బోర్డు, రాజీవ్ స్వగృహ లాంటి సంస్థలను ఏర్పాటు చేసింది. వర్తమాన కాలంలో రియల్ ఎస్టేట్ రంగం పెద్ద పరిశ్రమగా విస్తరించింది. ఈ దశలో ప్రభుత్వ రంగంలో ఉన్న రాజీవ్ స్వగృహ తరహాలో నిరర్థకంగా పడి ఉన్న ఆస్తులను పారదర్శకంగా విక్రయించడం ద్వారా ఆదాయాన్ని సమకూర్చుకోవాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. మన రాష్ట్రం ఖనిజ సంపదకు నెలవు. ఇసుక, ఇతర ఖనిజాల ద్వారా వచ్చే ఆదాయాన్ని మరింత పెంచుకునేందుకు పకడ్బందీ వ్యూహాన్ని అమలు చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.

2018-19 అకౌంట్లు (ప్రొవిజనల్):

111. 2018-19 ఆర్థిక సంవత్సరం లెక్కల ప్రకారం రూ. 1,57,150.80 కోట్లు ఖర్చు అయింది. రెవెన్యూ మిగులు రూ. 4,337.08 కోట్లు. ద్రవ్యలోటు రూ. 26,943.87 కోట్లు.

2019-20 సవరించిన అంచనాలు:

112. సవరించిన అంచనాల ప్రకారం, 2019-20 సంవత్సరానికి చేసిన మొత్తం అంచనా వ్యయం 1,42,152.28 కోట్ల రూపాయలు. ఇందులో రెవెన్యూ వ్యయం 1,10,824.77 కోట్ల రూపాయలు కాగా మూలధన వ్యయం 13,165.72 కోట్ల రూపాయలు. సవరించిన అంచనాల ప్రకారం రెవెన్యూ ఖాతాలో మిగులు 103.55 కోట్ల రూపాయలు.

2020-21 బడ్జెట్ అంచనాలు:

113. 2020-21 ఆర్థిక సంవత్సరంలో రూ. 1,82,914.42 కోట్ల వ్యయాన్ని ప్రతిపాదిస్తున్నాను.

దీనిలో రెవెన్యూ వ్యయం రూ. 1,38,669.82 కోట్లు, మరియు క్యాపిటల్ వ్యయం రూ. 22,061.18 కోట్లు. బడ్జెట్ అంచనాలలో రెవెన్యూ మిగులు రూ. 4,482.12 కోట్ల రూపాయలు కాగా, ఆర్థిక లోటు రూ. 33,191.25 కోట్ల రూపాయలు ఉంటుందని అంచనా.

ముగింపు:

114. ఆర్థిక మాంద్యానికి విరుగుడు ప్రజల కొనుగోలు శక్తిని పెంచడమే. సంక్షేమానికి అధిక ప్రాధాన్యత ఇవ్వడం ద్వారా ప్రభుత్వం ప్రజల జీవన ప్రమాణాలను మెరుగుపర్చుతున్నది. ప్రజల కొనుగోలు శక్తిని అంతకంతకూ పెంచడం, పెట్టుబడి వ్యయానికి నిధులు వినియోగించడం అనే ద్విముఖ వ్యూహంతో ప్రభుత్వం ఆర్థికాభివృద్ధిని సాధిస్తున్నది.

115. గ్రామ స్థాయి నుంచి పార్లమెంట్‌వరకు అన్ని రకాల ఎన్నికలు పూర్తయ్యాయి. ప్రతీ ఎన్నిక సందర్భంలో ప్రజలు మా ప్రభుత్వం మీద సంపూర్ణ విశ్వాసాన్ని కనబర్చారు. మేం ఎంచుకున్న బాట సరైందని, మేం అవలంబిస్తున్న వ్యూహాలు సఫలం అవుతున్నాయని ప్రజా నిర్ణయం చాటి చెప్పింది. ఈ బడ్జెట్ కేవలం వార్షిక బడ్జెట్ అన్న దృక్పథంతో కాకుండా, వచ్చే నాలుగేళ్ల రాష్ట్ర భవిష్యత్తును కూడా దృష్టిలో పెట్టుకుని అభివృద్ధి ప్రణాళికా రచన జరిగింది. ప్రజల అవసరాలు, ప్రాధాన్యతలపై స్పష్టమైన అవగాహనతో ఈ బడ్జెట్ రూపొందించబడింది.

116. సంక్షేమ కార్యక్రమాల నిధులలో ఎక్కడా కోత విధించలేదు. పైగా సంక్షేమ పథకాల లబ్ధిదారులను పెంచే నిర్ణయాలను ప్రభుత్వం ఈ బడ్జెట్‌లో ప్రతిపాదిస్తున్నది. దీన్ని బట్టి తెలంగాణ ప్రభుత్వం పేద ప్రజల అభ్యున్నతి కోసం ఎంతటి నిబంధతతో ఉందో ఈ బడ్జెట్ చాటి చెప్పుతున్నది. ఇది పూర్తిగా ప్రజలే కేంద్రంగా రూపొందిన ప్రగతిశీల బడ్జెట్. 2020–21 సంవత్సరానికి గాను రూపొందించిన బడ్జెట్ ప్రతిపాదనలను సభ ఆమోదం కోసం ప్రవేశ పెడుతున్నాను.

జై హింద్..... జై తెలంగాణ

ریاستی مقننہ میں

سال ۲۱ـ۲۰۲۰ کی بابت موازنہ پیش کرتے ہوئے

عزت مآب وزیر مالیہ جناب تھنیر دہریش راؤ

کی تقریر موازنہ

بتاریخ: ۸/مارچ ۲۰۲۰

عزت مآب اسپیکر صاحب!

تلنگانہ تحریک نے ہندوستان کی تاریخ میں نئے باب کا اضافہ کیا ہے۔ یہ تحریک جو عدم تشدد طریقہ پر پرامن انداز میں جاری تھی؛ ریاست تلنگانہ کی تشکیل کی صورت میں اس کا کامیاب نتیجہ برآمد ہوا۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ جناب کلوا کنٹلا چندر شیکھر راؤ کی بصیرت مندانہ قیادت میں؛ جنھوں نے ایک تحریک چلائی اور علیحدہ ریاست تلنگانہ کے حصول میں کامیابی حاصل کی ہے۔ ریاست تلنگانہ ترقی پذیر ریاست میں تبدیل ہورہی ہے۔ سال ۲۱ـ۲۰۲۰ کا سالانہ موازنہ تمام طبقات کی بہبود کو فروغ دینے اور معیشت کے تمام شعبوں کی ترقی کے مقصد کے ساتھ مکمل طور پر حقیقت پسندانہ انداز میں تیار کیا گیا ہے۔ مجھے اس باوقار ایوان میں موازنہ تجاویز پیش کرنے کا اعزاز حاصل ہورہا ہے۔ موازنہ' کاغذات پر تحریر کردہ اعداد و شمار نہیں ہوتے ہیں بلکہ سماجی اقدار کا اظہار ہوتا ہے۔ یہ موازنہ ریاست کی مجموعی ترقی کے لئے عزت مآب وزیر اعلیٰ کی جامع بصیرت، دور اندیشی اور عزم کو ظاہر کرتا ہے۔

معاشی ست روی اور اس کے منفی اثرات:

۲۔ یہ موازنہ ہندوستانی معیشت کو لپیٹ میں لی ہوئی مجموعی معاشی ست روی کے پس منظر میں تیار کیا گیا ہے جہاں معیشت گزشتہ ڈیڑھ سال سے ست روی کا شکار ہے، جس کے نتیجہ میں محصول حوالگی اور مرکز کی جانب سے ریاست کو دیگر منتقلیوں میں تخفیف؛ ریاست کی آمدنی کے فروغ میں کمی آئی ہے۔ ریاست میں ترقی کی رفتار کو بھی فی الفور بڑھانے کی ضرورت ہے۔ ریاست کو مرکز سے محصول حوالگی سال ۲۰ـ۲۰۱۹ میں موازنہ جاتی تخمینہ کے مقابل ۳,۷۳۱ کروڑ روپے کم ہونے کی توقع ہے۔ مجموعی محصول اشیاء و خدمات اور جی ایس ٹی معاوضہ میں ریاست کے حصہ کی اجرائی میں تاخیر اور کمی پائی جاتی ہے۔ معاشی ست روی کے نتیجہ میں ریاست کی اپنی آمدنی کی ترقی کا تخمینہ ۱۹ـ۲۰۱۸ میں ۱۶٫۱ فیصد ترقی کے مقابل ۲۰ـ۲۰۱۹ میں (اختتام فروری تک) کافی کم ۶٫۳ فیصد ہونے کا اندازہ کیا گیا ہے۔

۳۔ ان سب سے اہم، پندرھویں مالیاتی کمیشن کی سفارشات کے بعد، مرکزی محصول حوالگی میں تلنگانہ کے حصہ میں ۲٫۴۳۷ فیصد سے ۲٫۱۳۳ فیصد تک کمی واقع ہوئی ہے۔ جس کے نتیجہ میں سال ۲۱۔۲۰۲۰ میں محصول حوالگی میں ۲,۳۸۴ کروڑ روپے کی کمی ہوئی ہے۔ میں معزز اراکین کو یقین دلانا چاہتا ہوں کہ ان منفی تبدیلیوں کے باوجود، جو کہ ہمارے قابو سے باہر ہیں، حکومت اس صورتحال سے مناسب حکمت عملیوں کے ساتھ نکل آنے اور ریاست کو ترقی کی راہ پر دوبارہ گامزن کرنے کے لئے پُر اعتماد ہے۔

۴۔ موازنہ ۲۰۔۲۰۱۹ کے مطابق، جو کہ ستمبر ۲۰۱۹ میں پیش کیا گیا، اختتام مارچ تک ۱,۳۶,۰۰۰ کروڑ روپے کی رقم خرچ کی جائے گی۔ مرکزی محاصل اور گرانٹس کے حصہ میں تخفیف کے باوجود ان خسارہ جات سے ریاست کے خود اپنے وسائل کے ذریعہ قابو پایا جارہا ہے اور ہم موازنہ تخمینہ جات کے مطابق خرچ کریں گے۔

ریاستی معیشت

عزت مآب اسپیکر صاحب......!

۵۔ اب میں سال ۲۰۔۲۰۱۹ کی بابت ریاستی معیشت کی ترقی کی مختصر صورتحال ایوان میں پیش کرنا چاہوں گا۔

۶۔ پیشگی تخمینہ جات کے مطابق ۲۰۔۲۰۱۹ میں مجموعی ریاستی گھریلو پیداوار (جی ایس ڈی پی) کا تخمینہ موجودہ قیمتوں پر ۹,۶۹,۶۰۴ کروڑ روپے کیا گیا ہے جو گزشتہ سال کے مقابل ۱۲٫۶ فیصد اضافہ کا اشارہ دیتا ہے۔ معاشی ست روی کی وجہ سے جی ایس ڈی پی کے فروغ میں ۱۹۔۲۰۱۸ میں ۱۴٫۳ فیصد سے ۲۰۔۲۰۱۹ میں ۱۲٫۶ فیصد تک معمولی کمی واقع ہوئی ہے۔ تاہم یہ تخفیف قومی جی ڈی پی فروغ میں کمی سے بھی بہت زیادہ کم ہے جس میں ان ہی برسوں میں ۱۱٫۲ فیصد سے ۷٫۵ فیصد تک کمی واقع ہوئی ہے۔ بہرحال، ریاستی معیشت نے ملک بھر میں معاشی ست روی کے جھٹکوں کو برداشت کیا ہے اور دوہرے عددی شرح ترقی کو برقرار رکھا ہے۔ ابھرنے کی قوت کا حصول ہمارے عزت مآب وزیر اعلیٰ کی دوراندیشی کے سبب ممکن ہوا ہے، جنھوں نے ریاست میں متعدد اور اپنی نوعیت کے اولین ترقیاتی و بہبودی اسکیمات کا آغاز کیا ہے اور ریاست کی معیشت کو اعلیٰ ترقی کے راستے پر گامزن کیا ہے۔

۷۔ مجھے ایوان کو یہ بتاتے ہوئے خوشی محسوس ہورہی ہے کہ زراعت اور اس سے ملحقہ شعبوں نے ۲۰۔۲۰۱۹ میں متاثر کن ترقی درج کی ہے۔ فصل کے شعبہ میں جہاں ترقی کا تخمینہ ۲۳٫۷ فیصد کیا گیا وہیں مویشیوں اور ماہی گیری شعبوں میں بالترتیب ۱۷٫۳ فیصد اور ۸٫۱ فیصد ترقی کا تخمینہ کیا گیا ہے۔ یہ اس بات کا واضح ثبوت ہے کہ حکومت کی جانب سے زراعت اور ملحقہ شعبوں جیسے آبپاشی، قرض معافی اور رعیتو بندھو، بھیڑوں کی تقسیم اور آبی ذخائر کا فروغ اور سمکیات میں کئے گئے اقدامات سے نہ صرف کسانوں کی بہبود میں مدد ملی بلکہ یہ ریاست کی معاشی ترقی میں بھی معاون رہے۔ خدمات کے شعبہ میں سال ۲۰۔۲۰۱۹ میں موجودہ قیمتوں پر ۱۴٫۱ فیصد ترقی کا تخمینہ کیا گیا ہے۔

فی کس آمدنی

۸۔ ریاست میں فی کس آمدنی ہمارے ملک کی فی کس آمدنی سے کہیں زیادہ ہے۔ تلنگانہ میں ۲۰۔۲۰۱۹ کی فی کس آمدنی کا تخمینہ ۲,۲۸,۲۱۶ روپے کیا گیا ہے جب کہ ہمارے ملک کی فی کس آمدنی ۱,۳۵,۰۵۰ روپے ہے۔ ہماری ریاست کی ترقی اس حقیقت سے سمجھی جاسکتی ہے کہ تلنگانہ کی فی کس آمدنی ۹۳,۱۶۶ روپے ہے جو ملک کی فی کس آمدنی سے زیادہ ہے۔

زراعت:

۹۔ حکومت تلنگانہ نے زرعی شعبہ کی ترقی میں غیر معمولی نتائج حاصل کئے ہیں جب کہ ریاست کے عوام کی اکثریت کا اسی ذریعہ معاش پر انحصار ہے۔ زراعت، جو کہ متحدہ ریاست کے دور میں شدید بحران سے دوچار تھی، نئی جان ڈالی گئی اور اس کا احیاء کیا گیا۔ حکومت تلنگانہ کی جانب سے زراعت کی ترقی کے لئے اختیار کی گئی پالیسیاں باقی ملک کے لئے مثالی نمونہ بن گئی ہیں۔ تلنگانہ شہریان اس پر فخر کرسکتے ہیں۔

رعیتو بندھو:

۱۰۔ حکومت سے بروقت سرمایہ مدد حاصل کرتے ہوئے تلنگانہ کے کسانوں کو کافی راحت ملی ہے۔ رعیتو بندھو اسکیم سے برآمد ہونے والے بہتر نتائج کو دیکھتے ہوئے، کئی ریاستی حکومتوں نے اسی نوعیت کی اسکیمات ان کی ریاستوں میں شروع کی ہیں۔ اس اسکیم سے جذبہ پاتے ہوئے حکومت ہند نے پردھان منتری کسان سمان ندھی تیار کیا۔ ہندوستان کی نئی ریاست نے پوری قوم کو منفرد راستہ دکھایا ہے۔ سال ۱۹۔۲۰۱۸ کے دوران، حکومت نے فی ایکر-/۴,۰۰۰ روپے فی موسم یعنی کہ فی ایکر-/۸,۰۰۰ روپے سالانہ سرمایہ مدد فراہم کی ہے۔ انتخابی منشور میں کئے گئے وعدہ کے مطابق رعیتو بندھو کی مدد میں سالانہ فی ایکر-/۱۰,۰۰۰ روپے تک کا اضافہ کیا گیا ہے۔ سال ۱۹۔۲۰۱۸ میں، کسانوں کو سرمایہ امداد کے طور پر رعیتو بندھو کے ذریعہ خریف موسم کے دوران ۵,۲۳۵ کروڑ روپے کی رقم اور ربیع موسم کے دوران ۵,۲۴۴ کروڑ روپے تقسیم کئے گئے۔

۱۱۔ سال ۲۰۔۲۰۱۹ میں فی ایکر-/۱۰,۰۰۰ روپے سالانہ کے حساب سے موازنہ میں ۱۲,۰۰۰ کروڑ روپے مختص کئے گئے اور اسے کسانوں میں تقسیم کیا گیا۔ نئے پاس بکس کی اجرائی کے سبب آنے والے سال میں استفادہ کنندگان کی تعداد میں اضافہ ہوگا اور ۲,۰۰۰ کروڑ روپے کے مماثل اضافی فنڈس مختص کئے گئے ہیں۔ اس موازنہ میں رعیتو بندھو اسکیم کے تحت ہم ۱۴,۰۰۰ کروڑ روپے کی رقم تجویز کررہے ہیں۔

رعیتو بیمہ:

۱۲۔ حکومت رعیتو بندھو اسکیم روبہ عمل لارہی ہے، جس کے تحت ریاست میں اگر کوئی کسان، کسی بھی وجہ سے فوت

ہوجائے تو اس کے خاندان کو پانچ لاکھ روپئے کی انشورنس رقم ملے گی۔ انشورنس کی سہولت ہر ایسے کسان کو فراہم کی گئی ہے جو ۱۸ سے ۶۰ سال عمر کے درمیان ہو۔ حکومت کسان پر کوئی بوجھ ڈالے بغیر تمام کسانوں کے حق میں ایل آئی سی کو باقاعدگی سے ۲٫۲۷۱٫۵۰ روپئے کی رقم انشورنس پریمیم کے طور پر ادا کررہی ہے۔ کسان کی موت کی تاریخ سے اندرون دس دن متوفی کسان کے خاندان کو ۵٫۰۰ لاکھ روپئے کی انشورنس رقم ادا کردی جائے گی۔ سال ۲۱-۲۰۲۰ میں رعیتو بیمہ کے تحت ہم ۱٫۱۴۱ کروڑ روپئے رقم تجویز کررہے ہیں۔

زرعی قرض معافی:

۱۳۔ انتخابی منشور کا مقصد صرف بیالٹ باکس کو نشانہ بنانا نہیں ہونا چاہئے بلکہ اسے عوام کی زندگی کو قابل احترام زندگی بنانے کے لئے بنایا جانا چاہئے۔ یہ ہمارے عزت مآب وزیر اعلیٰ کا فلسفہ ہے۔ یہی وجہ ہے کہ ٹی آر ایس پارٹی کے منشور میں صرف قابل عمل آوری تیقنات ہی شامل کئے گئے۔ تمام تیقنات کو روبہ عمل لایا جارہا ہے اور کسانوں کا قرض معافی ان میں ایک اہم وعدہ ہے۔

۱۴۔ ۲۰۱۴ کے انتخابی منشور میں ٹی آر ایس پارٹی نے کسانوں کا فی کس ۱٫۰۰ لاکھ روپئے تک کا زرعی قرض معاف کرنے کا اعلان کیا تھا۔ اس تیقن کو ۱۶٫۱۲۴ کروڑ روپئے کی مالیت کے کسان قرضہ جات کی مکمل معافی کے ساتھ عملی جامہ پہنایا گیا۔ تلنگانہ کے کسانوں کے مخصوص حالات کے سبب ٹی آر ایس پارٹی نے گزشتہ انتخابی منشور میں بھی قرض معافی کا وعدہ کیا تھا۔ معاشی سست روی کی رکاوٹوں کے باوجود قرض معافی کے تیقن کو کسانوں کی بہبود کو مدنظر رکھتے ہوئے مرحلہ وار انداز میں بھرپور طور پر روبہ عمل لانے والی ہے۔

۱۵۔ ریاست میں ۵٫۸۳٫۹۱۶ کسان ہیں جنھوں نے ۲۵٫۰۰۰/- روپئے سے کم قرض لیا ہے۔ حکومت نے ان کے قرضوں کو بیک وقت مکمل طور سے معاف کردینے کا فیصلہ کیا ہے۔ مارچ ۲۰۲۰ میں ہی حکومت نے ۲۵٫۰۰۰/- روپئے سے کم قرضہ جات کی معافی کے لئے ۱٫۱۹۸ کروڑ روپئے جاری کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔ یہ قرض معافی رقم ہر کسان کو انفرادی طور پر بشکل چیک حکومت کی جانب سے تقسیم کی جائے گی اور معزز رکن قانون ساز اسمبلی کے ذریعہ حوالہ کی جائے گی۔ تمام کسانوں کے لئے ۲۵٫۰۰۰/- روپئے سے زائد لیکن ۱٫۰۰٫۰۰۰/- روپئے سے کم تک کے قرضوں کی معافی کے لئے درکار جملہ رقم ۲۴٫۷۳۸ کروڑ روپئے ہے۔ ایوان کو یہ بتاتے ہوئے مجھے خوشی ہورہی ہے کہ مذکورہ بالا قرض معافی چار اقساط میں کی جائے گی۔ ۲۱-۲۰۲۰ میں کسان قرض معافی کے لئے ۶٫۲۲۵ روپئے تجویز کئے گئے ہیں۔

بروقت تخم۔ کھاد

۱۶۔ حکومت نے ہر سال موسم گرما کے دوران کھاد اور تخم کا ذخیرہ کرتے ہوئے دور اندیشی کا مظاہرہ کیا ہے۔ اس مقصد کے لئے گوداموں کی ذخیرہ گنجائش میں کافی توسیع کی گئی ہے۔ مشترکہ ریاست میں گوداموں کی گنجائش ذخیرہ ۴٫۱۷ لاکھ میٹرک ٹن تھی۔ تلنگانہ میں اب ۲۲٫۴۷ لاکھ میٹرک ٹن گنجائش ذخیرہ دستیاب ہے۔ اب جب کہ کسانوں کو تخم اور کھاد بروقت دستیاب ہیں وہ زراعت کی سرگرمیاں بروقت جاری رکھنے کے قابل ہیں۔ ۱۴-۲۰۱۳ میں ریاست تلنگانہ کی تشکیل سے قبل تخم سبسڈی کے لئے صرف ۷۶٫۱۷ کروڑ روپئے ہی منظور کئے گئے تھے۔ سال ۲۰-۲۰۱۹ میں حکومت تلنگانہ کی جانب سے جاری کردہ رقومات تقریباً دوگنی یعنی ۱۴۲ کروڑ روپئے ہے۔

باغبانی فصلوں کے لئے ترغیبات:

۱۷۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ کا یہ مضبوط ایقان ہے کہ ریاست کو پھلوں اور ترکاریوں کی کاشت میں خود مکتفی ہونا چاہئے۔ پودوں کی نشونما کے لئے درکار تعلیم و تحقیق میں اضافہ کے مقصد سے حکومت نے ضلع سدی پیٹ کے گجویل حلقہ اسمبلی میں ملکو کے مقام پر کونڈا لکشمن باپوجی باغبانی یونیورسٹی قائم کی ہے۔ ضلع سدی پیٹ میں ملوگو اور ضلع میڑچل میں جیڈی میٹلہ کے مقام پر سنٹرس آف ایکسلنس قائم کئے گئے۔ یہ مراکز معیاری تخم تقسیم اور کسانوں کو درکار تربیت و فنی تعاون فراہم کررہے ہیں۔

اقل ترین امدادی قیمت:

۱۸۔ حکومت کسانوں کی جانب سے اگائی گئی فصلوں کے لئے امدادی قیمت فراہم کرنے کے اقدامات کررہی ہے۔ دھان، کپاس، مکئی، ارہر کی دال وغیرہ کی خریدی کیلئے بڑے پیمانے خریدی مراکز کے قیام کے ذریعہ حکومت نے کسانوں کی فصلوں کی نفع بخش امدادی قیمت کے حصول میں مدد دی ہے۔ حکومت ہند نے صرف معمولی مقدار میں ارہر کی خریداری کی اجازت دی ہے۔ ارہر کی دال کے کسانوں کا تحفظ کرنے کے ارادہ سے حکومت تلنگانہ نے ارہر کی دال کی تمام فصل کی خریدی کیلئے کسی بھی قسم کی رقم خرچ کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔

۱۹۔ اس موازنہ میں بازار مداخلت فنڈ کے لئے ۱٫۰۰۰ کروڑ روپئے مختص کرنے کی تجویز ہے۔

چھوٹی آبپاشی:

۲۰۔ حکومت بڑے پیمانہ پر چھڑکاؤ، بوند آبپاشی کی حوصلہ افزائی کررہی ہے جو کم پانی میں بہتر فصل میں مددگار ہے۔ ریاست کی تشکیل کے بعد سے چھوٹی آبپاشی کے لئے باقاعدہ فنڈس مختص کئے جارہے ہیں۔ ایس سی، ایس ٹی کو ۱۰۰ فیصد سبسڈی اور بی سی، چھوٹے اور اوسط کسانوں کو ۹۰ فیصد اور دیگر کو ۸۰ فیصد سبسڈی دی جارہی ہے۔ تاحال اس اسکیم کے تحت ۱٫۸۱۹ کروڑ روپئے سے ۲٫۴۹٫۲۰۰ میں کسانوں کو فائدہ پہنچایا گیا۔

۲۱۔ حکومت نے ۲۱-۲۰۲۰ چھوٹی آبپاشی کے پراجکٹس کو ۶۰۰ کروڑ روپئے سے روبہ عمل لانے کا فیصلہ کیا ہے۔

رعیتو بندھو سمیتیاں:

۲۲۔ عزت مآب گورنر نے اپنے خطبہ میں حکومت کے اس فیصلہ کا تذکرہ کیا ہے کہ ریتو سمنویا سمیتیوں کا نام بدل کر ریتو بندھو سمیتیاں کردیا گیا ہے۔ ریتو بندھو سمیتیوں کا اصل مقصد غیر منظم کسان طبقہ کو منظم کرنا ہے۔ یہ سمیتیاں بازار میں طلب کے مطابق فصلوں کی کاشت کے لئے کسانوں میں شعور بیدار کرتے ہوئے کسانوں میں باہمی تال میل پیدا کرنے میں اہم رول ادا کریں گی۔

ریتو ویدیکا:

۲۳۔ حکومت نے ہر ۵۰۰۰ ایکر کلسٹر کے لئے ایک ریتو ویدیکا تعمیر کرنے کا فیصلہ کیا ہے تا کہ کسانوں میں بحث مباحث کا موقع فراہم کیا جائے۔ ایک ریتو ویدیکا کا تخمینہ ۱۲٫۰۰ لاکھ روپئے رکھا گیا ہے۔

۲۴۔ اس موازنہ میں ریتو ویدیکاؤں کی تعمیر کے لئے ۳۵۰ کروڑ روپئے تجویز کئے گئے ہیں۔

ڈیری کی ترقی:

۲۵۔ زراعت اور ملحقہ شعبوں کی ترقی کے لئے حکومت ڈیری صنعت کو ترغیبات دے رہی ہے۔ مشترکہ ریاست میں وجئے ڈیری کو ۳۰ کروڑ روپئے نقصان کے ساتھ بند ہونے کے دہانے پر تھی یہ ایک نا قابل تردید حقیقت ہے کہ مشترکہ ریاست میں لیڈروں نے خود غرضانہ مفادات کی خاطر وجئے ڈیری کو دانستہ طور پر کمزور بنادیا گیا تھا۔ تشکیل تلنگانہ کے بعد حکومت نے وجئے ڈیری میں خصوصی دلچسپی لی اور معیاری دودھ پیداوار کی سربراہی کے ذریعہ گاہکوں کا اعتماد بحال کیا۔ چنانچہ فروخت میں قابل لحاظ اضافہ ہوا ہے۔ اس ایوان کو یہ اطلاع دیتے ہوئے میں فخر محسوس کرتا ہوں کہ ۱۸-۲۰۱۷ اور ۱۹-۲۰۱۸ میں وجئے ڈیری نے ۳۵ کروڑ روپئے کا نفع کمایا ہے۔ وجئے ڈیری نے مختلف بینکوں میں ۱۶ کروڑ روپئے فکسڈ ڈپازٹس کے طور پر جمع کئے ہیں' علاوہ ازیں ۲۵ کروڑ روپئے کا کارکرد سرمایہ قرض ادا کیا۔ میں وجئے ڈیری کی ترقی کے لئے جدوجہد کرنے والے انتظامیہ' ملازمین اور کسانوں کو تہہ دل سے مبارکباد دیتا ہوں اور میں تمنا کرتا ہوں کہ مستقبل میں بھی یہ سلسلہ جاری رہے گا۔

۲۶۔ حکومت' ڈیری صنعت کو مستحکم کرنے کے مقصد سے کسانوں کو دودھ کے حصول پر ۴/- روپئے فی لیٹر کی ترغیب دے رہی ہے۔ اس کے ذریعہ ۹۹,۲۸۲ ڈیری کسانوں کو فائدہ پہنچا۔ ڈیری کسانوں کو ۱۵-۲۰۱۴ تا ۱۹-۲۰۱۸ کے درمیان اضافی ترغیب کی حیثیت سے ۲۴۸٫۰۳ کروڑ روپئے ادا کئے گئے۔

۲۷۔ اس موازنہ میں ڈیری کسانوں کو ترغیبات دینے کے لئے ۱۰۰ کروڑ روپئے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

آبپاشی شعبہ

۲۸۔ عظیم شاعر داسرتھی نے ایک نعرہ ''نا تلنگانہ کوٹی رتنالا وینا'' دیا تھا اور عزت مآب وزیر اعلیٰ نے ''نا تلنگانہ کوٹی ایکارالا ماگنم'' کا خواب دیکھا ہے۔ اس خواب کو شرمندہ تعبیر کرنے کے لئے انھوں نے انتھک جدوجہد کی ہے۔ گوداوری' کرشنا دریاؤں میں دستیاب آبی وسائل کے ممکنہ حد تک استعمال کے لئے بھی عزت مآب وزیر اعلیٰ نے ریاست تلنگانہ کے مفادات کے تحفظ کی خاطر منفرد انداز میں پراجکٹس کو شخصی طور پر از سرنو ڈیزائن کیا۔ حکومت نے تاریخی بین ریاستی معاہدے طے کئے اور پڑوسی ریاستوں کے ساتھ دوستانہ تعلقات استوار کئے۔ موازنہ کا بڑا حصہ آبپاشی شعبہ کے لئے مختص کرتے ہوئے حکومت بڑے آبپاشی پراجکٹس کو تیز رفتار انداز میں تعمیر کررہی ہے اور زیر التواء پراجکٹس کی تکمیل کررہی ہے۔

کالیشورم پراجکٹ:

۲۹۔ کالیشورم پراجیکٹ تلنگانہ کے لئے ایک نعمت ہے۔ اس پراجیکٹ کو تین سال کی ریکارڈ مدت میں مکمل کرلیا گیا تھا اور عزت مآب وزیر اعلیٰ نے جون ۲۰۱۹ میں اسے قوم کے نام معنون کیا۔ اس پراجکٹ نے ہمہ مقصدی لفٹ آبپاشی پراجکٹ کی حیثیت سے دنیا بھر میں شہرت حاصل کی ہے۔ یہ پراجکٹ ریکارڈ مدت میں تکمیل کیا گیا جس سے آبپاشی پراجکٹس کے تئیں عزت مآب وزیر اعلیٰ کے عزم مصمم کا اظہار ہوتا ہے۔ گوداوری کا پانی سطح سمندر سے ۱۰۰ میٹر بلندی پر بہتا ہے' آبپاشی کے لئے ۶۱۸ میٹر کی بلندی تک لفٹ کیا گیا اور یہ پراجکٹ انجینئرنگ شاہکار کی حیثیت سے تاریخ میں یاد رکھا جائے گا۔ یہ پراجکٹ عزت مآب وزیر اعلیٰ کے مشوروں سے تعمیر کیا گیا جو اس کی تعمیر کے پس پردہ ''نام' صفت اور فعل'' کے حامل ہیں اور تلنگانہ کے انجینئرس کی تکنیکی مہارت اور تقریباً ۵۰٫۰۰۰ مزدوروں کی مسلسل انتھک محنت اس میں شامل ہے۔ کالیشورم پراجکٹ کے حصہ کے طور پر تعمیر کئے گئے بیاریجس کے تسلسل نے دریائے گوداوری کو ۱۵۰ کیلومیٹر تک ہمیشہ رواں دواں دریا میں تبدیل کردیا ہے۔ یہ پراجیکٹ تلنگانہ کی ترقی کا زینہ اور زراعت کے لئے نعمت غیر مترقبہ کی حیثیت رکھتا ہے۔ حکومت آبپاشی انجینئرس' مزدوروں اور تمام شراکت داروں کو' جنھوں نے نہایت کم وقت میں اس پراجکٹ کو حقیقت میں تبدیل کرنے کے لئے دن رات محنت کی ہے' تہہ دل سے مبارکباد دیتی ہے۔ اسی جذبہ کے ساتھ پالمورو رنگاریڈی' سیتاراما اور دیگر پراجکٹس بھی تعمیر کئے جارہے ہیں۔

۳۰۔ ایس آر ایس پی نہریں جہاں سابقہ مشترکہ ریاست کے دور میں جھاڑیاں اُگ آئی تھیں آج وہ پانی سے لبریز ہیں۔ اب آبپاشی کا پانی آخری کنارہ تک دستیاب ہے۔ کالیشورم پراجیکٹ کے پہلے نتیجہ کا تجربہ کریم نگر' ورنگل' محبوب آباد' جنگاؤں' سوریا پیٹ اور کھمم اضلاع میں کسانوں نے کیا ہے۔ کالیشورم کا دل' مڈ منائر ۲۴ ٹی ایم سی پانی کے ساتھ بھرپور گنجائش تک پُر ہوچکا ہے۔ رنگا نائیکا ساگر' ملنا ساگر' کونڈا پوچما ساگر مختصر مدت میں مکمل کرلئے جائیں گے اور حکومت نے اس پراجکٹ کے تحت تالابوں' جھیلوں اور ذخائر آب کو پانی سربراہ کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔

پالمورو۔رنگاریڈی پراجیکٹ

۳۱۔ پالمورو۔رنگاریڈی پراجیکٹ ایک عظیم الشان پراجکٹ ہے جس نے خشک سالی سے متاثرہ اضلاع پالمورو' رنگا ریڈی اور وقار آباد کی مکمل ہیئت بدل دے گا۔ اگرچہ رکاوٹ ڈالنے والے عناصر نے کئی انداز میں پراجیکٹ کی تعمیر میں رکاوٹیں کھڑی کرنے کی کوششیں کیں لیکن حکومت پورے عزم مصمم کے ساتھ ان پراجکٹس کے کاموں کو جاری رکھے ہوئے ہے۔کالیشورم کے خطوط پر مختصر مدت میں پراجکٹ کی تکمیل کے لئے سرگرمی سے شدت پیدا کردی گئی ہے۔

زیرالتواء پراجیکٹس کی تکمیل:

۳۲۔ تلنگانہ حکومت اقتدار میں آتے ہی زیرالتواء تمام پراجیکٹس کی تکمیل کا عزم کیا۔ مشترکہ ریاست میں جو زیر التواء پراجیکٹس سست رفتاری سے جاری تھے' تلنگانہ حکومت کی جانب سے ان میں تیزی پیدا کی گئی۔ متحدہ پالمورو ضلع میں ۱۹-۲۰۱۸ میں ۸ لاکھ ایکرنئی اراضی کو سیراب کیا گیا۔ پالمورو ضلع میں ۱۰۰۰ سے زائد تالابوں کو پُر کردیا گیا اور نقل مکانی کا سلسلہ تھم گیا ہے۔ زرعی پیداوار میں قابل لحاظ اضافہ ہوا ہے۔ ضلع میدک میں سنگور نہریں مکمل کرلی گئی ہیں اور ۴۰,۰۰۰ ایکرس تک آبپاشی میں توسیع دی گئی۔ زیرالتواء پراجکٹس کی تکمیل کے ذریعہ ۲۰,۰۰ لاکھ ایکرس پر آبپاشی کی جائے گی۔

۳۳۔ ضلع کھمم میں بھکتا راما داسو پراجیکٹ کو ۱۱ ماہ کی ریکارڈ مدت میں مکمل کیا گیا اور ضلع کھمم میں آبپاشی ضروریات کی تکمیل کے عزم کے ساتھ ضلع پالمورو میں تھمیلا لفٹ آبپاشی اسکیم کو ۸ ماہ کی مدت میں مکمل کیا گیا۔ سیتاراما پراجیکٹ کی تعمیر تیز رفتاری سے جاری ہے۔ اس پراجیکٹ کے ذریعہ ۱۰ لاکھ ایکر اراضی کو سیراب کیا جائے گا اور سینکڑوں مواضعات کو پینے کے پانی کی سہولت فراہم کی جائے گی۔

۳۴۔ اس موازنہ میں آبپاشی شعبہ کے لئے ۱۱,۰۵۴ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

مشن کاکتیہ:

۳۵۔ مشترکہ ریاست میں' تالابوں کے ذریعہ آبپاشی کے زنجیری نظام کو شدت کے ساتھ نظر انداز کردیا گیا تھا۔ تالابوں کو نظر انداز کرنے کی وجہ سے تلنگانہ کی دیہی معیشت بحران اختیار کرگئی۔ تالابوں کو دوبارہ بحال کرنے کے لئے حکومت تلنگانہ نے ایک اہم پروگرام کے بطور مشن کاکتیہ اسکیم کا آغاز کیا ۴۶,۰۰۰ تالابوں کو دوبارہ بحال کرنے کے مقصد سے مشن کاکتیہ سے بہتر نتائج برآمد ہوئے ہیں۔ تالابوں میں آبی ذخیرہ کی گنجائش میں اضافہ کے ساتھ ان تالابوں کے تحت ۱۵' لاکھ ایکر کے آیاکٹ کو مستحکم کیا گیا اور زیرزمین آبی سطح میں بھی اضافہ ہوا ہے۔

مشن بھگیرتھا:

۳۶۔ پانی کے بغیر زندگی کی بقا ممکن نہیں ہے۔ محفوظ پانی بہتر صحت کا ضامن ہے۔ مشترکہ ریاست میں نظم ونسق چلانے والوں کی مکارانہ پالیسیوں کی وجہ سے تلنگانہ میں پینے کے پانی کی شدید قلت کا تلخ تجربہ ہوا۔ فلورین آمیز پانی کے استعمال کی وجہ سے تلنگانہ کے عوام کو شدید مشکلات کا سامنا کرنا پڑا اور ہڈیوں کے کمزور ہوجانے کی وجہ سے' شدید بیمار ہوگئے تھے۔ ایجنسی علاقوں میں' آلودہ پانی پینے کے پانی کی وجہ سے آدی واسیوں کی اموات ہوئیں۔ عزت مآب وزیراعلیٰ نے صورتحال کو تبدیل کرنے کا فیصلہ کیا اور مشن بھگیرتھا کی اہم اسکیم کو پیش کیا۔ مشن بھگیرتھا کے ذریعہ ریاست کے تمام قریہ جات کو محفوظ پینے کا پانی سربراہ کیا جارہا ہے۔ دوردراز کے آدی واسی گوڈیمس کو بھی آج محفوظ پینے کا پانی سربراہ کیا جارہا ہے۔ انڈین نیچرل ریسورسیس اکنامک ومینجمنٹ فاؤنڈیشن نے حال ہی میں یہ اعلان کیا ہیکہ ریاست تلنگانہ میں گزشتہ چھ سالوں میں فلوروسیس مرض سے کوئی بھی متاثر نہیں ہوا تھا۔ میں اس ایوان کو فخریہ مطلع کرتا ہوں کہ ریاست تلنگانہ کے حصول کی مثالوں میں سے ایک ہے۔

سمکشیما تلنگانہ:

۳۷۔ حکومت کی جانب سے روبعمل لائی جارہی بہبودی اسکیمات' غریب عوام کا سماجی تحفظ کرتی ہیں اور وہ مستقبل کے لئے آسرا ہے۔ حکومت تلنگانہ ۴۰,۰۰۰/- کروڑ روپئے سے مختلف بہبودی اسکیمات کو روبعمل لارہی ہے۔ ملک بھر میں' بہبودی پروگرامس کی بابت رقم کے خرچ کرنے میں تلنگانہ پہلے مقام پر ہے۔

۳۸۔ بے یارومددگار غریبوں کی صیانت کے لئے حکومت آسرا وظائف فراہم کررہی ہے۔ حکومت نے وظیفہ کی رقم میں ۱۰۰۰/- روپئے سے بڑھا کر ۲۰۱۶/- روپئے کردیا ہے جو معمر شہریوں' بیواؤں' بیڑی مزدوروں فلیریا کے متاثرین' تنہا خواتین' ہینڈلوم بافندوں' تاڑی تاسندوں' ایڈس سے متاثرہ افراد کو دیے جارہے ہیں۔ معذورین کے وظائف میں ماہانہ ۱۵۰۰/- روپئے سے ۳۰۱۶/- روپے تک اضافہ کردیا گیا ہے۔ انتخابی منشور میں کئے گئے وعدہ کے مطابق' میں یہاں بڑے فخر سے یہ اعلان کرتا ہوں کہ سال ۲۱-۲۰۲۰ سے وظائف پیرانہ سالی ۵۷ سال سے زائد عمر کے تمام مستحق افراد کو دیے جائیں گے۔ اس فیصلے کے سبب ریاست میں آسراء وظائف کے استفادہ کنندگان کی موجودہ تعداد ۳۹,۴۱,۹۷۶ استفادہ کنندگان سے بڑھ جائے گی۔ آسرا وظائف کے لئے سابقہ موازنہ میں ۹,۴۰۲ کروڑ روپئے کی رقم کے مقابل موازنہ میں' ۱۱,۷۵۸ کروڑ روپئے کی رقم کی تجویز کی گئی ہے۔

بہبودی درج فہرست اقوام' درج فہرست قبائل:

۳۹۔ اس مضبوط ایقان کے ساتھ کہ سماجی انصاف اُسی وقت حاصل ہوگا جب ترقی کے ثمرات مظلوم طبقات تک پہونچیں گے' تلنگانہ حکومت ایس سی' ایس ٹی بہبود کو اعلیٰ ترجیح دے رہی ہے۔ یہ ایک ناقابل تردید سچ ہیکہ آج بھی درج فہرست اقوام' درج فہرست قبائل غربت کے شکنجہ میں ہیں۔ حکومت درج فہرست اقوام' درج فہرست قبائل کی سماجی' مالیاتی و سیاسی ترقی کے لئے مرحلہ وار طریقہ پر جدوجہد کررہی ہے۔

۴۰۔ ایک ایس سی/ایس ٹی خصوصی ترقیاتی فنڈ قانون نافذ کیا گیا جو کہ ملک میں درج فہرست اقوام و درج فہرست قبائل کی ترقی کے لئے رول ماڈل بن گیا۔ سخت قواعد وضع کئے گئے تا کہ درج فہرست اقوام و درج فہرست قبائل کے لئے مختص کردہ فنڈز' بغیر کسی منتقلی کے مکمل طور پر خرچ کئے جائیں۔ یہ قانون اس امر کو محکوم کرتا ہے کہ' ایک سالانہ موازنہ میں مختص کردہ فنڈز اسی مالیاتی سال میں مکمل طور پر خرچ نہ کئے جائیں تو وہی موازنہ آنے والے مالیاتی سال کے لئے آگے کیا جاسکتا ہے۔ درج فہرست اقوام کے فنڈز شفافیت کے ساتھ اور جوابدہی کے تصور کے ذریعہ خرچ کئے جارہے ہیں۔ مالیاتی سال ۱۹۔۲۰۱۸ میں درج فہرست اقوام' درج فہرست قبائل پر خرچ کردہ اخراجات کی بابت مکمل تفصیلات اور جامع معلومات' معزز اراکین کو' تقریر موازنہ کے نقول کے ساتھ' پین ڈرائیو کے ذریعہ فراہم کئے گئے ہیں۔ میں معزز اراکین سے ان کے متعلقہ حلقہ انتخاب اسمبلی ان تفصیلات کی جانچ کرنے کی درخواست کرتا ہوں۔ میں یہ اعلان کررہا ہوں کہ' درج فہرست اقوام اور درج فہرست قبائل کے لئے اخراجات مختص کرنے کی حکومت کے وعدہ کی یہ مثال ہے۔ حکومت درج فہرست اقوام کے ۲۶۸ اور درج فہرست قبائل کے ۱۶۹ اقامتی اسکولس چلارہی ہے۔ حکومت' درج فہرست اقوام و درج فہرست قبائل کی بیرون ملک تعلیم کے حصول کے لئے' ڈاکٹر بی۔ آر۔ امبیڈکر اوورسیز اسکالرشپ اسکیم کے نام سے ۲۰ لاکھ روپئے کی حد تک اسکالر شپ دے رہی ہے۔ درج فہرست اقوام و درج فہرست قبائل کے گھریلو اغراض کی بابت ۱۰۱ یونٹس تک مفت برقی فراہم کی گئی ہے۔ درج فہرست اقوام' درج فہرست قبائل کارپوریشنس کے ذریعہ دئے گئے قرضہ جات اور مائکرو آبپاشی پروگرامس کی امداد کو دوگنا کردیا گیا ہے۔ حکومت تلنگانہ' مارکٹ کمیٹی صدر نشینوں کے عہدہ کے لئے درج فہرست اقوام' درج فہرست قبائل کی بابت تحفظات پر عمل کررہی ہے جو اس سے قبل کبھی نہیں ہوا۔

۴۱۔ ٹی ایس پرائڈ اور سی ایم ایس ٹی ای آئی اسکیمات کے تحت درج فہرست اقوام اور درج فہرست قبائل کے صنعت کاروں کی حوصلہ افزائی کی جارہی ہے۔ سرمایہ کاری' ضروری تربیت اور انفرادی ترغیبات میں انہیں مراعات فراہم کئے جارہے ہیں۔ اس سال پرجوش صنعت کاروں کو ۳۳۸ کروڑ روپے کی رقم کے صنعتی ترغیبات دیئے گئے۔ حکومت نے' درج فہرست قبائل کی جانب سے اُن کے تانڈوں کو اور آدی واسی گوڈیمس کو خصوصی گرام پنچایتوں کی حیثیت میں تبدیل کرنے کی طویل مانگ کو پورا کیا ہے۔ حکومت نے سمکا سرلما میڈارم جاترا کو شاندار طور پر منانے کے لئے جہاں درج فہرست قبائل کی اکثریت حصہ لیتی ہے۔/۷۵ کروڑ روپئے کی رقم خرچ کی ہے۔

۴۲۔ درج فہرست اقوام کے خصوصی ترقیاتی فنڈ کے لئے اس موازنہ میں ۱۶,۵۳۴٫۹۷ کروڑ روپے اور درج فہرست خصوصی قبائل کے خصوصی ترقیاتی فنڈ کے لئے اس موازنہ میں ۹,۷۷۱٫۲۷ کروڑ روپے کی تجویز کی گئی ہے۔

اقلیتی بہبود:

۴۳۔ درج فہرست اقوام و درج فہرست قبائل کی طرح' مسلم اقلیتیں بھی شدید غربت کا شکار ہیں۔ حکومت نے درج فہرست اقوام اور درج فہرست قبائل کی طرح اقلیتوں کے لئے بھی بہبودی اسکیمات اور مالیاتی ترغیبات کی عمل آوری کے لئے خصوصی مراعات' سہولتیں دینے کا پالیسی ساز فیصلہ کیا ہے۔ اس فیصلہ کی بناء پر اقلیتی طلباء نے بھی فیس بازادائیگی کی شکل میں تاحال ۱۳۷ کروڑ روپے کا اضافی فائدہ حاصل کیا ہے۔ مساجد میں خدمات انجام دینے والے آئمہ اور موذنین کو ۵۰۰۰/- روپئے اعزازیہ دیا جارہا ہے۔ رمضان اور کرسمس تہواروں کے موقع پر نئے کپڑے تقسیم کئے جارہے ہیں۔ اقلیتی نوجوانوں کے خود روزگار کے لئے خصوصی اسکیمات روبعمل لائی جارہی ہیں۔ شہر حیدرآباد کے نامپلی میں انیس الغرباء یتیم خانہ کے لئے نئی عمارت کی تعمیر کا کام جاری ہے۔ ٹی ایس پرائم کے نام سے اقلیتی صنعتکاروں کو خصوصی ترغیبات فراہم کئے گئے ہیں۔ اقلیتی طلباء کے لئے ۲۰۴' اقامتی اسکولس چلائے جارہے ہیں آئندہ تعلیمی سال سے' ۷۱ اقلیتی جونیئر کالجس شروع کئے جائیں گے۔ سمندر پار تعلیم کے لئے اقلیتی طلباء کو اسکالرشپس فراہم کئے گئے ہیں۔

۴۴۔ شادی مبارک اسکیم کے ذریعہ تاحال ۱,۴۴,۳۰۱ اقلیتی خواتین نے استفادہ کیا ہے۔ مالی سال ۲۰۔۲۰۱۹ میں اقلیتی بہبود کے لئے فراہم کی ۱,۳۶۹ کروڑ روپئے کی رقم اس ماہ کے اختتام تک مکمل خرچ کی جائے گی۔

۴۵۔ اقلیتوں کی بہبود کے لئے اس موازنہ میں' ۱,۵۱۸٫۰۶ کروڑ روپئے کی رقم کی تجویز کی گئی ہے۔

بہبودی پسماندہ طبقات:

۴۶۔ حکومت نے پسماندہ طبقات کو' جن کا طبقاتی پیشوں' دستکاریوں پر انحصار ہے' ان کی زندگیوں میں تبدیلی لانے کے لئے جامع منصوبہ عمل کا آغاز کیا ہے۔ اس کے ذریعہ دیہی معیشت میں نئی جان ڈالی جائے گی۔

ہتھ کرگھا بنکروں کی بہبود:

۴۷۔ تلنگانہ حکومت' ہتھ کرگھا بنکروں کی زندگیوں میں نیا جوش پیدا کرچکی ہے۔ حکومت کپاس کے سوت' کیمیکلس اور رنگوں پر ۵۰ فیصد کی سبسیڈی دے رہی ہے۔ حکومت انہیں بتکماں ساڑیوں کی بنکاری کا کام حوالے کرتے ہوئے روزگار فراہم کررہی ہے۔ ہتھ کرگھا اور برقی کرگھا انجمنوں کو حکومت کی طرف سے کپڑوں کی خریدی کا آرڈر دیا گیا ہے۔ برقی کرگھوں کو عصریانے اور پیداوار میں اضافہ کے لئے اقدامات کئے گئے ہیں۔ حکومت نے برقی کرگھا بنکروں کو ہر ماہ ۱۵,۰۰۰/- روپئے سے کم اجرت نہ دینے کے لئے برقی کرگھا انتظامیہ کو آمادہ کیا ہے۔

گولا کروماس کی بہبود:

۴۸۔ گولا کروماس طبقہ کا پیشہ بھیڑ پالن تھا جو عرصہ دراز سے نفع بخش ہے۔ تلنگانہ میں گوشت کی پیداوار میں خود مکتفی ہونے اور گولا کروماس کی آمدنی میں قابل لحاظ اضافہ کے مقصد سے حکومت نے بھیڑوں کی تقسیم کا کام کیا جو تاریخ میں کبھی نہیں

کیا گیا تھا۔ ریاست بھر میں ۷۶,۹۲,۶۷۸ بھیڑیں تقسیم کی گئیں۔ ان بھیڑوں نے ۷۰,۸۸,۰۰۰ بچے جنم دیئے ہیں نیز ریاست اور گولا کروماس کے لئے ۳,۱۸۹٫۶۰ کروڑ روپیے کی رقم فراہم کی گئی۔

تاڑی تاسندوں کی بہبود:

۴۹۔ حکومت نے تاڑی تاسندوں کے طبقہ کی بہبود کے لئے کئی اقدامات کئے ہیں۔ حکومت کا یہ خیال ہے کہ تاڑی تاسندوں کے لئے روزگار کے مواقع میں خالص نیرا کی فروخت کے ذریعہ اضافہ کیا جائے جس کے لئے خصوصی پالیسی کا اعلان کیا گیا ہے۔ درختوں پر محصول کے خاتمہ اور پرانے بقایاجات کو برخواست کرنے سے تاڑی تاسندوں کو راحت ملی ہے۔ پالمیر ا اور کھجور کے درختوں کی شجر کاری ہریتا ہارم پروگرام کے حصہ کے طور پر سرگرمی سے جاری رکھی جارہی ہے۔ حادثاتی موت سے دوچار ہونے والے تاڑی تاسندوں کے خاندانوں کو حکومت کی جانب سے ۔/۶,۰۰,۰۰۰ روپے ایکس گریشیاء دیا جارہا ہے۔

ماہی گیروں کی بہبود:

۵۰۔ حکومت نے تلنگانہ میں ماہی پروری کو صنعت کے طور پر ترقی دینے کے لئے کئی اقدامات کئے ہیں۔ سمکیات صنعت کی ترقی کے لئے ریاست میں تالابوں کی بحالی اور نئے ذخائر آب کی تعمیر اور دریائے گوداوری کے ۱۵۰ کیلومیٹر طویل رقبہ کو دائمی دریا میں تبدیل کرتے ہوئے مواقع بڑھائے گئے ہیں۔ حکومت نے تاحال کروڑوں تخم ماہی سربراہ کئے ہیں جس پر ۱۵۵٫۶۴ کروڑ روپے لاحق ہوئے ہیں۔ ان اقدامات کے نتیجہ میں ریاست میں سال ۱۷-۲۰۱۶ میں ۱٫۹۹ لاکھ ٹن ماہی پیداوار کے برخلاف سال ۱۹-۲۰۱۸ میں ۲٫۹۴ لاکھ ٹن پیداوار کا اضافہ ہوا۔

۵۱۔ حکومت اس مالیاتی سال کے لئے ۱۰ کروڑ تخم جھینگا اور ۹۰ کروڑ تخم ماہی سربراہ کرنے کا نشانہ رکھتی ہے ریاست بھر میں ۲۸ تخم ماہی کے پیداواری مراکز کی جدیدکاری کے لئے ۲۰ کروڑ روپے لاحق ہوئے۔ ماہی گیر خواتین امداد باہمی انجمنیں برائے مارکٹنگ سہولیات' جالوں اور گاڑیوں کی بابت گزشتہ تین برسوں میں ۷۵۰ کروڑ روپے کی' لاحق ہوئی۔ ریاستی حکومت کی جانب سے کئے گئے اقدامات کے سبب ماہی گیروں کی اوسط آمدنی میں قابل لحاظ اضافہ ہے۔ ماہی گیروں کی اوسط آمدنی میں سال ۱۷-۲۰۱۶ میں ۴۸,۰۰۰ روپے کے برخلاف سال ۱۹-۲۰۱۸ میں ۱,۰۰۰ روپے کا اضافہ ہوا ہے۔

۵۲۔ اس موازنہ میں ہم محکمہ افزائش مویشیاں و سمکیات کی ترقی کیلئے ۱,۵۸۶٫۳۸ کروڑ روپے تجویز کررہے ہیں۔

بی سیز کے لئے کلیان لکشمی۔۔اضافی فنڈس:

۵۳۔ کلیان لکشمی اسکیم کے تحت پسماندہ طبقات سے تعلق رکھنے والے استفادہ کنندگان کی تعداد میں اضافہ ہورہا ہے۔ حکومت نے حسبہٗ فنڈس میں اضافہ کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔ ۲۱-۲۰۲۰ میں ۶۵۰ کروڑ روپے اضافی مختص کرنے کی تجویز رکھی گئی ہے۔ اس موازنہ میں ۱,۳۵۰ کروڑ روپے مختص کرنے کی تجویز ہے۔

بہبودی انتہائی پسماندہ طبقات:

۵۴۔ مستحکم پیشے اور مستحکم زندگی کے بغیر آج کے دور میں بھی بعض طبقات سے تعلق رکھنے والے افراد خانہ بدوشوں کی طرح زندگی گزار رہے ہیں۔ سابقہ حکومت کی جانب سے ان میں سے بیشتر طبقات کی نشاندہی نہیں کی گئی تھی۔ انتہائی پسماندہ طبقات کی پریشانی کے پیش نظر ان کی جامع ترقی کے لئے حکومت نے خصوصی انتہائی پسماندہ طبقات کارپوریشن قائم کیا ہے۔

۵۵۔ اس موازنہ میں ایم بی سی کارپوریشن کے لئے ۵۰۰ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

اماں گورا وا بھون:

۵۶۔ حکومت' ریاست کے تمام طبقات کی خودداری میں اضافہ کرنے کی غرض سے شہر حیدرآباد میں عمارتیں تعمیر کررہی ہے۔ یہ عمارتیں ان طبقات کی تعلیمی' ثقافتی اور سماجی ترقی میں تعاون کریں گی جس سے ان کے درمیان اتحاد پروان چڑھے گا۔ حکومت عمارات کی جلد از جلد تعمیر کے لئے تمام ضروری اقدامات کررہی ہے۔

۵۷۔ اس موازنہ میں' مجموعی طور پر بہبودی پسماندہ طبقات کے لئے ۴,۳۵۶٫۸۲ کروڑ روپے تجویز کئے گئے ہیں۔

بہبودی خواتین واطفال:

۵۸۔ آج عالمی یوم خواتین ہے۔ ڈاکٹر بی۔ آر۔ امبیڈکر نے کہا تھا کہ سماج کی ترقی کا پیمانہ سماج میں خواتین کی ترقی کی سطح ہے۔ ان کے الفاظ کو یاد کرتے ہوئے' اس موقع پر میں حکومت کی جانب سے تلنگانہ ریاست کی تمام خواتین کو تہہ دل سے مبارکباد دیتا ہوں۔

۵۹۔ خواتین کی مجموعی ترقی' انہیں بااختیار بنانے اور تحفظ و سلامتی کی غرض سے اور ان کی خودداری کی حفاظت کے لئے حکومت کئی فیصلے کررہی ہے اور انہیں روبہ عمل لارہی ہے۔ حکومت آروگیہ لکشمی پروگرام کے ذریعہ حاملہ خواتین' دودھ پلانے والی خواتین اور بچوں کو یومیہ اساس پر انڈے اور دودھ جیسی مناسب تغذیہ بخش غذا فراہم کررہی ہے۔ حکومت اماواڑی گاڑیوں کے ذریعہ حاملہ خواتین کو دواخانہ تک اور پھر گھر تک پہنچانے کے لئے مفت حمل و نقل کی سہولت فراہم کررہی ہے۔ کے سی آر کٹس کے ذریعہ مالی مدد فراہم کی جارہی ہے۔ مارکیٹ کمیٹیوں میں خواتین کے لئے ۵۰ فیصد تحفظات فراہم کئے گئے ہیں۔ پولیس بھرتی میں ۳۳ فیصد تحفظات کو روبہ عمل لایا گیا ہے۔ تنہا خواتین اور بیڑی ورکرس کو ۔/۲۰۱۶ روپے کی رقم

بطور وظیفہ فراہم کی جارہی ہے جو ملک میں کہیں بھی نہیں ہے۔ حکومت' ایس سی' ایس ٹی' بی سی طالبات کے لئے ۵۳ ڈگری گروکل کالجس چلارہی ہے۔ طالبات کو حکومت کی جانب سے صحت وصفائی کی کٹس فراہم کی جارہی ہیں۔ خواتین پر ہونے والے مظالم پر قابو پانے کے لئے خواتین تحفظ سیلس' شی ٹیمیں' خصوصی خواتین پولیس فورس کام کررہی ہیں۔ خواتین کو ہراساں کرنے والے ملزمین کے خلاف حکومت کی جانب سے سخت کارروائی کی جارہی ہے۔

۶۰۔ حکومت نے اس موازنہ میں خواتین کے اپنی مدد آپ گروپوں کو بلا سودی قرضہ جات فراہم کرنے کے لئے ۱۲۰۰ کروڑ روپے تجویز کئے ہیں۔

مضبوط قانون پنچایت راج:

۶۱۔ حکومت' تلنگانہ میں دیہی طرز زندگی کو تبدیل کرنے کے لئے جامع دیہی پالیسی کو روبہ عمل لارہی ہے۔ پنچایت راج نظام جو تحریک کی حیثیت سے شروع کیا گیا' اس کے مقصد کی افادیت کھو بیٹھا اور گزرتے ہوئے وقت کے ساتھ فرسودہ ہوگیا ہے۔ حکومت نے دیہی ترقی میں گرام پنچایتوں کو حرکیاتی بنانے کے لئے کئی اصلاحات کئے ہیں۔ اس کے حصہ کے بطور' حکومت تلنگانہ کی جانب سے نیا قانون پنچایت راج نافذ کیا گیا ہے۔ حکومت نے محکمہ پنچایت راج میں پنچایت سکریٹری سے ضلع پنچایت عہدیدار تک ہمہ وقتی طور پر تمام سطحوں پر تمام مخلوعہ جائیدادوں کو پُر کیا ہے۔ عہدیداروں اور عوامی نمائندوں کو جوابدہ بنایا گیا ہے۔ یہ قانون عوامی نمائندوں اور عہدیداروں کے خلاف ان کے فرائض سے غفلت کی صورت میں سخت کارروائی کے لئے وضع کیا گیا ہے۔ پنچایتوں کے تنازعات کو حل کرنے کے لئے علیحدہ ٹریبونل قائم کیا گیا ہے۔

پلے پرگتی۔ ۳۰ ایامی منصوبہ:

۶۲۔ حکومت نے مواضعات کی ترقی کے لئے اور دیہاتوں میں سبزہ زار اور صفائی کو برقرار رکھنے کے لئے منصوبے تیار کرنے کی بابت دو مرحلوں میں "پلے پرگتی" پروگرام منعقد کیا ہے۔ پلے پرگتی کے حصہ کے طور پر ریاست بھر میں عوامی شراکت داری کے ساتھ منصوبے تیار کئے گئے ہیں۔ ہر موضع کے لئے ایک ٹریکٹر' ایک نرسری' ایک شمشان گھاٹ اور کچرا ڈالنے کا مقام فراہم کرنے کے اقدامات کئے جارہے ہیں۔ یہ ایک انقلابی قدم ہے۔ میں فخر کے ساتھ اعلان کرتا ہوں کہ تاحال تلنگانہ کے علاوہ ہندوستان کی کسی دوسری ریاست میں اس طرح کی سہولیات دستیاب نہیں ہیں۔ پلے پرگتی کے حصہ کے طور پر ہریتا منصوبے تیار کئے گئے۔

۶۳۔ عوام پلے پرگتی کے ذریعہ اتحاد کی ان کی طاقت کی عظمت سے روشناس ہوئے ہیں۔ عوام شرم دانم میں سرگرمی سے حصہ لے رہے ہیں۔ عوام اس سوچ کے ساتھ آگے بڑھ رہے ہیں کہ انہیں خود ان کے موضع کو صاف ستھرا رکھنا چاہئے۔ اس نے پلے پرگتی مواضعات میں دو مراحل میں نمایاں تبدیلی لائی ہے۔ حکومت عوامی نمائندوں اور عہدیداروں سے خواہش کررہی ہے کہ وہ اس عزم کے ساتھ مثالی مواضعات بنائیں۔

دیہی ترقی کے لئے فنڈس کا اختصاص:

۶۴۔ گرام پنچایتوں کو مستحکم کرنے کے لئے حکومت موازنہ میں راست طور پر مناسب فنڈس مختص کررہی ہے۔ ریاستی حکومت' حکومت ہند ساتھ ہی ساتھ فینانس کمیشن کے فنڈس کے مساوی فنڈس فراہم کررہی ہے۔ ایم جی این آر ای جی ایس کے تحت حکومت ہر ماہ اشیاء کی خریدی کی بابت ۶۵ کروڑ روپے مختص کررہی ہے۔ حکومت نے مواضعات میں ۶۰۰ کروڑ روپے کے مصارف سے سی سی سڑکیں بچھانے کے کاموں کا آغاز کیا ہے۔ حکومت نے پنچایتوں میں ۳۶,۰۰۰ صفائی کرمچاریوں کی تنخواہیں ۸,۵۰۰/- روپے تک بڑھادیئے ہیں۔ حکومت نے گرام پنچایتوں میں کام کرنے والے عملہ کا لائف انشورنس کوریج کرنے کے لئے ۲ لاکھ روپے فراہم کئے ہیں۔

۶۵۔ اس موازنہ میں محکمہ پنچایت راج اور دیہی ترقیات کیلئے ۲۳,۰۰۵ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

نیا بلدی قانون:

۶۶۔ تلنگانہ میں شہریانہ کا عمل تیز رفتار ہوگیا ہے اس لحاظ سے شہروں کی منصوبہ بند انداز میں توسیع ہونی چاہئے۔ موزوں منصوبوں پر عمل کے بغیر' شہروں کا پھیلاؤ بے ہنگم انداز میں ہورہا ہے جس کے نتیجہ میں مشکلات' گندگی اور گندی بستیوں کا پھیلاؤ ہورہا ہے۔ حکومت نے رکاوٹوں کو دور کرنے اور بلدیات کی کارکردگی میں شفافیت کے حصول کے لئے نیا بلدی قانون روبہ عمل لایا ہے۔ اس نئے قانون میں عہدیداروں اور عوامی نمائندگان کے فرائض اور سرگرمیوں کی واضح نشاندہی کی گئی ہے۔ حکومت نے جائیدادوں کی قدر کا تخمینہ کرنے کے لئے خود معلنہ طریقہ کار نافذ کیا۔ حکومت ٹی ایس۔ آئی پاس کے طرز پر عمارات کی تعمیر کی اجازت سہولت بخش انداز میں دینے کیلئے ٹی ایس۔ بی پاس سسٹم کو روبہ عمل لانے والی ہے۔

پٹنا پرگتی:

۶۷۔ حکومت نے سبزہ زار کو برقرار رکھنے' صفائی کو بہتر بنانے اور شہروں کی منصوبہ بند انداز میں ترقی کی راہ پر گامزن کرنے کے لئے پٹنا پرگتی پروگرام منعقد کیا۔

۶۸۔ قصبات اور شہروں میں عوامی بیت الخلاؤں کی کمی کی وجہ سے عوام بالخصوص خواتین کو مسائل درپیش ہیں۔ حکومت نے اس مسئلہ سے نمٹنے کیلئے سرکاری اراضیات پر عوامی بیت الخلاء تعمیر کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔ عوامی نمائندوں اور عہدیداروں کو تمام قصبوں اور شہروں میں درکار بیت الخلاؤں کی اندرون تین ماہ تعمیر کرنے کیلئے واضح ہدایات جاری کردی گئی ہیں۔

۶۹۔ حکومت' خشک وتر کچرا اکٹھا کرنے اور اس کی منتقلی کے لئے گاڑیاں فراہم کررہی ہے۔ کچرا ڈالنے کے مقامات کے لئے زمین حاصل کرنے اور تعمیر شروع کرنے کی کوشش کی جارہی ہے۔ مواضعات میں شکستہ برقی کھمبوں اور تاروں کو

تبدیل کیا جارہا ہے۔ وائیکنٹا دھماس' مربوط مارکیٹ عمارات' پارکس' اوپن جمس اور کھیل کے میدانوں کے قیام کے لئے اراضیات کی نشاندہی کی جارہی ہے۔ حکومت' آٹو اور ٹیکسیاں ٹھہرانے' خوانچہ فروشوں کے لئے علیٰحدہ زونس قائم کرنے کے سلسلہ میں اراضیات مختص کررہی ہے تا کہ وہ کاروبار کرسکیں۔ شہروں اور قصبات کی ترقی کے لئے حکومت ہر ماہ ۱۴۸ کروڑ روپے جاری کررہی ہے۔ شہری مشن بھگیرتا اسکیم کے تحت باقی ۳۸ بلدیات کے لئے ہم ۸۰۰ کروڑ روپے کی تجویز پیش کررہے ہیں۔

۷۰۔ اس موازنہ میں بلدی محکمہ کے لئے ۱۴٫۸۰۹ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

<u>شہر حیدرآباد کی ترقی</u>

۷۱۔ حیدرآباد' تلنگانہ کا نگینہ ہے۔ ۴۰۰ سالہ تاریخ کے ساتھ یہ شہر رہنے بسنے کے لئے بہترین اور موزوں شہر کی حیثیت سے نام اور شہرت رکھتا ہے۔ حیدرآباد' جہاں معتدل موسمی حالات اور کاسموپولیٹن ماحول پایا جاتا ہے' عالمی سطح پر شہرت اور ستائش حاصل کررہا ہے۔ سابقہ مشترکہ ریاست کی جانب سے اختیار کردہ غیر محتاط پالیسیوں کے سبب شہر کی زندگی ہنگاموں سے پُر ہوچکی ہے۔ آبادی کے اضافہ کے تناسب سے سہولیات کو بہتر نہیں بنایا گیا ہے۔

۷۲۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے ہندوستان میں چھ میٹرو شہروں کی ترقی کے لئے خصوصی فنڈس عطا کرنے کے لئے مرکزی حکومت سے درخواست کی ہے۔ مرکزی حکومت نے حیدرآباد اور دوسرے شہروں کے لئے خصوصی فنڈس نہیں دیئے ہیں۔ تاہم تلنگانہ حکومت نے یہ تخمینہ کیا ہے کہ دارالحکومت شہر میں جو کہ بین الاقوامی شہر میں تبدیل ہورہا ہے' ترقیاتی کام انجام دینے کے لئے اگلے پانچ برسوں میں ۵۰٫۰۰۰ کروڑ روپے درکار ہوں گے۔ اس موازنہ میں' موسیٰ ندی کی صفائی انجام دینے اور موسیٰ ندی فرنٹ پراجکٹ اور حیدرآباد شہری علاقہ جات دیگر تمام خصوصی پراجکٹس کے لئے ۱۰٫۰۰۰ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

۷۳۔ حیدرآباد میٹرو ریل دہلی کے بعد سب سے بڑے میٹرو ریل پراجکٹ کی حیثیت سے تاریخی کتابوں کی زینت بن چکا ہے۔ قبل ازیں' میٹرو ریل میاں پور تا ایل بی نگر' ناگول تا امیر پیٹ' امیر پیٹ تا رائے درگم چلائی جارہی ہے۔ حال ہی میں میٹرو ریل نے جوبلی بس اسٹیشن سے املی بن تک اس کی خدمات کا آغاز کیا ہے۔ باقی پانچ کیلومیٹرس پرانے شہر کا احاطہ کرتے ہیں جو جلد مکمل کرلئے جائیں گے۔ دوسرے مرحلہ میں' رائے درگم تا شمس آباد اور بی ایچ ای ایل تا لکڑی کا پل میٹرو ریل کے لئے منصوبے تیار کئے جارہے ہیں۔

<u>شعبہ تعلیم:</u>

۷۴۔ سماج کی تبدیلی کے لئے تعلیم ایک بڑا وسیلہ ہے۔ نظر انداز کئے گئے طبقات کو بااختیار بنانے میں تعلیم مددگار ثابت ہوگی۔ چنانچہ' غریب عوام کو بین الاقوامی معیارات کے ساتھ تعلیم فراہم کرنے کے نقطہ نظر سے' حکومت نے بڑے پیمانے پر اقامتی تعلیمی ادارہ جات شروع کئے ہیں۔ حکومت ایس سی' ایس ٹی' بی سی اور اقلیتی طلباء کے لئے ۹۵۹ اقامتی تعلیمی ادارہ جات چلارہی ہے تا کہ انہیں اعلیٰ معیاری تعلیم کے ساتھ ساتھ تغذیہ بخش خوراک اور رہائش فراہم کی جائے۔

۷۵۔ حکومت' بیرون ممالک میں تعلیم حاصل کرنے والے ایس سی' ایس ٹی' بی سی اور اقلیتی طلباء کے لئے ۲۰ لاکھ روپے تک کی سمندر پار اسکالرشپس فراہم کررہی ہے۔

۷۶۔ اس موازنہ میں فیس بازادائیگی کی بابت ۲٫۶۵۰ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

۷۷۔ میں معزز اراکین سے اس بات پر توجہ دینے کی اپیل کرتا ہوں کہ حکومت' اقامتی اسکولس' فیس بازادائیگی' اسکالرشپس کی برقراری کے لئے محکمہ تعلیم کے فنڈس کے علاوہ مختلف شعبوں کے بہبودی فنڈس سے بھی خرچ کررہی ہے تا کہ ریاست میں تعلیم کو بہتر بنایا جائے۔

۷۸۔ اس موازنہ میں محکمہ اسکولی تعلیم کے لئے ۱۰٫۴۲۱ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

۷۹۔ اس موازنہ میں محکمہ اعلیٰ تعلیم کے لئے ۱٫۷۲۳٫۲۷ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

<u>مکمل خواندگی:</u>

۸۰۔ سماجی بیداری صرف خواندگی کے ذریعہ ہی ممکن ہے۔ مکمل خواندگی حاصل کرنے کے لئے عزت مآب وزیر اعلیٰ نے ''ہر شخص۔ ایک کو پڑھائے'' کا ترغیبی نعرہ دیا ہے۔ ریاست میں ناخواندگی کے خاتمہ کے لئے پروگرامس کو قطعیت دی جارہی ہے۔ اس موازنہ میں اس مقصد کے لئے ۱۰۰ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔

<u>صحت و طبابت کا شعبہ:</u>

۸۱۔ حکومت نے صحت مند تلنگانہ بنانے کے مقصد کے ساتھ صحت عامہ کے شعبہ کی ترقی کے لئے جامع اقدامات کئے ہیں۔ کے سی آر کٹ اسکیم سے شاندار نتائج حاصل ہوئے ہیں۔ ادارہ جاتی زچگیوں کی تعداد میں ۲۲ فیصد تک اضافہ ہوا۔ حکومت نے سرکاری دواخانوں میں ۴۰ ڈائیلاسس سنٹرس' ۲۰ انتہائی نگہداشت یونٹس فراہم کئے ہیں۔ اس کے علاوہ ۳۰۵ معیاری لیبر رومس' ۲۰۰ اماں واڑی گاڑیاں فراہم کی گئی ہیں۔ حکومت کی جانب سے کئے گئے کوششوں کے سبب سرکاری صحت خدمات پر عوام کا اعتماد بڑھا ہے اور سرکاری دواخانوں میں شریک مریضوں کی تعداد میں ۲۰ فیصد تک کا اضافہ ہوا۔

۸۲۔ قبل ازیں' ریاست میں صرف ۵ میڈیکل کالجس تھے۔ حکومت نے ۴ نئے میڈیکل کالجس قائم کئے جس کے بعد ریاست میں میڈیکل کالجس کی تعداد میں ۹ تک کا اضافہ ہوگیا۔

۸۳۔ شہر حیدرآباد میں ۱۱۸ بستی دواخانے طبی سہولتیں فراہم کررہے ہیں۔ بستی دواخانوں کے بارے میں عوام سے بہتر ردعمل مل رہا ہے۔ یہ غریبوں کے لئے بے حد مفید ہیں۔ حکومت نے بستی دواخانوں کی تعداد کو ۳۵۰ تک بڑھانے کا فیصلہ کیا ہے۔ اس کے ساتھ ہی حکومت جلد ہی مزید ۲۳۲ بستی دواخانے شروع کرے گی۔ اس کے ذریعہ ہر ڈیویژن حکومت کے لئے ۲ بستی دواخانے شروع کرنے کے علاوہ حکومت ایسے مقامات پر جہاں ایس سیز، ایس ٹیز، اقلیتیں اور غریب عوام رہتے ہیں، وہاں مزید بستی دواخانے قائم کرے گی۔

۸۴۔ حکومت تلنگانہ نے آنکھ سے متعلق امراض کے علاج کیلئے کنٹی ویلگو پروگرام کے نام سے آنکھوں کے معائنہ کی ایک زبردست مہم منعقد کی ہے۔ ایک کروڑ ۵۴ لاکھ افراد کی آنکھوں کی جانچ کی گئی اور ضرورت مندوں میں ادویات اور عینکیں تقسیم کی گئیں۔

۸۵۔ حکومت عنقریب کان، ناک، حلق اور دندان سے متعلق بیماریوں کی تشخیص کیلئے کنٹی ویلگو کے خطوط پر عنقریب ایک خصوصی منصوبہ عمل کا آغاز کرے گی۔ حکومت ہر شہری کا احاطہ کرتے ہوئے طبی جانچ کرنے اور تلنگانہ کی صحت کا زائچہ تیار کرنے کے لئے اقدامات کررہی ہے۔

۸۶۔ نیتی آیوگ کی جانب سے یہ اعلان کرنے کے بعد ملک بھر میں ریاست تلنگانہ کو معیاری صحت کیلئے تیسرا مقام حاصل ہوا ہے، طبی خدمات ایک ایسی مثال ہے جسے حکومت نے عوامی صحت کو بہتر بنانے کے لئے شروع کیا ہے۔ جس سے اچھے نتائج برآمد ہوئے ہیں۔

۸۷۔ شعبہ صحت کے لئے موازنہ میں ٦,١٨٦ کروڑ روپے کی رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

۸۸۔ ریاست میں کرونا وائرس کے بارے میں کافی بحث و مباحثہ ہو رہا ہے۔ حکومت کرونا وائرس کے ریاست میں پھیلاؤ کو روکنے کے لئے تمام اقدامات کررہی ہے۔ ماہرین کا یہ خیال ہے کہ موسم گرما کی شدت میں اس وائرس کے باقی رہنے کا کوئی موقع نہیں ہے۔ چونکہ ہماری ریاست میں موسم گرما کا آغاز ہوگیا ہے اس لئے گھبرانے کی کوئی ضرورت نہیں ہے۔ مزید یہ کہ حکومت نے تمام احتیاطی اقدامات بھی کئے ہیں میں عوام سے یہ درخواست کرتا ہوں کہ کرونا وائرس سے متعلق پھیلنے والی افواہوں پر یقین نہ کرے۔

برقی شعبہ میں کامیابی:

۸۹۔ تلنگانہ کی تشکیل کے بعد ریاستی حکومت نے برقی کے شعبہ میں کافی ترقی کی ہے۔ ریاست کی تشکیل کے بعد کے ابتدائی سال کے دوران درپیش سب سے بڑا چیلنج برقی بحران کا تھا۔ کئی گھنٹوں کے لئے برقی کی کٹوتی اور برقی کی قلت کے سبب تمام شعبہ جات پر شدید متاثر تھے۔ برقی کا یہ مسئلہ ریاست کی ترقی کے لئے ایک بڑی رکاوٹ بن چکا تھا اور ہمارے عزت مآب وزیراعلیٰ نے اسے حل کرنے کو ایک چیلنج کے طور پر قبول کیا۔ برقی کے مسائل کو حل کرنے کے لئے مختصر مدتی، وسط مدتی اور طویل مدتی حکمت عملیوں پر غور کیا گیا اور اس پر عمل آوری کی گئی جس کے نتیجہ میں ایک مختصر مدت کے دوران ریاست تلنگانہ نے برقی کے مسائل پر قابو پالیا۔ آج ہم تمام شعبہ جات کو بلا رکاوٹ چوبیس گھنٹے برقی سربراہ کرنے کے قابل ہیں۔ تلنگانہ ریاست کسانوں کو ۲۴ گھنٹے مفت برقی سربراہ کرتے ہوئے ملک میں واحد ریاست کی حیثیت سے فخر کے ساتھ ٹھہری ہوئی ہے۔

۹۰۔ تلنگانہ برقی کی کھپت کے معاملہ میں ملک میں پہلی ریاست کا مقام حاصل کیا ہے جو کہ ترقی کا ایک اہم نشانہ ہے۔ تلنگانہ میں برقی کی کھپت ١,٨٩٦ یونٹ ہے جبکہ ہندوستان میں یہ ١,١٨١ یونٹس ہے اور یہ ایک زبردست ترقی کی حصولی کا ذریعہ ہے۔ مشترکہ ریاست کے ۵۸ سالہ تاریخ میں اعظم ترین طلب ١٣,١٦٢ میگاواٹ ریکارڈ کی گئی تھی جبکہ تلنگانہ میں اعظم ترین طلب ١٣,١٦٨ میگاواٹ تک پہنچ گئی۔ برقی کی بھاری طلب کے باوجود ہم صارفین کو ایک لمحہ کے لئے بھی برقی کٹوتی کئے بغیر بلا رکاوٹ برقی سربراہ کرنے کے قابل ہوئے۔ یہ برقی کے شعبہ میں کامیابی کی علامت ہے۔

۹۱۔ برقی شعبہ کے لئے اس موازنہ میں ١٠,٤١٦ کروڑ روپے کی رقم کی تجویز پیش کی گئی ہیں۔

صنعتیں:

۹۲۔ حکومت کی جانب سے اپنائی گئی ترقی پذیر صنعتی پالیسی کی وجہ سے ریاست میں بھاری سرمایہ کاری ہو رہی ہے۔ حکومت کی جانب سے ٹی ایس۔ آئی۔ پاس قانون نافذ کیا گیا ہے جو صنعتی شعبہ کے لئے نعمت غیر مترقبہ بن گیا ہے۔ تا حال اس نظام کے ذریعہ ١٢,٤٢٧ صنعتوں نے اجازت حاصل کی ہے۔ اس کے ذریعہ تلنگانہ میں ٢,٠٤,٠٠٠ کروڑ روپے تک کی سرمایہ کاری راغب ہوئی ہے۔ ١٤ لاکھ عوام کے لئے روزگار کے مواقع تشکیل دیئے گئے۔ ریاست میں سرمایہ کاری کے لئے بین الاقوامی کمپنیاں اور اسٹارٹ اپ کمپنیاں معاہدہ کررہی ہیں۔

۹۳۔ اس موازنہ میں صنعتی ترغیبات کے لئے ١,٥٠٠ کروڑ روپے کی رقم اور صنعتی شعبہ کے ترقی کے تئیں ١,٩٩٨ کروڑ روپے کی رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

انفارمیشن ٹیکنالوجی:

۹۴۔ حیدرآباد اب عالمی شہرت یافتہ آئی ٹی اداروں کی سرمایہ کاری کے لئے ایک مرکزی مقام بن گیا ہے۔ ریاستی حکومت کی جانب سے وضع کردہ آئی ٹی پالیسی کی وجہ سے اس شعبہ میں سرمایہ کاری میں زبردست اضافہ ہو رہا ہے۔ اسٹارٹ اپ صنعتوں کی حوصلہ افزائی کرنے کے لئے قائم کردہ ٹی۔ ہب نے سارے ملک کو متوجہ کیا ہے۔ حکومت نے خاتون تاجرین کی حوصلہ افزائی کے لئے وی۔ ہب قائم کی ہے۔ سال ٢٠١٣-١٤ کے دوران ریاست سے آئی ٹی برآمدات

۵۷,۰۰۰ کروڑ روپے تھیں جبکہ ۱۹-۲۰۱۸ میں آئی ٹی برآمدات میں ۰۹,۰۰۰ا کروڑ روپے تک کا اضافہ ہوا ہے یہ آئی ٹی شعبہ میں ترقی کا ایک ثبوت ہے۔ بین الاقوامی کمپنیاں مثلاً مائیکروسافٹ، گوگل، آئی بی ایم اور ایپل وغیرہ اور قومی ادارہ جات مثلاً انفوسس، ویپرو، ٹک مہیندرا اور ٹی سی ایس نے تلنگانہ میں اپنے کاروبار کو توسیع دی ہے۔ حکومت آئی ٹی صنعتوں کو صرف حیدرآباد میں ہی نہیں بلکہ ٹائر-۲ اور ٹائر-۳ جیسے شہروں مثلاً ورنگل، کریم نگر وغیرہ میں بھی توسیع دے رہی ہے۔

<u>آر ٹی سی کی ترقی:</u>

۹۵۔ حکومت کی جانب سے کئے گئے سہولت بخش اقدامات کی وجہ سے عوامی حمل و نقل کی ضروریات کی تکمیل کرنے والی ٹی ایس آر ٹی سی آہنگی کے ساتھ نفع کی راہ پر گامزن ہے۔ آر ٹی سی نے کارگو، پارسل خدمات کا آغاز کیا۔ حکومت نے آر ٹی سی ملازمین کی سبکدوشی کی عمر میں ۶۰ سال تک کا اضافہ کیا۔ حکومت، آر ٹی سی ملازمین کے مسائل کی یکسوئی کے لئے ملازمین بہبودی بورڈ کا قیام عمل میں لا رہی ہے۔

۹۶۔ اس موازنہ میں آر ٹی سی کے لئے ۰۰۰ا کروڑ روپے کی رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

<u>ڈبل بیڈروم امکنہ جات:</u>

۹۷۔ سکونت کے لئے ایک اچھا مکان پورے خاندان کے لئے خوشحالی کا باعث ہوتا ہے۔ گنجان مکان سے طرز زندگی مزید مشکل میں پڑ جاتی ہے۔ عزت مآب وزیر اعلیٰ نے غریب عوام کی عزت نفس کی برقراری کے لئے اور ایک ذاتی گھر کے ان کے خواب کو حقیقت میں تبدیل کرنے کے لئے ڈبل بیڈروم مکانات فراہم کرنے کا فیصلہ کیا ہے۔ حکومت استفادہ کنندگان پر کوئی بوجھ ڈالے بغیر ڈبل بیڈروم مکانات تعمیر کر رہی ہے اور ان تمام مصارف کو ریاستی حکومت کی جانب سے برداشت کیا جا رہا ہے۔ فی الحال ریاست میں ۲,۷۲,۷۶۳ مکانات کی تعمیر مختلف مرحلہ جات میں ہے۔ گذشتہ انتخابی منشور میں کئے گئے وعدہ کے مطابق حکومت ایسے غریبوں کو ڈبل بیڈروم مکانات تعمیر کرنے کے لئے مالی مدد فراہم کرنے کی تجویز رکھتی ہے جن کی اپنی ذاتی اراضی ہو۔ میں انتہائی مسرت کے ساتھ یہ بتا رہا ہوں کہ آنے والے مالیاتی سال میں ایک لاکھ استفادہ کنندگان، مکانات کی تعمیر کے تئیں مالی مدد حاصل کریں گے۔

۹۸۔ اس موازنہ میں محکمہ امکنہ جات کے لئے ۱۱,۹۱۷ کروڑ روپے کی رقم تجویز پیش کی گئی ہے۔

<u>ہریتا ہارم:</u>

۹۹۔ دولت اور سہولیات میں اضافہ کے باوجود انسان کی زندگی مناسب معیاری ماحول کے بغیر تکلیف میں رہے گی۔ دن بہ دن درجہ حرارت میں اضافہ اور دنیا بھر میں آکسیجن کی کمی کے باعث انسان کی زندگی تنزل کی سمت جا رہی ہے۔ ماحول کے درجہ حرارت میں کمی لانے کے لئے اور موسم کے توازن کے تحفظ کے لئے ہماری ریاست کے جغرافیائی علاقہ میں سرسبز اور شادابی میں ۳۳ فیصد تک اضافہ کرنے کے لئے حکومت تلنگانہ کو ہریتا ہارم پروگرام کا آغاز کیا ہے۔ یہ پروگرام سے ہر مقام پر پودے لگانے کے لئے اور ان کی حفاظت کے لئے منعقد کئے جا رہے ہیں۔ حکومت جنگلوں کو گھٹانے پر قابو پانے کے لئے سخت کارروائی کر رہی ہے اور لکڑی کی اسمگلنگ کو مکمل طور پر ختم کیا جا رہا ہے جنگلاتی علاقوں میں جنگل کو بحال کرنے کے لئے خصوصی اقدامات کئے جا رہے ہیں۔ شہری پارک کو ترقی دی جا رہی ہے۔ حکومت نے عہدیداروں اور عوامی نمائندوں سے شجرکاری کے پروگرام شروع کروانے کے لئے ایک قانون وضع کیا ہے۔ نئے قوانین پنچایت راج، بلدیات کے مطابق اس قانون میں قواعد کو شامل کیا گیا تا کہ ہریتا پرنالیکا کے لئے مختص کرنے کے لئے ان کے موازنہ کا ۱۰ فیصد لازمی کیا گیا ہے۔

۱۰۰۔ اس موازنہ میں ماحولیات اور جنگلات کے لئے ۷۹۱ کروڑ روپے کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

مناور کی ترقی:

۱۰۱۔ تلنگانہ میں منادر روحانیت اور سناتھن دھرم کے مراکز ہیں۔ حکومت نے تلنگانہ میں منادر کی تاریخی شان و شوکت کا عہد کیا ہے۔ حکومت نے یادادری مندر کی ایک بہترین انداز میں تزئین نو کا آغاز کیا ہے۔ اس مذہبی مقام پر مندر شاندار پیمانہ پر تعمیر کی جا رہی ہے۔ اس موازنہ میں ریاست کے مختلف منادر کی ترقی کے لئے ۵۰۰ کروڑ روپے کی رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

۱۰۲۔ ریاست گیر سطح پر مندروں کی دیکھ بھال کے لئے دھوپ دیپا نیویدیم کی بابت موازنہ میں ۵۰ کروڑ روپے کی رقم تجویز کی گئی ہے۔ پجاریوں کو ارچکا ندھی کے ذریعہ باقاعدگی سے تنخواہیں دی جا رہی ہیں۔

<u>شوارع و عمارات:</u>

۱۰۳۔ حکومت ریاست میں شاہراہوں کی ترقی اور نگہداشت کے لئے ایک جامع پالیسی پر عمل کر رہی ہے اور اس موازنہ میں ۷۵۰ کروڑ روپے کی تجویز پیش کی گئی ہے۔ ریاست میں تمام ضلع مستقروں پر مربوط کلکٹوریٹس اور ضلع پولیس دفاتر کی تعمیر کو تیز تر انداز میں شروع کیا جا رہا ہے زیادہ تر اضلاع میں تعمیرات کی تکمیل ہو چکی ہے جبکہ دیگر مقامات پر یہ قطعی مراحل میں ہے۔ حکومت جتنا جلد ممکن ہو سکے ان کاموں کو پورا کرنے کی پابند عہد ہے۔ ۲۱-۲۰۲۰ میں کلکٹوریٹس، ڈسٹرکٹ پولیس دفاتر، اور پولیس کمانڈ کنٹرول سنٹر کی تعمیر کی تکمیل ۵۵۰ کروڑ روپے کی رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

۱۰۴۔ اس موازنہ میں محکمہ حمل و نقل، شوارع اور عمارت کیلئے ۳,۴۹۴ کروڑ روپے کی رقم تجویز پیش کی گئی ہے۔

<u>امن و ضبط:</u>

۱۰۵۔ ریاست میں امن و ضبط کی برقراری کے لئے حکومت نے اولین ترجیح دی ہے حکومت نے محکمہ پولیس کو عصری بنانے، معیار زندگی کو بہتر بنانے کے لئے، عصری ٹیکنالوجی کی فراہمی، گاڑیوں کی خریدی وغیرہ کے لئے بھاری رقم صرف کی

ہے۔ اس اقدام سے محکمہ پولیس کی کارکردگی میں زبردست اضافہ ہوا ہے۔ اس کے نتیجہ میں امن وضبط کی موثر انداز میں دیکھ بھال کی گئی ہے۔ حیدرآباد میں کرفیو اور گڑبڑ کے بغیر زندگی پُرسکون انداز میں گزر رہی ہے۔ حیدرآباد شہر میں پولیس کمانڈ اینڈ کنٹرول سسٹم کی تعمیر عالمی معیار کے مطابق کی جاری ہے جو عنقریب پایہ تکمیل کو پہنچے گی۔ حکومت نے گڑمبہ کی وبا سے مکمل طور پر نمٹنے کے لئے اقدامات کئے ہیں۔

۱۰۶۔ اس موازنہ میں محکمہ پولیس کے لئے ۵۸۵۲' کروڑ روپے کی رقم کی تجویز پیش کی گئی ہے۔

حلقہ جاتی ترقیاتی فنڈ:

۱۰۷۔ عوام کے ووٹ کے ذریعہ منتخب ہونے والے اور ریاست کی ترقی کے لئے پالیسیاں وضع کرنے والے بعض معزز اراکین مقننہ کے اپنے حلقہ انتخاب اسمبلی میں دفاتر بھی نہیں ہیں۔ ہمارے عزت مآب وزیر اعلیٰ نے اس خامی کی نشاندہی کی تھی اور اراکین قانون ساز اسمبلی کے لئے ان کے اپنے حلقہ جات میں دفاتر کی تعمیر کا ایک مثالی فیصلہ لیا ہے۔ تاحال ۸۲ حلقہ جات اسمبلی میں تعمیر کے کام مکمل کرلئے گئے ہیں۔ حکومت نے ہر ایک رکن قانون ساز اسمبلی اور رکن قانون ساز کونسل کو ترقیاتی سرگرمیوں کو منظم کرنے کے لئے ان کے حلقہ جات میں ۳' کروڑ روپے کے حلقہ جاتی ترقیاتی فنڈز دینے کا فیصلہ کیا ہے۔ حکومت اس سلسلہ میں عنقریب رہنمایانہ خطوط جاری کرے گی۔

۱۰۸۔ اس موازنہ میں اراکین قانون ساز اسمبلی اور اراکین قانون ساز کونسل اسمبلی حلقہ جاتی ترقیاتی پروگرامس کے لئے ۴۸۰' کروڑ روپے کی رقم تجویز پیش کی ہے۔

وسائل میں اضافہ:

۱۰۹۔ ملک میں معاشی کساد بازاری کے پس منظر میں جب دیگر ریاستوں سے ہماری ریاست کا تقابل کیا جاتا ہے تو یہ ایک محاورہ "کچھ نہ کرنے سے کچھ کرنا بہتر ہے" کے مطابق نظر آتی ہے۔ گذشتہ پانچ برسوں کے دوران ریاست کی ملکیت والی آمدنی کی اوسط شرح ترقی ۲۱٫۵' فیصد ہے اور اس شرح ترقی میں اس سال (فروری ۲۰۲۰ کے اختتام تک) ۶٫۳' فیصد کی کمی یعنی ۱۵٫۲' فیصد کی کمی واقع ہوئی ہے۔ بدلتے ہوئے معاشی حالات کا تجزیہ کرتے ہوئے حکومت موجودہ صورت حال کا جائزہ لے کر مناسب حکمت عملی معاشی منصوبہ جات وضع کررہی ہے۔

۱۱۰۔ مستحکم ترقی کے لئے سرمایہ خرچ ایک اہم ستون کہلاتا ہے۔ معاشیات کے سنہرے اصول کے مطابق مختلف ادارہ جات سے موصول ہورہے قرضہ جات کو حکومت کی جانب سے سرمایہ کے مصارف میں خرچ کیا جائیگا۔ کالیشورم پراجیکٹ اور مشن بھگیرتا پراجیکٹ اس کا ثبوت ہے حکومت نے ایک ایسے وقت ہاؤزنگ بورڈ راجیو سواگرا ہا جیسے کئی ادارہ جات قائم کئے ہیں جبکہ رئیل اسٹیٹ کے شعبہ کا وجود ہی نہیں تھا۔ موجودہ وقت میں رئیل اسٹیٹ ایک بڑی صنعت میں تبدیل ہو چکا ہے۔ لہذا حکومت نے یہ فیصلہ کیا ہے کہ سرکاری شعبہ میں واقع تمام غیر کارکرد اثاثہ جات کو آمدنی کے حصول کے لئے انتہائی شفاف انداز میں فروخت کردیا جائے تا کہ آمدنی اضافہ ہو سکے۔ ہماری ریاست میں معدنیات کے بڑے ذخائر ہیں۔ ریت اور دیگر معدنیات سے ہورہی آمدنی میں اضافہ کرنے کے لئے حکومت نے ایک بہترین حکمت عملی پرعمل آوری کا فیصلہ کیا ہے۔

حسابات بابت ۱۹-۲۰۱۸ (عارضی)

۱۱۱۔ ریاستی حکومت کے مالی حسابات کے مطابق جیسا کہ اکاؤنٹنٹ جنرل کی جانب سے تصدیق کی گئی ہے مالیاتی سال ۱۹-۲۰۱۸ کے جملہ مصارف ۱٫۵۷٫۱۵۰٫۸۰' کروڑ روپے ہیں۔ فاضل آمدنی ۴٫۳۳۷٫۰۸' کروڑ روپے ہے۔ مالی خسارہ ۲۶٫۹۴۳٫۸۷ کروڑ روپے ہے۔

مرمہ تخمینہ جات بابت ۲۰-۲۰۱۹

۱۱۲۔ مرمہ شدہ تخمینہ جات کے مطابق سال ۲۰-۲۰۱۹ کے جملہ مصارف کا تخمینہ ۱٫۴۲٫۱۵۲٫۲۸' کروڑ روپے ہے۔ اس میں سے آمدنی مصارف ۱٫۱۰٫۸۲۴٫۷۷' کروڑ روپے جبکہ سرمایہ مصارف ۱۳٫۱۶۵٫۷۲' کروڑ روپے ہے۔ مرمہ تخمینہ جات کے مطابق' آمدنی حساب میں ۱۰۳٫۵۵' کروڑ روپے فاضل ہیں۔

موازنہ تخمینہ جات بابت ۲۱-۲۰۲۰

۱۱۳۔ میں' مالی سال ۲۱-۲۰۲۰ میں' ۱٫۸۲٫۹۱۴٫۴۲ کروڑ روپے کے مصارف کی تجویز کررہا ہوں۔ اس میں سے آمدنی مصارف ۱٫۳۸٫۶۶۹٫۸۲ کروڑ روپے ہے اور سرمایہ مصارف ۲۲٫۰۶۱٫۱۸ کروڑ روپے ہے۔ یہ تخمینہ کیا گیا ہے کہ' موازنہ تخمینہ جات میں ۴٫۴۸۲٫۱۲ کروڑ روپے فاضل ہیں جبکہ' مالیاتی خسارہ ۳۳٫۱۹۱٫۲۵ کروڑ روپے ہے۔

اختتامیہ:

۱۱۴۔ عوام کی قوت خرید میں اضافہ معاشی کساد بازاری کا توڑ ہے۔ فلاح بہبود کو ترجیح دیتے ہوئے حکومت عوام کے معیار زندگی کو بہتر بنارہی ہے۔ حکومت عوام کی قوت خرید میں قدم بہ قدم اضافہ کی دوہری حکمت عملی اور وسائل کے استعمال کے ذریعہ معاشی ترقی حاصل کررہی ہے۔

۱۱۵۔ دیہی سطح سے لے کر پارلیمنٹ تک یعنی تمام سطح تک انتخابات اب مکمل ہو گئے ہیں۔ عوام نے ہر انتخاب میں ہماری حکومت پر مکمل اعتماد کا اظہار کیا ہے اور عوام کے فیصلہ نے اس راہ کا اعلان کیا ہے' جس پر ہم درست انداز میں آگے بڑھ رہے ہیں ہماری جانب سے اختیار کی گئی حکمت عملی بھی کامیاب ہوئی ہے۔ اگرچیکہ یہ صرف ایک سال کا موازنہ ہے' ہمارے منصوبے چار سال کیلئے ہیں۔ یہ موازنہ بھی عوام کی ضروریات اور ترجیحات پر ایک واضح آگاہی کے پیش نظر تیار کیا گیا ہے۔

۱۱۶۔ فلاحی پروگرامس سے متعلق فنڈز میں کوئی کمی نہیں کی گئی ہے لیکن ایسے فیصلے کئے گئے ہیں جن کی بہبودی اسکیمات کے استفادہ کنندگان میں اضافہ کرنے کے لئے اس موازنہ میں تجویز پیش کی گئی ہے۔ یہ موازنہ غریب عوام کی ترقی کے تئیں تلنگانہ حکومت کے عہد کو ظاہر کرتا ہے۔ یہ ایک مکمل ترقی پسند موازنہ ہے جسے عوام مرکوز انداز میں تیار کیا گیا ہے۔ میں سالانہ موازنہ تجاویز ۲۱-۲۰۲۰ کو اس ایوان کی منظوری کے لئے پیش کررہا ہوں۔

جئے ہند

جئے تلنگانہ

"PUBLISHED UNDER RULE 347 OF THE RULES OF PROCEDURE AND CONDUCT OF
BUSINESS IN THE TELANGANA LEGISLATIVE ASSEMBLY AND PRINTED
AT ASSEMBLY PRESS, PUBLIC GARDENS, HYDERABAD."